

Весна Ломпар • Зорица Несторовић
Златко Грушановић

РАДНА СВЕСКА

уз уџбенички комплет

Српски језик за осми разред основне школе

Радна свеска уз уџбенички комплет

Српски језик за осми разред основне школе

Друго, допуњено издање

Аутори: др Весна Ломпар, др Зорица Несторовић, мр Златко Грушановић

Илустрације: Тихомир Челановић, Дарко Перовић, Никола Витковић

Фотографије: архива Издавачке куће „Klett“ д.о.о., Владимир Гогић, Guliver Image d.o.o., Марко Ђоковић, Историјски музеј Србије у Београду, Немања Јовановић, Винко Ковачевић, Ђорђе Којадиновић, Игор Павићевић

Рецензенти: проф. др Снежана Самарџија, Филолошки факултет у Београду

проф. др Мирослав Николић, Филолошки факултет у Београду

проф. др Радивоје Микић, Филолошки факултет у Београду

мр Балша Стипчевић, Филолошки факултет у Београду

Славка Јовановић, професор српског језика, ОШ „Дринка Павловић“ у Београду

Графичко обликовање: „Total Idea“, Нови Сад

Обликовање корица: Милош Аризовић

Лектура: мр Марија Милосављевић-Тодоровић

Издавач: Издавачка кућа „Klett“ д.о.о.

Светозара Ђоровића 15, 11000 Београд

Тел: 011/3348-384, факс: 011/3348-385

office@klett.rs, www.klett.rs

За издавача: Гордана Кнежевић-Орлић

Главни уредник: Александар Рајковић

Уредник: Војислав Николић

Руководилац пројекта: Александар Рајковић

Штампа: Графостил, Крагујевац

Тираж: 27.000 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна Библиотека Србије, Београд

37.016 : 811.163.41 (075.2)(076.1)

ЛОМПАР, Весна, 1963–

Српски језик за осми разред основне школе
: радна свеска уз уџбенички комплет / Весна
Ломпар, Зорица Несторовић, Златко Грушановић
; [илустрације Тихомир Челановић, Дарко
Перовић, Никола Витковић]. – 2., допуњено
изд. – Београд : Klett, 2011 (Крагујевац :
Графостил). – 176 стр. : илустр. ; 26 cm

Тираж 27.000

ISBN 978-86-7762-223-7

1. Несторовић, Зорица, 1970– [аутор], 2.
Грушановић, Златко, 1976– [аутор]

COBISS.SR-ID 182774284

Министар просвете Републике Србије одобрио је издавање и употребу овог уџбеника у осмом разреду основног образовања и васпитања решењима број 650-02-246/2010-06 (део за граматику) и 650-02-00874/2010-06 (део за књижевност).

Забрањено је репродуковање, дистрибуција, објављивање, прерада или друга употреба овог ауторског дела или његових делова у било ком обиму или поступку, укључујући фотокопирање, штампање или чување у електронском облику, без писмене дозволе издавача. Наведене радње представљају кршење ауторских права.

© Klett, 2011.

ISBN 978- 86-7762-223-7

Садржај

ГРАМАТИКА	5
Српски језик међу другим словенским језицима	6
Дијалекти српског језика	7
Развој српског књижевног језика	10
Језици националних мањина	15
Творба речи	16
Синтагме	24
Зависне предикатске реченице	27
Изричне реченице	28
Односне реченице	29
Месне реченице	31
Временске реченице	32
Узрочне реченице	33
Условне реченице	34
Допусне реченице	35
Намерне реченице	36
Поредбене реченице	37
Последишне реченице	38
Зависне реченице (утврђивање)	39
Напоредни односи међу зависним реченицама	42
Служба зависних реченица у оквиру више реченице или синтагме	43
Исказивање реченичних чланова зависном реченицом и предлошко-падежном конструкцијом	44
Значење и употреба глаголских облика	45
Глаголска времена	45
Презент	45
Перфекат	46
Аорист	47
Плусквамперфекат	48
Имперфекат	48
Футур I	49
Глаголски начини	49
Футур II	49
Потенцијал	50
Императив	50
Нелични глаголски облици	51
Инфинитив	51
Глаголски прилог садашњи	51
Глаголски прилог прошли	52
Радни глаголски придев	53
Трпни глаголски придев	53
Обнављање граматике (градиво од 5. до 8. разреда)	54

ПРАВОПИС	.77
Писање имена из страних језика	.78
Писање полусложеница	.80
Генитивни знак	.81
Обнављање правописа (градиво од 5. до 8. разреда)	.82
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	.93
Језик свакодневне комуникације – говорни и писани	.94
Репортажа	.96
Летимично читање	.97
Расправа	.98
Реклама	103
Бирокарски језик	105
Коришћење индексом, појмовником и библиографијом	107
Читање и разумевање дијаграма, графикона и сл.	109
Попуњавање разних образаца	111
Богаћење речника	113
Прикладна употреба речи и коришћење речника српског језика	118
Правилан (из)говор	121
Обнављање језичке културе (градиво од 5. до 8. разреда)	126
ТЕМАТСКИ ЧАСОВИ	.135
Тематски час посвећен светом Сави	136
Тематски час посвећен Браниславу Нушићу	138
РЕЧИ МУДРОСТИ (књижевност у 8. разреду)	.141
Кад се сретну сан и јава...	142
Савиним стопама	145
Земља тврда, а небо високо	148
Говорити о љубави, то је већ помало волети	151
Усправна земља	154
Цео свет је позорница	157
Мрвица детињства...	160
Кућа наред пута	163
Обнављање градива из књижевности за пети разред	166
Обнављање градива из књижевности за шести разред	168
Обнављање градива из књижевности за седми разред	170
Обнављање градива из књижевности за осми разред	172

ГРАМАТИКА

- Српски језик међу другим словенским језицима
- Дијалекти српског језика
- Развој српског књижевног језика
- Језици националних мањина
- Творба речи
- Синтагме
- Зависне предикатске реченице
- Значење и употреба глаголских облика
- Обнављање граматике (градиво од 5. до 8. разреда)

Српски језик међу другим словенским језицима

1. У следећем низу језика подвуци оне који нису словенски:

литвански, руски, украјински, чешки, словачки, грчки,
румунски, српски

2. Српски језик спада у групу:

- а) источнословенских језика б) западнословенских језика
в) јужнословенских језика

Заокружи слово испред тачног одговора.

3. Допуни реченицу речима *ћирилица* или *лајџиница*:

Источнословенски језици као службено писмо имају _____,
а западнословенски _____.

4. Све наведене речи из различитих словенских језика односе се на један исти глагол.

петь, спяваць, співати, śpiewać,
zpívat, spievať,
pojejo, пее, пея

Овај глагол на српском гласи _____.

5. Погледај како се у датим словенским језицима каже *рука*, па одговори на захтеве испод табеле:

Источнословенски		Западнословенски		Јужнословенски	
руски	рука	пољски	dłoń	словеначки	roka
белоруски	рука	чешки	ruka	македонски	рака
украјински	рука	словачки	ruka	бугарски	ръка

а) У којим се језицима ова реч исто пише? _____, _____,
_____, _____, _____

б) У ком језику реч која означава *руку* има другачији корен од осталих? _____

в) На основу овог примера можемо закључити да су најсличнији језици из
_____ групе.

Дијалекти српског језика

1. Поред сваког дијалекта напиши да ли је екавски или (и)јекавски:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

2. Наведи дијалекте који су ушли у основицу српског књижевног језика:

екавски	
ијекавски	

3. Према (и)јекавским облицима напиши одговарајуће екавске:

- а) мјесец _____ б) човјек _____
- в) ријеч _____ г) вријеме _____

4. Напиши како у књижевном језику (и)јекавског изговора гласе следеће речи:

- а) полећети _____ б) врћети _____ в) ђеца _____
- г) онђе _____ д) неђеља _____ ђ) међед _____

5. У следећем низу речи дата су и два дијалекатска облика. Подвуци их:

6. Према датим екавским примерима напиши (и)јекавске:

- а) одолевати _____ б) одолети _____
- в) звезда _____ г) звездица _____

7. Подвуци (и)јекавске облике у следећем одломку:

Строги професор Перун покушао је да доскочи браћи, па чим би, рецимо, испитао Бранка и послао га на мјесто, одмах би прозвао Ранка, али браћа би у клупи тако брзо и вјешто измијењала мјеста да би опет излазио Бранко и поново говорио, али сада под именом Ранка.

8. На територији Србије говори се наречјем:

а) екавског изговора б) ијекавског изговора в) и екавског и ијекавског изговора
Заокружи слово испред тачног одговора.

9. Повежи дате градове са дијалектима којим они припадају:

Врање	косовско-ресавски
Зрењанин	источнохерцеговачки
Неготин	шумадијско-војвођански
Ужице	призренско-тимочки

10. Следећи одломак писан је шумадијско-војвођанским дијалектом. Прочитај одломак и одговори на захтеве испод њега:

- И-ју, господин-попо, баш сте ви враг! А ди су крофне?! – пита га зачуђена домаћица.
- Хе, хе, појео их, милостива!
- Та, и'те, ви се само шалите. Ди сте и' сакрили?
- Па појео, милостива!
- И-ју, мене жалосне! Зар тол'ке крофне?!

(Стеван Сремац, *Пој Ћира и њој Сџира*, прилагођено)

а) Подвучену реченицу из текста препиши тако да све дијалекатске речи и облике замениш књижевним:

б) Како у тексту гласи прилог *īge*? _____

в) Подвуци реч у којој недостаје вокал *и*. Та реч треба да гласи: _____

11. Следећи одломак, писан призренско-тимочким дијалектом, препиши тако да све дијалекатске речи и облике замениш књижевним:

Свирив ми они и појев. Т'нко и високо кроз ноћ и на месечини свирив. А из серај и башче, куде младе жене и девојке око шедрван и на месечини оро играв, грнета свире, дајре се чује и песма... Па тај глас иде, с'с месечину се лепи, трепери и на мен' као мелем на срце ми пада.

серај – двор грнета – врста кларинета
даире (дајре) – источњачки музички инструмент

(Бора Станковић, *Кошћана*, прилагођено)
шедрван – водоскок или чесма

а)

- б) Допуни реченицу, а затим заокружи број испред тачног одговора:

Дијалекатски облик *свирив* је _____ лице множине, а глагол је овде у:

1) презенту 2) перфекту 3) футуру

- в) Апостроф се пише да обележи изостављено слово. У речима *ш'нко* и *с'с* изостављено је слово _____, а у речи *мен'* слово _____.

- г) На три места падежни облик је употребљен дијалекатски. Подвуци та места у тексту.

12. Следећи одломак писан је источнохерцеговачким дијалектом. Одговори на захтеве испод њега:

- 'Ајде, сине, 'ајде, роде, ево ти мајка донијела заиру.
- Јок, јок – вели јој Вукадин. – Остави па иди.
- Куку мени, ће ми дијете подивља усред куће.
- Љеб на пањ, па одмичи; у 'ајдука вјере нејма! – вели Вукадин.

(Стеван Сремац, *Вукадин*)

заира – храна

- а) Издвој из текста све речи у којима је изостављен глас х: _____
- б) У којој речи је заступљено некњижевно (и)јекавско јотовање? _____
Како та реч гласи у књижевном језику (и)јекавског изговора? _____
- в) Дијалекатски облик *нејма* у књижевном језику гласи _____.

Развој српског књижевног језика

1. Наведи како се звао богослужбени и књижевни језик у српским средњовековним земљама у IX веку: _____

2. Погледај одломак из *Мирослављевој јеванђеља* и одговори на питања испод њега:

ници же вѣ етеръ именеѣмъ лазар • иже лежаше при вратѣхъ его гноєнь
• и желаше насытити се ѿ кр҃упиць •

а) Којим писмом је писан овај рукопис, ћирилицом или глагољицом?

б) У ком веку је настало Мирослављево јеванђеље? _____

в) По коме је овај рукопис добио име? _____

3. Повежи наслов рукописа са описом његове садржине и временом настанка:

Мирослављево јеванђеље

правни текст

XIII век

Житије светог Симеона

богослужбена књига

XII век

Душанов законик

биографија

XIV век

4. Подвучи наслов дела чији је аутор свети Сава:

Душанов законик, Житије светог Симеона, Мирослављево јеванђеље

5. Један од наведених писаца није писац средњовековне српске књижевности. Подвучи његово име:

Теодосије, деспот Стефан Лазаревић, Доментијан,
свети Сава, Вук Стефановић Караџић,
Стефан Првовенчани

6. Наведен је један закон из Душанової законика. Заокружи слово испред превода који му одговара:

Кон властелинъ на прѣселници, коумѣ пнзмомъ кою зло оутинни, земли
плѣномъ, или коукѣ пожеже, или кою любо зло утинни, тако да мѣ се
тази дръжава оутме, а нна не даст.

a) Који властелин на приселици из злобе које зло учини, земљи пленом, или куће попали, или које било зло учини, да му се та област узме и друга не да.

6) Који властелин умре, а има једно село у жупи, или међу жупама, што се зла учини томе селу паљевином, или чим било, томе селу сву ту злобу да плати околина.

Покушај да на основу оригинала и одговарајућег превода одредиш шта значи пнзџа (пизма): _____

7. Заокружи slovo ispred sinonima za ruskoslovenski jezik:

- а) руски језик б) руска редакција старословенског језика
в) српкословенски језик

8. Повежи писца, његово дело и годину у којој је настало:

Захарија Орфелин

Историја разних словенских народов

1794.

Јован Рајић

Живот и дела Петра Великог

1772.

9. Допуни реченице:

a) Рускословенски језик потиснуо је српкословенски половином _____ века, а сматра се да је био у употреби до краја _____ века.

6) Рускословенски језик је _____ редакција старословенског језика.

10. Поред одломака из две верзије песме *Плач Србији* Захарија Орфелина наведи да ли су написани народним или рускословенским језиком (на основу тога који ти је одломак „разумљивији“):

а)

Сербие преславна,
Людьми бывши плодна,
Сталася безхвална,
Как вдова негодна
В языках князь бывши,
И вождь в землях слывши,
Уж порабощенна.

б)

Како стаде Србија, славна и угодна,
са множеством народа бивша, пређе плодна
пресилними цареви и храбри солдати,
сад у ропство другима морала се дати.

11. Допуни реченицу:

Славеносрпски језик настао је током друге половине _____ века, а у употреби је био до половине _____ века (до победе Вукове реформе).

12. Наведене су две реченице на српскословенском језику, које је написао Милован Видаковић у предговору свом роману *Љубомир у Јелисијуму*. Препиши те реченице пребацујући сва слова старе ћирилице у данашњу (правила су ти дата испод текста):

Любомирь е живїо около поль четрнаестога вѣка: онъ е быо родомъ изъ Ерцеговине.
Служїо е при С. Стефану Кралю Дечанскому подъ оружіемъ.

ю = ју (кад је иза л, врши се јотовање) е (кад је само) = је ѣ = ј
ѡ – изоставити ѣ, = е ѡ = и

13. Један од наведених писаца није писао славеносрпским језиком. Подвуци његово име:

Павле Соларић,
Милован Видаковић, Сава Мркаљ, Јован Хаџић,
Атанасије Стојковић, Стефан Лазаревић

14. Допуни табелу:

Име српског књижевног језика	Период у којем је био у употреби
славеносрпски	
	до XII века
рускословенски	
	од XII до XVIII века

15. Заокружи слово испред имена реформатора ћирилице пре Вука:

а) Доситеј Обрадовић б) Сава Мркаљ в) Милован Видаковић

16. Дата су нека слова Мркаљеве азбуке. Поред њих напиши која су то слова данас:

дѣ =	тѣ =	лѣ =	нѣ =	і =
------	------	------	------	-----

Колико је слова имала Мркаљева азбука? _____

17. На основу тога да ли запажаш (и)јекавско јотовање *gj* и *̋j* напиши да ли је дате текстове Вук Караџић писао пре или после 1839. године:

а)

Ће нема малога ђетета да се држи у
рукама и отхрањује, онђе нема ни
великога за посао какав.

б)

Ја сам чуо у Јадру гдје се приповиједа
да су Мачвани у оно доба молили се
њемачкијем властима да би им слободно
било Турцима у Зворник харач давати.

18. Повежи Вукова дела са годином њиховог појављивања:

Мала простонародна славено-сербска пјеснарица

1818.

Писменица сербскога језика

1814.

Српски рјечник

1836.

Српске народне пословице

1847.

Нови завјет (превод)

19. Које године је Вук увео глас х? _____

20. Прочитај следећи одломак:

Ако смемо узети за судію *изіоворъ народный*, онъ ће намъ казати, да у нашему (Србскомъ) езыку нигде не треба писати, не само *нн*, него ни друга никакв два еднака полугласна (согласна) слова заедно.

Према наведеном одломку можемо рећи да је Вук овај текст писао:

а) пре 1818. године б) после 1818. године в) или пре или после 1818. године

Заокружи слово испред тачног одговора.

21. Допуни табелу делима, односно ауторима из 1847:

Дело	Аутор
Песме	
	Петар Петровић Његош
Нови завјет (превод)	
	Ђура Даничић

22. Допуни реченицу:

Друго издање Вуковог *Српској рјечника* изашло је _____ године и имало је преко _____ речи.

23. Које године су озваничени Вуков књижевни језик и правопис у Србији?

24. Подвуци име онога ко не спада у Вукове следбенике:

Ђура Даничић, Стојан Новаковић,
Љубомир Стојановић, Захарија Орфелин

25. Допуни реченицу:

Данас је у Републици Србији, према важећем Уставу, у службеној употреби

_____ књижевни језик _____ и
_____ изговора, са _____ писмом.

26. У сваком низу речи је по један уљез. Прецртај га:

а)

Словенске речи:

јабука
жиџо
раж
крушка
џаџријарх

б)

Речи из
турског језика:

лоџаџа
марама
чараџа
чесма
каџија

в)

Речи из
грчког језика:

џамјан
лиџурија
јасџук
икона
манасџир

г)

Речи из
енглеског језика:

инџернеџ
маркеџинџ
арија
билборг
џенгер

Језици националних мањина

1. Прецртај онај језик који не спада у језике националних мањина у Србији:

албански, мађарски, фински, бугарски, словачки, румунски

2. Одакле потиче ромски језик? _____

Творба речи

1. У следећем низу речи подвуци просте:

један, једанаест, једнина, црнка, црн, црнети, ножни, нога, ножица

2. У следећим паровима речи подвуци оне које су просте:

а) брат – браћа

б) белац – бео

в) бибер – Биберче

г) сивети – сив

д) лак – лакоћа

ђ) нога – ножни

3. Допуни реченицу:

Речи *кључић*, *кључар*, *кључаоница*, *закључај* имају заједнички део *кључ*, који се зове _____ речи. Све ове речи заједно чине једну _____ речи.

4. Напиши бар шест речи са кореном СТАР:

стар

5. Одреди корен у следећој породици речи:

братац, побратимити се, братаница, побратим, братски, братство, сабрат

6. Заокружи слово испред парова речи које имају заједнички корен:

а) књижа^р – књижица

б) чисто – исто

в) марама – бубамара

г) родити – бродити

д) споља – пољски

ђ) убројати – бројни

е) мраз – мрак

ж) уносити – носни

з) посао – пословати

7. У следећим низовима речи подвуци ону која нема исти корен као остале:

- а) рукавица, руковати се, брукати се, рукав, ручица, наруквица
- б) крајак, крајичак, бескрај, крајњи, крајност, прекрајати
- в) данашњи, разданити се, обданица, данашњост, бездан, дању
- г) медар, медањак, меден, медањача, медији, медић
- д) нарамнице, раменце, рамени, нарамак, прамен, нарамчић
- ђ) соколић, соколов, соколар, соколарски, осоколити се, соковник

8. На чему се заснива хумор у датој шали?

– Која мачка није мачка?
– Немачка.

- а) Подвучене речи имају исти корен, а у шали изгледа да је различит.
- б) Подвучене речи имају различит корен, а у шали изгледа да је исти.
- в) Подвучене речи имају исти корен и у шали и иначе.

Заокружи слово испред тачног одговора.

9. Напиши четири начина творбе којим могу настати творенице:

10. Из следеће шале издвој просте именице и творенице:

– Због чега у нашем граду стално падају кише?
– Због облакодера, учитељице!

Просте именице	Именице које спадају у творенице

11. Допуни реченицу:

Поступак при којем се од _____ и _____ добија изведеница назива се _____.

12. Подвуци суфиксе којима су добијене следеће речи:

мудрац, папирница, лекарка, лакоћа, чашица, марљивост

13. На основе следећих речи додај суфикс *-ар* да добијеш именице које означавају „онога који врши неку радњу“:

паркет _____ посластица _____ часовник _____
стакло _____ штампа _____ трава _____

14. Повежи изведенице са врстом речи од које су добијене:

шестица	глагол
учитељ	придев
гласати	број
лепота	именица

15. У следећим стиховима подвуци изведенице, а затим издвој суфиксе које препознајеш у њима:

Где су оне абације,
Кујунџије, бојације,
Где грнчари и сарачи,
Столари и поткивачи,
Калдрмари, папуџије,
Где се дедоше, у ствари,
Лимари и коживари?

(Милован Данојлић, *Жал за занатлима*)

Суфикси: _____, _____, _____.

16. Допуни табелу:

Изведеница	Творбена основа	Суфикс
благост		
зидина		
сабирак		

17. Од следећих именица изведи придеве помоћу датих суфикса, као што смо започели:

кућа	-ни	кућни
зуб	-ат	
плав	-каст	
блистати	-ав	
век	-ан/-ни	
милост	-ив	

18. Допуни реченицу:

Поступак при којем се од двеју (веома ретко и више) речи добија нова реч назива се _____ . Овим поступком добијамо _____ .

19. Подвуци сложенеце у којима запажаш спојни самогласник:

предњонепчани, северозападни, стармали, градоначелник, тужибаба

20. У следећим паровима речи једна је изведена, а друга сложена. Подвуци ону која је изведена:

- а) земљиште, земљорадња б) воденица, водоинсталатер в) козји, козорог
г) кућевласник, кућица д) пољопривреда, пољана ђ) плавуша, плавокоса

21. Подвучену твореницу смислио је песник Лаза Костић. Заокружи слово испред речи од којих је постала:

Срце моје самохрано,
ко те дозвола у мој дом?
неуморна плетисанко,
што плетиво плетеш танко
међу јавом и мед сном.

(Лаза Костић, *Међу јавом и мед сном*)

- а) плести и сан
б) пловити и санке
в) лето и сан
г) плести и танко

22. Подвуци префиксе у следећим речима:

подшишати се, несвестан, прашума, заспати, сапутник, издати, просед, умити се

23. Поред изведенице напиши И, а поред сложенице С:

- а) малобројан б) бројност в) стонога
 г) стотина д) управљачки ђ) самоуправа

24. Раздвој префикс и полазни глагол, као што смо започели:

претпоставити	пред + поставити
искривити	
расхладити	
отписати	
усковитлати	
поткопати	

Коју гласовну промену овде запажаш? _____

25. Глаголу *шрчати*, да бисмо добили нове глаголе, можемо додати следеће префиксе:

ИЗ-, ДО-, ПО-, ПРЕ-, У-, С-, ОД-, ПРИ-, ПРО-, УЗ-

а) На граници са неким префиксима долази до гласовних промена. То су префикси:

_____, _____, _____.

б) Да ли глагол мења вид кад му се дода било који од наведених префикса? _____.

26. У грчком епу *Илијади* неке сложенице употребљавају се увек уз имена одређених јунака. Одреди значење ових сложеница (први пример смо урадили уместо тебе):

- а) брзоноги (Ахилеј) → онај који има брзе ноге
 б) сјајношлеми (Хектор) → онај који има
 в) сребролуки (Аполон) → онај који има
 г) боголики (Пријам) → онај који

Шта мислиш, шта значи *злашћорона* (Хера)?

27. Допуни реченицу:

Поступак при којем нова реч настаје истовремено слагањем и извођењем назива се _____.

28. Раздвој делове од којих су настале следеће речи добијене комбинованом творбом:

а) приморје → + +

б) припећак → + +

29. Допуни реченице:

а) Да ли је именица *занокиџица* настала комбинованом творбом? _____, јер су на реч _____ истовремено додати префикс _____ и суфикс *-ица*.

б) Да ли је придев *немоћан* настао комбинованом творбом? _____, јер је овде префикс _____ додат на придев _____. Овај начин творбе назива се _____.

30. У следећим паровима речи једна је изведена, а друга је настала комбинованом творбом. Подвуци ону која је настала комбинованом творбом:

а) земуница, водоземац	б) главобоља, главница	в) сувомразица, сувоћа
г) прсни, попрсје	д) књиговезац, књижара	ђ) окућница, кућаница

31. У следећим паровима речи једна је настала слагањем, и то префиксацијом, а друга је настала комбинованом творбом. Подвуци ону која је настала комбинованом творбом:

а) коњокрадица, украсти	б) створити, рукотворина	в) ватрогасац, угасити
г) домородац, изродити	д) разрезати, печаторезац	ђ) бесплатан, наплатити

32. У следећем низу речи три су настале комбинованом творбом. Подвуци их:

једнобожац, божији, богомоља, безбожник, богобојажљив, боговски

33. Следеће речи, настале комбинованом творбом, раздвој на делове од којих су постале, а затим их повежи са гласовном променом коју запажаш у њима:

а) поткровље → _____

палатализација

б) беспослица → _____

једначење сугласника по месту творбе

в) недоношче → _____

једначење сугласника по звучности

г) двосложен → _____

јотовање

34. Покажи како је дошло до јотовања у следећим примерима насталим комбинованом творбом (први пример смо урадили уместо тебе):

а) пред + град + је → предграђе б) _____ → поглавље

в) _____ → младожења г) _____ → поднебље

д) _____ → писмоноша ђ) _____ → подземље

35. Напиши две гласовне промене које запажаш у следећим речима:

а) двовлашће

_____, _____

б) сазвежђе

_____, _____

в) безакоње

_____, _____

36. Допуни реченицу:

Поступак при којем једна врста речи прелази у другу без промене облика назива се

_____.

37. Заокружи слова испред реченица у којима је подвучена реч настала претварањем:

а) Једна права треба да буде паралелна другој. б) Повучена је права линија.

в) Данска је мала европска држава. г) То је данска територија.

д) Она је веома драга особа. ђ) Сестра му се зове Драга.

е) О томе је писао Радован Бели Марковић. ж) Пред кућом је растао бели бор.

38. У следећем примеру подвуци две именице настале од придева претварањем:

Ако учиниш добро, остављам ти пола; ако ми учиниш зло, остављам ти читаво.

39. Поред датих реченица напиши од ког глаголског облика су постали подвучени придеви:

- а) Купили смо презрело воће. _____
- б) Из парка није однета покошена трава. _____
- в) То је говорио наш бивши наставник српског. _____
- г) Треба да отворим текући рачун. _____

40. У следећим реченицама подвуци придев настао претварањем:

- а) Осигуравајући имовину, морао је да ангажује осигуравајуће друштво.
- б) Није употребио одговарајуће аргументе одговарајући на њено питање.
- в) Лутајући морским просторствима, живео је лутајући Холанђанин.
- г) Прошла недеља нам је свима прошла веома брзо.

41. Заокружи слова испред реченица у којима препознајеш предлоге који су постали од именица:

- а) Сео је на своје место. б) Увек се појављују један место другог.
- в) Мачка спава крај пећи. г) У априлу је крај грејне сезоне.

42. У наведеним стиховима подвуци два предлога која су постала од именица:

Чело главе копље пободоше,
а дно ногу сабљу оставише.

43. Поред сваког имена напиши којим начином творбе је постало (за извођење напиши И, слагање С, комбиновану творбу К, а за претварање П):

а) Божидар	____	б) Сунчица	____	в) Звездан	____	г) Драган	____
д) Дивна	____	ђ) Небојша	____	е) Лепа	____	ж) Чедомир	____
з) Љупка	____	и) Миодраг	____	ј) Душан	____	к) Страхинја	____

Синтагме

1. Допуни реченицу:

Скуп двеју или више речи од којих је једна главна, а остале зависе од ње, назива се _____. Речи су повезане заједничким значењем и као целина имају исту _____ у реченици.

2. Заокружи слово испред реченице у којој је објекат исказан синтагмом:

- а) Гледао сам занимљив документарни филм. б) Гледали смо шта смо стигли.
в) Цртани филмови не забављају само децу. г) Филмове воле сви у породици.

3. Заокружи слово испред реченице у којој је субјекат исказан синтагмом:

- а) Ко рано устане, заврши све послове на време.
б) Раноранилац заврши све послове на време.
в) Вредан човек заврши све послове на време.

4. Подвуци синтагму у датој реченици и заокружи главну реч у њој:

Кинески назив за чај је „ча“.

У коју врсту синтагми она спада? _____

5. Подвуци синтагме у следећим реченицама:

Торнадо је јак вртложни ветар. Сачињавају га:
хоризонтални вртлог, левак и други вртлози.

6. Повежи синтагме са врстом којој припадају:

врло полако

придевска

изузетно радостан

именичка

точно читати

прилошка

часопис о музици

глаголска

7. Подвуци главну реч у наведеним именичким синтагмама:

- а) велика шоља за чај б) енглески кекс са лешником
в) бакина дневна соба г) старински тањири од порцулана

8. Допиши атрибуте на одговарајућа места: један атрибут је придев *симѿаѿичан*, а други ужа именичка синтагма *црне очи* у генитиву:

Именичка синтагма		
Атрибут	Главна реч	Атрибут
	ДЕВОЈЧИЦА	

9. У следећој реченици подвучена је именичка синтагма. Заокружи главну реч у њој:

Највећи пожар старог века збио се 64. године наше ере.

Коју службу у реченици има подвучена синтагма? _____

10. Поред подвучених синтагми напиши да ли су придевске или прилошке:

- а) Данас је необично топло. _____
б) Дан је био изузетно спаран. _____
в) Отишли смо на купање добро расположени. _____
г) Плажа је била прилично далеко. _____

11. У следећој реченици подвуци синтагму:

Чекао сам те довољно дуго.

У коју врсту синтагми она спада? _____

Заокружи слово испред службе коју у реченици има ова синтагма:

- а) именски део предиката б) објекат в) прилошка одредба

12. На црте упиши врсте уоквирених синтагми:

13. У следећој реченици подвуци синтагму:

Задихао се трчећи узбрдо.

У коју врсту синтагми она спада? _____

Заокружи слово испред службе коју у реченици има ова синтагма:

- а) именски део предиката б) предикат в) прилошка одредба

14. Подвуци синтагме у следећој шали:

Малог комарца пошаље мама на први самостални лет. Враћајући се кући, био је необично весео.

– Мама, мама, летео сам јако добро! Сви људи су ми тапшали!

15. У следећим реченицама подвуци глаголске синтагме, а затим напиши у ком је облику глагол у њима:

- а) Непрекидно певајући, славуји дочекују зору. _____
- б) Окренувши се на другу страну, наставио је да спава. _____
- в) Враћајући се кући, размишљао је о свему. _____
- г) Стигавши у школу, схватио је да је заборавио домаћи. _____

16. У следећим реченицама подвуци:

- а) именичке синтагме

Војевање је могло да одведе појединца у суседну земљу, а некад и у неслућене даљине, као што показују различити примери.

- б) придевску синтагму као део шире именичке синтагме

У свим раздобљима живота ти људи су имали веома изражену потребу да путују по свету.

- в) прилошку синтагму

Пошто се врло детаљно сагледају сви главни чиниоци, може се нешто рећи о путовањима у средњем веку.

17. Заокружи слово испред реченице у којој препознајеш придевску синтагму у оквиру шире именичке синтагме:

- а) И друге врсте тигрова имају необично густо крзно.
- б) Светлија боја крзна га сакрива у снежним тајгама.
- в) Зимско крзно сибирског тигра је жућкасто.

Зависне предикатске реченице

1. Допуни реченицу:

Назив реченица у граматички означава _____ и _____ реченицу.

2. У правоугаоник упиши колико у следећем тексту има комуникативних реченица:

Енглески физичар Исак Њутн је 1687. године објавио свој најпознатији рад „Математичке основе природне филозофије“. Управо у њему објаснио је законе кретања планета и решио многе друге загонетке.

3. У следећим низовима подвуци предикатске реченице:

- а) чекајући воз, чекам воз, не чекавши воз, чекати воз, јер чека воз, чекај воз
- б) кад је климнуо главом, климајући главом, климнућу главом, климати главом
- в) путовала бих по свету, путујући по свету, путуј по свету, путовати по свету

4. Допуни реченицу:

Предикатске реченице које могу да стоје самостално називају се _____, а оне предикатске реченице које не могу да стоје самостално називају се _____.

5. У сваком низу је по једна независна реченица. Подвуци је:

- а) кад стигнем кући, да сам стигао кући, стигао сам кући, који је стигао кући

- б) добијем ли телефон, да сам добила телефон, добићу телефон, иако добијем телефон

- в) чим је свануло, мада је свануло, свануло је, да је свануло, јер је свануло

- г) мада читам књигу, пошто читам књигу, док читам књигу, читаш ли књигу

Изричне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице којима се изриче садржај глагола говорења, мишљења, осећања, опажања називају се _____. Две најважније врсте ових реченица су _____ и _____.

2. Подвуци изричну реченицу и напиши коју службу има:

Осетила сам да пада ситна киша. _____

3. Издвој субјекат, предикат и објекат из дате реченице и допуни табелу.

Ана је приметила да имам нову свеску.

Субјекат	Предикат	Објекат

4. Напиши дате реченице као неуправни говор, а затим их повежи са одговарајућом подврстом изричних реченица коју препознајеш у њима:

а) Рекао ми је: „Доћи ћу поново сутра.“

зависноупитна

б) Марко је питао Ану: „Да ли данас имамо хемију?“

изрична у ужем смислу

5. На крају следећих реченица недостају тачка или знак питања.

Допиши одговарајући знак:

а) Иван ме је питао колико је сати

б) Милане, колико је сати

в) Иван ме упита: „Колико је сати“

6. У следеће реченице упиши запету тамо где је то потребно.

а) Колико је сати нико није знао.

б) Гледали смо како одлази последњи воз.

в) Реци ми шта сте се договорили.

г) Да не постоји Деда Мраз открио ми је ујак.

д) Да је стала киша нисмо ни приметили.

ђ) Одлучила је да се промени.

Односне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које ближе одређују појам на који се односе називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци односне реченице:

а) То је клуб који највише волим.

б) То је клуб чији сам члан.

в) То је клуб какав се ретко среће.

г) Ко је члан клуба, путује у петак.

д) То је клуб где сви тренирамо.

ђ) Погледај онај клуб што је први на листи.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају заменице _____, _____,
_____ и _____, прилог _____ и везник _____.

3. У следећем примеру подвуци односну реченицу и одреди њену службу:

Најбоље су затворена врата која можемо оставити отворена.

Служба: _____

4. У следећем примеру подвуци односну реченицу и одреди њену службу:

Ко брзо одлучује, брзо се и каје.

Служба: _____

5. Један ђачки лапсус, по којем испада да коњи имају тачкове, гласи овако:

Римљани су имали приколице са коњима на два тачка.

Напиши ову реченицу тако да порука буде прецизна, а при том употреби и односну реченицу:

6. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

а) Промену климе на Арктику изазива човек који то и даље упорно чини.

б) Ко пропусти прилику биће од прилике напуштен.

в) А у слободним тренуцима којих више није било много одлазио би у шуму.

г) Ко не ради не зна вредност одмора.

7. Прочитај дато упутство и примени га додајући запете на одговарајућа места у тексту:

Када се односна реченица додаје појму означеном личним именом, одваја се запетама.

Сви су чекали: ујка Чарлс који је седео далеко Данте и господин Кејзи који су седели у фотељама са обе стране камина и Стивен који је седео на столици између њих.

8. Повежи реченице са одговарајућим значењем:

а)

Стан има три прозора,
који гледају на двориште.

Стан има више прозора, а само
три гледају на двориште.

Стан има три прозора који
гледају на двориште.

Стан има само три прозора и
сви гледају на двориште.

б)

Узео је књигу која је
стајала на столу.

Постоји само једна књига и
она је на столу.

Узео је књигу, која је
стајала на столу.

Постоји више књига, а
једна је на столу.

9. У реченици

Појавио се интeресанiан тeкст о Андрићу, за кога до тада нису чули.

подвучена заменица односи се на:

а) текст

б) Андрића

в) и на текст и на Андрића

Заокружи слово испред тачног одговора.

10. Заокружи исправан облик заменице *који* у следећим реченицама:

а) Тај глумац је играо у филму који/којег смо сви гледали неколико пута.

б) У музеју Рилског манастира чува се крст који/којег је истесао Рафаил.

в) Био је то наставник који/којег смо сви много волели.

г) Он је захтевао деблокаду рачуна који/којег има у једној америчкој банци.

д) То је писац који/којег критичари тумаче као првог романтијера.

Месне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају место вршења радње називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци месне реченице:

а) Наћи ћемо се где смо се договорили. б) Где год нема асфалта, непроходно је.

в) Стајаћу тамо одакле се боље види бина. г) Куда он пролази, трава не расте.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају прилози _____ (сам или са речцом *īog*), _____ и _____.

3. У следећем примеру подвуци месну реченицу и одреди њену службу:

Где постоји велика воља, не може бити великих потешкоћа.

Служба: _____

4. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

а) Где ничега нема тамо и цар губи право. б) Куда су и други прошли иди и ти.

в) Где уђе неслога кућа постане тесна. г) Куд год кренеш не осврћи се за собом.

5. Издвој субјекат, предикат, објекат и прилошку одредбу за време из дате реченице и допуни табелу:

Где год дође, Марко сретне неког познаника.

Субјекат	Предикат	Објекат	Прилошка одредба за место

6. Поред датих реченица напиши да ли су односне или месне:

а) Где год видиш празан зид, ти графит напиши. _____

б) Написали су графите на оним местима где је зид био чист. _____

в) Водићу те у биоскоп где се улази са ђачком књижицом. _____

г) Гледаћемо филм тамо где се не плаћају карте. _____

Временске реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају време вршења радње називају се

_____.

2. У следећим примерима подвуци временске реченице:

а) Наћи ћемо се кад год хоћеш.

б) Чим је отворио кишобран, киша је престала.

в) Кад купим рекет, уписаћу се на тенис. г) Пре него што изађеш, искључи рачунар.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају везници _____ (сам или са речцом *јог*), _____ и везнички спој _____.

3. У следећем примеру подвуци временску реченицу и одреди њену службу:

Чим је у спаваћој соби нестало светла, у свим зградама домаћинства настала је врева и комешање.

Служба: _____

4. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

а) Јутрос док сам читао новине изненада зазвони телефон.

б) Почетком октобра када су животиње већ пожњеле жито слетело је у двориште Животињске фарме страховито узбуђено јато голубова.

в) Кад много прашта утицајан човек постаје још утицајнији.

г) Кад је човек марљив и умешан мало је тога немогуће.

5. Издвој субјекат, предикат и прилошке одредбе из дате реченице и допуни табелу:

Кад се облак изгуби, брзо долази леп дан.

Субјекат	Предикат	Прилошка одредба за начин	Прилошка одредба за време

Узрочне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају узрок вршења радње називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци узрочне реченице.

- а) Путоваћу возом јер се плашим авиона.
- б) Успео је зато што је био упоран.
- в) Пошто је овде гужва, сачекаћу те напољу.
- г) Будући да се није ни јавила, нећемо је чекати.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају везници _____, _____ и везнички спојеви _____ и _____.

3. У следећем примеру подвуци узрочну реченицу и одреди њену службу:

Стрипови о Паји Патку били су забрањени у Финској, зато што он не носи панталоне.

Служба: _____

4. Издвој субјекат, предикат, објекат и прилошку одредбу из дате реченице и допуни табелу:

Краљ поштује закон, јер га закон чини краљем.

Субјекат	Предикат	Објекат	Прилошка одредба за узрок

5. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

- а) Пошто се број веб страница брзо мења тешко је утврдити колико их има.
- б) Будући да нисам одавде не налазим се баш добро у граду.
- в) Ми морамо јер је већ врло касно да кренемо кући.
- г) Пошто се више ништа није видело стали смо наред пута.

6. Подвуци узрочну реченицу и одреди њену службу у следећем примеру:

Бичеви праве пуцкетајући звук јер им се врх креће брже од звука.

Служба: _____

Условне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају услов вршења радње називају се

_____.

2. У следећим примерима подвуци условне реченице:

- а) Да сам био на твом месту, поступио бих другачије.
- б) Доћи ћу кући раније ако будемо губили последњи час.
- в) Моја сестра би, кад би добила стипендију, отишла у Париз.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају везници

_____, _____
_____.

3. У следећем примеру подвуци условну реченицу и одреди њену службу:

Северни пол остаће без леда до 2060. године ако се овом брзином настави смањивање његове површине.

Служба: _____

4. Издвој субјекат, предикат и прилошку одредбу из дате реченице и допуни табелу:

Очи не греше ако им срце наређује.

Субјекат	Предикат	Прилошка одредба за услов

5. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

- а) Уколико дрво није цветало у пролеће узалудно ћеш у јесен трагати за његовим плодовима.
- б) Ако нисте знали савремена верзија астечког језика још се користи у Мексику.
- в) Да сам астронаут летео бих до најдаље могуће тачке у свемиру.

6. Подвуци условну реченицу и одреди њену службу у следећој латинској пословици:

Ако сâм не видиш, не поричи ништа.

Допусне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају да се радња више реченице остварује упркос ономе што значи зависна реченица називају се _____.

2. У следећим примерима подвучи допусне реченице:

- а) Иако се нисам уплашио, осетио сам да сав дрхтим.
- б) Мада је напољу било хладно, сви смо скочили у море.
- в) Књига ми је била досадна премда су је многи хвалили.

Допуни реченицу:

Као обележја ових
реченица овде се јављају
везници _____,
_____ и _____.

3. У следећем примеру подвучи допусну реченицу и одреди њену службу:

Добро сам одговарао историју мада се нисам сетио једне године.

Служба: _____

4. Издвој субјекат, предикат, објекат и прилошку одредбу из дате реченице и допуни табелу:

Мада нема добро памћење, Милош је запамтио целу песму.

Субјекат	Предикат	Објекат	Прилошка одредба за допуштање

5. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

- а) Иако туда често пролазим не знам како се зове та улица.
- б) Мада добро говорим руски не могу да читам Чехова у оригиналу.
- в) Иако нам се снови чине дугим они никад не трају дуже од тридесет минута.
- г) Иако су полетели на време слетели су сат касније него што је планирано.

6. Замени подвучене конструкције допусним реченицама:

- а) И поред умора, завршио је посао до краја.

- б) Није дошао упркос нашем договору.

Намерне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају циљ, сврху вршења радње више реченице називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци намерне реченице:

- а) Ана, отвори прозор да уђе свеж ваздух.
- б) Мама је поклопила шерпу како би вода брже проврила.
- в) Укључили су пећ не би ли мало угрејали ту ледену собу.

3. Издвој субјекат, предикат, објекат и прилошку одредбу из дате реченице и допуни табелу:

Један огромни морски диносаурус јео је камење да би имао баласт у стомаку.

Субјекат	Предикат	Објекат	Прилошка одредба за циљ

4. У следећој пословици подвуци намерне реченице:

Лоши људи живе да би јели, а добри људи једу да би живели.

Коју службу у датом примеру имају намерне реченице? _____

5. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

- а) Да би дело испало добро треба га често исправљати и дотеривати.
- б) Да бисмо сачували остварене циљеве морамо напредовати полако.
- в) Да би се очистиле залепљене жваке по тротоарима и коловозима улица у Великој Британији се потроши око двеста двадесет милиона фунти сваке године.

6. Замени подвучене конструкције намерним реченицама:

- а) Састали су се ради договора о сарадњи.

- б) Отпутовао је у Милано ради куповине нове флауте.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица

овде се јављају везници

_____, _____ и

речца _____ са потенцијалом

у одричном облику.

Поредбене реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају начин вршења радње више реченице исказан неким поређењем називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци поредбене реченице:

- а) Милош трчи као да ногама не додирује стазу.
- б) Поштујемо га као што он поштује нас.
- в) Све се завршило како је требало.
- г) Лакше ми је да куцам текст него да га пишем руком.
- д) Фотографија је испала лепша него што смо очекивали.

Допуни реченицу:

Као обележја ових реченица овде се јављају везници

_____, _____,

_____, _____,

и _____.

3. Допуни реченице:

- а) Као обележје поредбених реченица за једнакост јављају се везници:

- б) Као обележје поредбених реченица за неједнакост јављају се везници:

4. У следећим пословицама подвуци поредбене реченице:

- а) Свако има подједнаке могућности да буде велик онолико колико жели.
- б) Човек је непажљив и расејан онолико колико га ствари одвлаче од њега самог.

Допуни реченицу:

Као обележје ових реченица јавља се прилог _____.

5. У следећим реченицама недостају запете. Допиши их на одговарајућа места:

- а) Као што су рекли данас је сунчано. б) Како сејеш тако ћеш и жети.
- в) Колико си заслужио толико ћеш добити. г) Како дошло тако прошло.

6. Заокружи слова испред правилно написаних поредбених реченица:

- а) Колико живи сећање на њега толико живи и човек сам.
- б) Неки људи данас живе као што се живело пре педесет и више година.
- в) Библиотеке изгледају као да нам се читава историја прострла пред ногама.
- г) У космосу има много више галаксија, него што је нама познато.

Последичне реченице

1. Допуни реченицу:

Зависне реченице које означавају последицу вршења радње више реченице називају се _____.

2. У следећим примерима подвуци последичне реченице:

- a) Ветар је дувао тако јако да је цреп летео са кровова.
- б) Било је толико занимљиво да нисмо чули звоно за крај.
- в) У сали је била толика гужва да нисмо могли да уђемо.

Допуни реченицу:

Као обележје ових
реченица јавља се везник
_____.

3. У следећим примерима подвуци последичне реченице:

- a) Цивилизација Маја била је толико постојана да су у свом језику имали и реч за раздобље времена од 400 година.
- б) Неке врсте гљива су толико отровне да је за човека смртоносан само један залагај.
- в) Будућност је тако светла да ћемо сви носити наочаре за сунце.

4. У следећој шали има једна последична реченица. Подвуци је:

Пошаље отац сина у собу да учи. Кад је мало касније отишао да провери како иде учење, имао је шта и видети: син гледа телевизију, а књига на поду.

- Да ли се тако учи? – подвикну отац.
- Да, да! Толико сам се уморио од учења да ми је књига испала на под – као из топа одговори син.

5. Заокружи слова испред правилно написаних последичних реченица:

- a) У ходнику је толико мрачно, да не видим врата.
- б) Милан је такав друг да га сви воле.
- в) Бука је била толика, да ништа нисмо чули.
- г) Јело је тако укусно да ћу сипати још једном.
- д) Она толико воли чоколаду да је једе сваки дан.
- ђ) Толико му се спавало, да му је глава повремено падала.
- е) Мој брат је тако брзо трчао, да га нико није стигао.

Зашто су неке реченице
неправилне?

Зависне реченице (утврђивање)

1. Повежи везнике са називима зависних реченица којима одговарају:

иако, мада, премда

поредбене

кад, док, чим, пошто

узрочне

ако, кад, да

допусне

као што, као да, како

временске

јер, пошто, зато што

условне

2. Наведене су различите пословице. Подвуци у њима зависну реченицу и напиши којој врсти припада:

а) Сви радо слушају кад достојни заповедају.

б) Ко брзо одлучује, брзо се и каје.

в) Ако будеш опрезан, бићеш сигуран.

г) Не може бити сетве где није било жетве.

д) Император је рекао да је најтеже добро владати.

ђ) Да би остао филозоф, ћути!

е) Ради као што говориш.

ж) Душа личи на мисли, јер мисли дају боју души.

з) Иако човек много памти, више заборавља.

и) Завист је тако слепа да цео дан куди врлине.

3. У следећим примерима подвуци изричне реченице:

а) За Маје се дуго веровало да су живе у потпуном складу са својим окружењем.

б) Пошто је смисао човековог постојања препознала у уметности, одлучила је да студира у Паризу.

4. У следећем примеру подвуци узрочну реченицу:

Ако брзо не затворите врата, сви папири ће се разлетети, јер дува промаја.

5. У следећим примерима подвуци зависне реченице и одреди њихове врсте:

a) У дну великог амбара, на некој врсти уздигнутог подијума, Мајор се већ био удобно сместио на свом сламеном лежају испод фењера који је висио о греди.

б) Опрезан је човек који пре грмљавине опере косу шампоном од коприве.

6. У следећем тексту подвуци зависне реченице, а затим напиши редом у коју врсту спадају:

Зашто лист папира има димензије 21x29,7 cm? Ове димензије, у ствари, представљају пропорцију између више бројева, коју је открио Леонардо да Винчи. Тај однос крије једну тајну: ако савијемо папир на пола, дужина постаје ширина и однос између две димензије остаје исти. Ако лист савијемо поново, однос ће опет остати исти. Ово је једина пропорција која поседује такву особину.

1) _____ 2) _____
3) _____ 4) _____

7. У следећим примерима подвуци зависне реченице и напиши којој врсти припадају:

a) Лондон је први град који је у другој половини XIX века пробио бројку од пет милиона становника. _____

б) Пре него што су се отиснули на море, постојбина Шердена била је Сардинија.

в) Нула је једини број који се не приказује римским бројем. _____

8. У следећим пословицама подвуци временске реченице:

a) Пре него што обећаш, промисли, кад обећаш, испуни.

б) Док не почнеш – мисли, кад почнеш – ради.

в) Кад год се нађеш на страни већине, време је да застанеш и размислиш.

9. У следећем примеру подвуци намерну реченицу:

Научници су успели да науче делфине да ускладе два ритма и глас како би могли да произведу мелодију.

10. Напиши којој врсти припадају подвучене зависне реченице:

а) Нико не зна шта све може док не покуша.

б) Предлажем ти да учиниш добро кад можеш, јер нећеш увек моћи.

в) Родитељ је онај који третира тинејџера као дете, а очекује од њега да се понаша као зрела особа.

11. Напиши у коју врсту спадају подвучене реченице у следећем примеру:

Тло Скандинавије, које је због тежине леденог покривача било спуштено у последњем раздобљу леденог доба, постепено се издизало након што се лед отопио.

1) _____

2) _____

12. У датом тексту подвуци изричне реченице:

Познато је да млади нерадо одлазе на спавање и да се ујутру тешко буде. Изгледа да је кривац за то један хормон. Тај хормон назива се „хормон спавања“. Тело одраслог човека обично почне да га лучи око десет сати увече. Научници сматрају да се код тинејџера то догађа касније, око један сат. Значи, њима се заиста не спава до ране зоре.

13. Напиши у коју врсту спадају подвучене зависне реченице у следећим примерима:

а) У просеку је потребно између 48 и 100 покушаја да би се решила Рубикова коцка.

б) Неки Ескимии користе фрижидере да им се храна не би смрзла.

Напоредни односи међу зависним реченицама

1. Повежи везнике са врстом напоредног односа:

или

саставни

и, ни, нити, па, те

раставни

а, али, но, него, већ

супротни

2. Поред датих примера напиши који напоредни однос међу зависним реченицама препознајеш:

а) Ово је књига коју сам прочитала и коју увек носим са собом.

б) Ово је књига коју нисам прочитала, али коју увек носим са собом.

в) Чувам само књиге које сам прочитала или које увек носим са собом.

3. Напиши који напоредни однос препознајеш у следећим примерима:

а) Ако будем имала времена и ако будем набавила карте, ићи ћу на концерт.

У коју врсту спадају подвучене зависне реченице? _____

б) Летоваћемо тамо где није много топло или где има много шуме.

У коју врсту спадају подвучене зависне реченице? _____

в) Милан је рекао да га потражиш, али да га не зовеш на кућу.

У коју врсту спадају подвучене зависне реченице? _____

4. У следећим примерима подвуци зависне реченице у саставном односу и заокружи везнике који тај однос обележавају:

а) Кад је отпевао своју песму и кад се повукао у мирни угао собе, он је почео да ужива у својој усамљености.

б) Кад се пробудио, није знао који је дан ни колико је сати.

Служба зависних реченица у оквиру више реченице или синтагме

1. Напиши коју службу имају подвучене зависне реченице у датим примерима:

- а) Чим сам изашао из куће, почела је олуја. _____
- б) Путовао је где год је хтео. _____
- в) Заборавио сам да понесем опрему. _____
- г) Ко је изгубио месец, није изгубио годину. _____
- д) Пошто је пао снег, одустали смо од шетње. _____
- ђ) Ко добро чини, боље дочека. _____
- е) Гледали смо кроз прозор како пролазе људи. _____

2. У следећим примерима подвуци зависне реченице које имају службу прилошке одредбе за време:

- а) Док је ватра пуцкетала у камину, музичари су покушавали да дочарају чаролију зиме и зимских празника.
- б) Кад је скупио довољно песама о зими и Божићу, Стинг је са пријатељима музичарима у својој кући у Италији снимио нови албум.
- в) Лепо се налази у свему и само понекад оживи и прожме нас док посматрамо неку појаву.

3. У следећим примерима подвуци односне реченице у служби атрибута:

- а) По сувом времену пужеви избегавају плочнике, а склањају се међу жбуње које боље задржава влагу.
- б) Час који је прошао више се не може вратити.

4. Заокружи слова испред синтагми у којима препознајеш зависну реченицу у служби атрибута:

а) онај дечак из нашег комшилука	б) онај дечак који станује до нас
в) занимљива књига о којој сам ти причала	г) занимљива књига о мачевању
д) град у којем сам рођен	ђ) мој родни град
е) писац чија је књига добила награду	ж) писац награђене књиге
з) воћна торта са јагодама	и) торта чији је фил са јагодама

Исказивање реченичних чланова зависном реченицом и предлошко-падежном конструкцијом

1. Допиши зависну реченицу која има исту службу и значење као дата предлошко-падежна конструкција. Употреби везник *иако*:

зависна реченица		стигли смо на време.
предлошко-падежна конструкција	И поред гужве	

2. Прочитај дати пример и одговори на питање испод њега:

зависна реченица	Пре него што смо прославили Божић,	нисмо отварали поклоне.
предлошко-падежна конструкција	Пре Божића	

Коју службу овде имају дата зависна реченица и предлошко-падежна конструкција?

3. Допиши предлошко-падежну конструкцију која има исту службу и значење као дата зависна реченица. Употреби предлог *ио*:

Отишао је у самопослугу	да купи хлеб.	зависна реченица
		предлошко-падежна конструкција

4. Допиши предлошко-падежну конструкцију која има исту службу и значење као дата зависна реченица. Употреби предлог *ради*:

То треба рећи	да би се сазнала истина.	зависна реченица
		предлошко-падежна конструкција

5. Допиши зависну реченицу која има исту службу и значење као дата предлошко-падежна конструкција. Употреби везник *као да*:

Трчао је		зависна реченица
	попут ветра.	предлошко-падежна конструкција

Дата предлошко-падежна конструкција има службу:

а) објекта б) предиката в) прилошке одредбе г) атрибута

Заокружи слово испред тачног одговора.

Значење и употреба глаголских облика

Глаголска времена

Презент

1. Допуни табелу наставцима за грађење презента:

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

2. Допуни реченице презентом глагола датих у заградама:

- а) Чим _____ (попети се) на врх брда, махнућу ти.
- б) Они увек _____ (заспати) око десет сати.
- в) Морам да _____ (извинити се) другу.
- г) Шта радиш? _____ (мирисати) нови парфем.
- д) Он је решио да _____ (оканити се) компјутерских игрица.
- ђ) Врло често ми се дешава да _____ (сломити) наочаре.

3. Заокружи слова испред реченица у којима је глагол употребљен у апсолутном значењу презента:

- а) Прекосутра имам први час шпанског.
- б) У овом тренутку мислим на тебе.
- в) Кренем ја јуче у школу и сретнем Ану.
- г) За два дана путујемо у Париз.
- д) Управо прелазим улицу.
- ђ) За недељу дана уписујем гимназију.

4. Прочитај дати одломак и заокружи слово испред значења презента које у њему препознајеш:

Улазим за поворком фантома у оклопима кроз облак вреле прашине. Силазим свечано низ камене степенице. Огледам се у једној фонтани коју су земљотреси уништили. Намештам шешир. Вадим мач из корица.

- а) квалификативни
- б) презент за будућност
- в) приповедачки

5. Заокружи слово испред реченице у којој препознајеш квалификативно значење презента:

- а) Неке палме имају стабло величине и тежине графитне оловке.
- б) Сутра купујем малу палму пореклом са Тајланда.
- в) Управо гледам ову необичну патуљасту палму са Тајланда.

Перфекат

1. Допуни табелу перфектом глагола ЧИТАТИ у мушком роду:

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

2. Допуни реченице дублетним облицима перфекта глагола датих у заградама:

- а) Милош _____ / _____ (сагнути се) да дохвати књигу.
б) Ана и Маја _____ / _____ (тргнути се) кад је пао лустер.
в) Они су са спољне стране свом снагом _____ / _____
(затегнути) конопац.

3. Заокружи слово испред реченице у којој запажаш глагол употребљен у релативном значењу перфекта:

- а) Пре неки дан смо били на базену. б) Обула сам ципеле које сам јуче купила.
в) Данас нисам била у школи. г) Прошлог уторка смо губили историју.

4. Прочитај дати одломак и замени приповедачки перфекат у њему приповедачким презентом:

Ја сам сваке године овамо свраћао, али нисам виђао свог пријатеља, јер сам пролазио кроз Беч увек у лето, када библиотека није радила.

5. У следећим реченицама подвуци глаголе у перфекту који имају релативно значење:

- а) Милош је ушао у салу, погледао присутне и кисело се насмејао човеку који га је изгрдио прошле недеље.
б) Ана је тек јуче прочитала књигу коју сам јој дала пре две године.
в) Милош ми је рекао да је њихова екипа прошле године освојила прву награду на школском турниру.

Аорист

1. Допуни табелу аористом глагола РЕЋИ и ИЗГОРЕТИ:

	Једнина		Множина	
1. лице				
2. лице				
3. лице				

2. Допуни реченице дублетним облицима аориста глагола датих у заградама:

- а) Милош _____ / _____ (сагнути се) да дохвати књигу.
б) Ана и Маја _____ / _____ (тргнути се) кад је пао лустер.
в) Он не _____ / _____ (хтети) да остане дуже.

3. Заокружи слово испред реченице у којој запажаш глагол употребљен у релативном значењу аориста:

- а) Мама, искипе ти ручак! б) Малопре падох насред улице.
в) Те године поче снег нешто раније. г) Не чух од буке своју омиљену песму.
д) Гле, нешто паде! ђ) Побеже ми аутобус испред носа.

4. Препиши дати одломак тако да све глаголе у перфекту пребациш у аорист:

Два дана после Арифбега стигао је и мајстор Антоније из Далмације са првим радницима. Тосун-ефендија га је представио новом поверенику. По блештавом и топлом априлском дану обишли су грађевину и утврдили распоред за прве послове.

Допуни реченицу:

Аорист који се употребљава у приповедању назива се _____ аорист.

Плусквамперфекат

- Допуни табелу плусквамперфектом глагола ЧИТАТИ у мушком роду (користи перфекат помоћног глагола биѿи):

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

- Подвуци глаголе у плусквамперфекту:

- Кад смо стигли на концерт, Ана је већ била отпевала своју песму.
- Време се беше покварило, па нисмо отпутовали на острво.
- Пре него што смо ушли, врата су се била сама отворила.

Допуни реченицу:

У свим овим случајевима плусквамперфекат има _____ значење.

Имперфекат

- Допуни табелу имперфектом глагола ПЕВАТИ, НОСИТИ и ТРЕСТИ:

	Једнина			Множина		
1. лице						
2. лице						
3. лице						

- Препиши дати одломак тако да све глаголе у имперфекту пребациш у перфекат:

У јаругама, под логором, скупљаху се по тројица и четворица. Испитиваху се брзо ко је из ког села, а после, јурећи кроз жбуње, тражаху пут.

Имперфекат који се употребљава у приповедању назива се _____ имперфекат.

Футур I

1. Допуни табелу футуrom I глагола ДОЋИ:

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

2. Заокружи слово испред реченице у којој је футур I употребљен у релативном значењу:

- а) За две недеље ћемо отпутовати код стрица у Аустралију.
- б) Спаковали смо све два сата пре него што ћемо отпутовати на море.
- в) Сутра ћемо купити авионске карте за нас четворо.
- г) Следеће године ћу уписати Филолошку гимназију.

3. Како се зове значење које у датом одломку има футур I?

Тада ће рећи средњи брат: „Ви спавајте, а ја ноћас стражу чувам.“ И средњи брат заспа пре него што ће се појавити аждаја. И тако ће бити све до најмлађег брата.

Глаголски начини

Футур II

1. Допуни табелу футуrom II глагола ДОЋИ у женском роду:

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

2. Заокружи слово испред реченице у којој футур II означава претпоставку да ће се радња догодити пре неке будуће радње:

- а) Пре него што будете одговорили, добро размислите.
- б) Ко данас буде стигао први, добиће специјалну награду.
- в) Док ми будемо решавали задатке, они ће играти фудбал.

Потенцијал

1. Допуни табелу потенцијалом глагола ЖЕЛЕТИ у мушком роду:

	Једнина	Множина
1. лице		
2. лице		
3. лице		

2. Поред датих реченица напиши да ли у њима потенцијал означава могућност, жељу, намеру или услов за вршење радње:

а) Изашао сам у град да бих купио карте за концерт.

б) Морали бисте нам помоћи око писања.

в) Кад бих имала слуха, уписала бих музичку школу.

г) Хладно је, попила бих топао чај.

Императив

1. Напиши следеће глаголе у задатим облицима императива:

	2. лице једнине	1. лице множине	2. лице множине
обојити			
разбити			
спојити			
открити			
залити			

2. Повежи дате реченице са оним што императив у њима означава:

а) Дајте ми, молим вас, килограм хлеба.

савет

б) Вежите појасеве, полећемо!

молба

в) Не улазите са сладоледом у продавницу!

заповест

г) Једите више воћа и поврћа!

забрана

Нелични глаголски облици

Инфинитив

1. Наведене глаголе у разним глаголским облицима стави у инфинитив:

	Инфинитив
мислим	
рекох	
окренућу	
сео бих	
пришао је	

2. Заокружи слово испред реченице у којој је инфинитив употребљен у служби субјекта:

- а) Престао је мислити на прошле догађаје. б) Штетно је гледати у јаку светлост.
в) Морам прочитати књигу до сутра. г) Не смеш мислити на ружне ствари.
д) Почео је говорити о томе свакога дана. ђ) Не можеш каснити сваког јутра.

Допуни реченицу:

У свим осталим случајевима инфинитив је заменљив конструкцијом

Глаголски прилог садашњи

1. Напиши глаголски прилог садашњи следећих глагола:

- а) слетати _____ б) предлагати _____
в) издавати _____ г) скакати _____
д) излагати се _____ ђ) одавати _____
е) задавати _____ ж) прегледати _____

2. У следећим реченицама подвуци глаголске синтагме и напиши коју службу оне имају у датим реченицама:

- а) Изазивајући плиму и осеку, Месечева гравитација помера Земљину кору горе-доле за 30 цм. _____
б) Журећи према кући, сетио се да је заборавио књиге у школи.

3. Подвуци глаголске синтагме у датим реченицама и напиши коју службу имају у њима:

- а) Провео је вече свирајући виолину. _____
- б) Радећи много, уморио се. _____
- в) Отварајући врата, спазио је брата. _____
- г) Сачуваћете линију радећи вежбе. _____
- д) Потрошио је много новца купујући све и свашта. _____

4. Напиши коју службу у реченици имају подвучене глаголске синтагме у напоредном односу:

Тополе, јабланове и багрење ударао је по жилама својим колима, а грање му је то враћало качећи се за кола и ударајући га по глави.

Глаголски прилог прошли

1. Напиши глаголски прилог прошли следећих глагола:

а) испећи _____	б) помоћи _____
в) рећи _____	г) стићи _____
д) чути _____	ђ) проћи _____
е) отићи _____	ж) видети _____

2. Подвуци глаголске синтагме у датим реченицама и напиши коју службу имају у њима:

- а) Прочитавши писмо, брзо му је одговорио. _____
- б) Обукавши се топло, није осећао хладноћу. _____
- в) Дочекавши својих пет минута, Милош је шутнуо лопту. _____
- г) Преводио је филм окренувши леђа екрану. _____
- д) Вративши се с летовања, наставила је да тренира тенис. _____
- ђ) Пројурio је заобишавши групу ђака. _____

3. Напиши коју службу у реченици има подвучена глаголска синтагма:

Окренувши главу на другу страну, слушала га је као да јој говори потпуни незнанац.

Радни глаголски придев

1. Напиши радни глаголски придев у мушком роду једнине следећих глагола:

а) ићи _____	б) питати _____
в) рећи _____	г) трести _____
д) носити _____	ђ) видети _____

2. Поред сваког глаголског облика напиши који је, а затим заокружи оне глаголске облике који садрже радни глаголски придев:

а) путовао сам _____	б) (кад) будем путовао _____
в) био сам путовао _____	г) путоваћу _____
д) путовао бих _____	ђ) допутовах _____

3. Заокружи слова испред реченица у којима је радни глаголски придев употребљен као прави придев:

а) Марко је одрастао у селу.	б) Одррастао човек се не понаша тако.
в) Антички споменици одавно су ишчезли.	г) Ту су описани ишчезли споменици.
д) За чај ти треба кључала вода.	ђ) Вода је кључала само три минута.

Трпни глаголски придев

1. Напиши трпни глаголски придев у мушком роду једнине следећих глагола:

а) прегрести _____	б) спасти _____
в) протрести _____	г) спасити _____
д) унети _____ / _____	ђ) пренети _____ / _____

2. Заокружи слова испред реченица у којима је трпни глаголски придев употребљен као прави придев:

а) Ана, погледај да ли је месо кувано!	б) Често једем кувано месо.
в) Једите само добро опрано воће.	г) Воће је опрано у неколико вода.
д) Не носи се на поклон начета торта.	ђ) Торта је начета малочас.
е) Те године сви ученици су награђени.	ж) Награђени ученици не раде тест.

Обнављање граматике

(градиво од 5. до 8. разреда)

Гласови

Подела гласова у српском језику

1. У сваком од датих низова гласова по један глас је вишак. Прецртај га:

а)

А, О, И, У, В, Е

б)

Б, Ц, Х, П, Д, Ф, Ж, Р, Ћ, Т, Г, Ч, Џ, С, З

в)

В, Р, Л, Љ, Ћ, Ј, Н, Њ, М

2. Ако је тврдња тачна, напиши Т, а ако је нетачна, напиши Н:

а) Сви самогласници су звучни.

☐

б) У српском језику има 8 сонаната.

☐

в) Неки сонанти су слоготворни.

☐

г) Сугласници се чују као тонови.

☐

3. Повежи парове по звучности и допиши сугласнике који недостају:

а)

Т

Ж

б)

З

Џ

в)

П

К

Ћ

Ч

Г

Д

Ш

Ћ

С

Г

Б

4. У датим примерима замени звучне сугласнике њиховим беззвучним парњацима и напиши тако добијене речи:

а) БАТА

б) КАДА

в) ЗИД

г) ЖУПА

д) ДЕДА

ђ) ЖУТ

е) ГАЗА

ж) ЗУБА

з) ЏЕК

и) ДИЖИ

ј) ЏАК

к) БРЕГ

5. Заокружи слово испред двоуснених сугласника:

- а) н, л, р б) њ, љ, ј в) к, г, х г) б, п, м

6. Поред описа изговора гласова напиши број одговарајуће групе гласова (једна група је вишак):

- а) Ови гласови се изговарају тако што језик додирује алвеоле. _____
б) Ови гласови се изговарају тако што задњи део језика додирује задње непце. _____
в) Ови гласови се изговарају тако што језик додирује зубе. _____
г) Ови гласови се изговарају тако што језик додирује предње непце. _____

- 1) к, г, х 2) н, л, р 3) д, т, ц, з, с 4) б, п, м 5) џ, ч, ж, ш, ћ, ђ, њ, љ, ј

7. Напиши:

- а) уснено-зубни прави сугласник _____ б) уснено-зубни сонант _____

8. Прочитај следећи графит:

Фризер ме је умаказио.

Ово шаљиво поигравање речју *унаказиџи* добијено је тако што је:

- а) предњонепчани сонант замењен двоусненим сонантом
б) алвеоларни сонант замењен двоусненим сонантом
в) алвеоларни сонант замењен предњонепчаним сонантом

Заокружи слово испред тачног одговора.

9. У следећој реченици подвуци безвучни предњонепчани сугласник који је погрешно употребљен:

Знам да кажем ћ, само нечу.

10. Допиши сугласник који недостаје у датом низу:

П, Т, К, Ћ, Ш, С, Ч, Ф, Х, _____

Слог и подела речи на слоге

1. Допуни реченицу:

Сви _____ су слоготворни гласови. И _____ сонанти у неким случајевима могу бити слоготворни.

2. Разврстај речи из следеће пословице према броју слогова:

Паметном човеку је једна реч доста.

Једносложне	Двосложне	Тросложне

3. Усправним цртама подели следеће речи на слоге:

а) преписивати	б) спортиста	в) композиција
г) аутомобилски	д) распоредити	ђ) истрчати
е) завршити	ж) пустињски	з) песковит

4. Подвуци имена у којима запажаш слоготворно *р*:

Гргур, Григорије, Арсеније, Андрија, Срђан, Страхиња, Предраг, Првослав

5. У следећим реченицама подвуци речи у којима запажаш слоготворно *р*, а затим те речи подели на слоге:

- а) У српском језику трпни придев може бити атрибушки употребљен.

- б) Придеви *срдачан* и *срдѣи* имају различито значење иако им је корен исти.

- в) Реч *ѡрѣза* може означавати и „сто у храму, у цркви, иза олтара“.

Гласовне промене

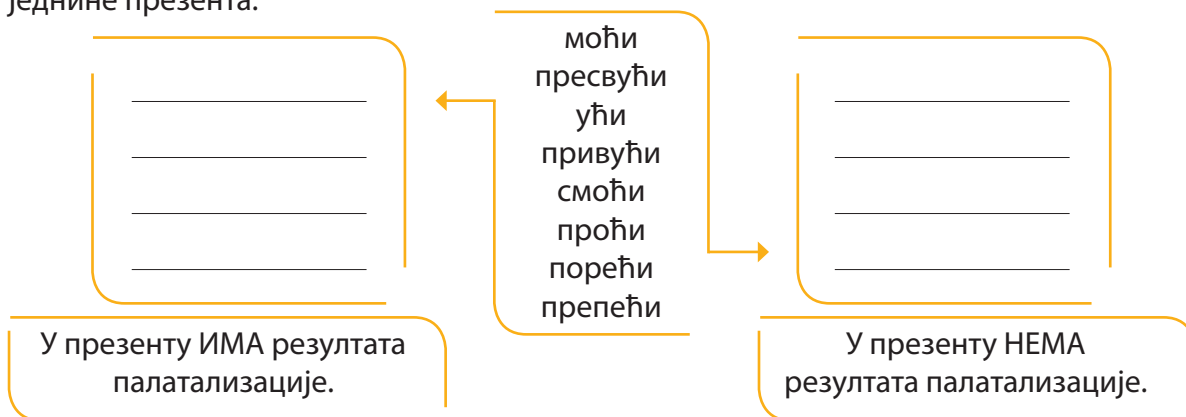
1. У следећим речима упиши сугласник који недостаје (Д или Т), а затим заокружи слова испред речи у којима запажаш једначење сугласника по звучности:

а) пре____последњи б) о____свирати в) по____питање г) о____пасти
д) по____станар ђ) пре____час е) на____природно ж) по____свест
з) о____паковати и) на____сводити ј) по____председник к) по____смех

2. Подвуци придеве код којих у облику компаратива долази до једначења сугласника по месту творбе:

тесан, бесан, чист, жесток, слadak, редак

3. Распреди следеће глаголе у две групе, и то тако што ћеш их написати у другом лицу једине презенте:

4. Примени дата правила и допуни реченице одговарајућим облицима наведених именица:

а) У дативу и локативу именице *журка* не долази до сибиларизације.
На Михаиловој _____ провели смо се незаборавно.
б) У дативу и локативу именице *чиџанка* долази до сибиларизације:
Овај текст ћете наћи у _____ за 8. разред.
в) У дативу и локативу именице *џачка* не долази до сибиларизације:
Прочитаћете то у _____ број 5.

5. Трпни придев глагола НАРЕДИТИ гласи _____. Гласовна промена коју запажаш у овом облику назива се _____.

6. У сваком низу налази се по један пример у чијој промени нема непостојаног *а*.
Прецртај га:

- а) понедељак, уторак, среда, четвртак, петак
- б) септембар, октобар, новембар, децембар, јануар
- в) Лесковац, Чачак, Шабац, Зајечар, Рипањ

7. Допуни табелу:

Номинатив јединине	Генитив јединине	Генитив множине
обожавалац		
	страдаоца	
		прималаца
преводиалац		
	пошиљаоца	
		починилаца

8. У следећој реченици подвуци реч у којој запажаш губљење сугласника:
Гурали су намештај кроз предњу башту, посуту снопићима сламе и отпацима конопца.

9. Допуни табелу:

којег(а) →	коег(а) →	коог(а) →	ког(а)
својег(а) →			
твојег(а) →			

Које гласовне промене овде запажаш? _____

10. У следећим придевима недостаје по један сугласник. Упиши одговарајући:

- а) Душан____ин (од Душанка)
- б) Души____ин (од Душица)
- в) Мил____ин (од Милка)
- г) Мили____ин (од Милица)

11. Заокружи слова испред гласовних промена које запажаш у инструменталу јединине (с наставком -ју) именице МИЛОСТ:

- а) јотованье
- б) једначење сугласника по месту творбе
- в) палатализација

12. Напиши три гласовне алтернације које запажаш у дативу множине именице ЗАВРШЕТАК:

13. Поред датих примера напиши слово испред гласовне промене коју у њима уочаваш:

1) веридба _____	а) губљење сугласника
2) ораси _____	б) сибиларизација
3) данашњи _____	в) једначење сугласника по звучности
4) анђео _____	г) прелазак л у о
5) семење _____	д) палатализација
6) поручити _____	ђ) једначење сугласника по месту творбе
	е) јотовање

14. Које гласовне промене запажаш у номинативу множине именице облудак?

15. Подвучи именице у којима у дативу и локативу једине не долази до сибиларизације:

тачка, оловка, играчка, трака, аптека, музика, праћка, коцка

16. У следећој реченици подвучена именица написана је погрешно. На датој црти напиши је правилно:

Они немају много поштоваоца. _____

Одреди род, број и падеж ове именице. _____

Које гласовне промене запажаш у деклинацији ове именице? _____

17. Допуни табелу:

сноплѐ	сноп + је	п + ј = плъ
роблѐ		
дрвлѐ		
грмлѐ		

Врсте речи

1. Подвуци променљиве речи у следећој реченици:

За време спавања човек изгуби просечно триста једанаест грама.

2. Прочитај следећи одломак и одговори на захтеве испод њега:

У Енглеској и Ирској је с јесени веома распрострањена и популарна следећа дечја игра: пробуши се кестен, па се веже о канап, а онда два дечака ударају један кестен о други. Победник је онај чији кестен остане читав.

- a) Подвуци именицу *кесџен* у акузативу једнине. У осталим случајевима ова именица је у _____ једнине.
- б) У ком падежу је именица *јесен* у наведеном одломку? _____
- в) Две именице спадају у властите. То су: _____ и _____.
- г) Према именици *кесџен* направи збирну именицу. _____

3. У датим стиховима Матије Бећковића подвуци збирне именице:

Нека је проклета земља у којој су
пашчад пуштена, а камење свезано.

4. У следећем графиту заокружи скраћеницу која би у пуном облику била у акузативу једнине:

Скр. је скр. за скр.

5. У реченици *Боље је иравиџи леџа дугмеџа неџо лоше бродове* подвученој именици одреди:

- a) род: _____ број: _____ падеж: _____
 - б) Именица *дугмад* спада у: збирне, заједничке, градивне
- Подвуци тачан одговор.

6. У следећој шали подвуци именице, а онда их упиши на одговарајуће место у табели:

Пита Перица тату:

– Тата, је ли истина да су људи некада уместо новцем плаћали козама?

– Јесте, сине.

– А како су их онда стављали у новчаник?

	Номинатив	Акузатив	Вокатив	Инструментал
једнина				
множина				

7. Напиши граматичке основе следећих именица:

а) сто _____ б) столица _____ в) столњак _____

г) треножац _____ д) буре _____ ђ) стабло _____

8. Ако посматрамо граматичку категорију броја, једна именица не припада доњем низу.
Подвуци је:

бермуде, фармерке, сандале, хулахопке, панталоне, чакшире

9. У следећој реченици подвуци придев на који се односе дате карактеристике:

Најстарије пронађене мапе потичу из старог Вавилона, а нацртане су на глиненим таблицама пре више од четири хиљаде година.

падеж: номинатив род: женски број: множина степен поређења: суперлатив

10. Напиши облике компаратива следећих придева:

а) строг _____ б) тесан _____ в) висок _____

г) чист _____ д) горак _____ ђ) бесан _____

е) зао _____ ж) редак _____ з) једак _____

и) близак _____ ј) црн _____ к) низак _____

11. Одреди падеж у којем стоје подвучени придеви у следећем одломку:

Први врсни математичар који се озбиљно позабавио магичним квадратима био је швајцарски геније Леонард Ојлер. Он је 1783. године развио нову врсту магичног квадрата, такозване латинске квадрате.

врсни: _____ магичним: _____
швајцарски: _____ нову: _____
магичног: _____ латинске: _____

12. Распоређи наведене придеве према значењу:

стричев, унутрашњи, ранији, метални, јефтин,
Анин, горњи, диван, воштани, зимски

Описни	Градивни	Присвојни	Месни	Временски

13. У следећем одломку подвучи заменице и распоређи их на одговарајуће место у табели:

Кога је дозивао тај отегнути глас поред Дрине? („Ти! Ти! Тај!“) Никог. Оног ко се одазове. Који то учини, то је тај.

Именичке		Придевске	
личне		упитно-односне	
неличне		показне	

14. У реченици *И ми смо се радовали збој њеновој одушевљења* подвученој заменици одреди:

род _____ број _____ падеж _____

15. У следећој реченици подвуци неодређену именичку заменицу:

Нико је неко кога ниси видео.

16. На кога се односи подвучена заменица у следећој реченици?

Године 1831. стигао је на Цетиње, где је био Његошев секретар и саветник све до његове смрти.

а) на Његошевог секретара и саветника б) на Његоша в) на неког трећег
Заокружи слово испред тачног одговора.

17. Дате заменице распореди на одговарајуће место у табели:

чији, никакав, свашта, шта, нешто, ништа, свачији, нечији

Именичке				Придевске			
Упитне	Неодређене	Одричне	Опште	Упитне	Неодређене	Одричне	Опште

18. Упиши одговарајуће заменице у задатом облику:

а) Нису говорили _____ (са + нико).

б) Посвађали смо се _____ (око + ништа).

19. У следећим реченицама подвуци бројеве и распореди их на одговарајуће место у табели:

Породица Настасијевић имала је седморо деце. Сваки од четворице браће Настасијевић имао је најмање по један уметнички дар.

Основни број	Збирни број	Бројна именица на -ица

20. Напиши речима број из следеће реченице:

Химна Грчке има 158 строфа. _____

21. У следећој шали подвуци променљиве бројеве:

Иду две ципеле улицом. Једна упадне у рупу, а друга ни пет, ни шест, него седам.

22. Повежи број са врстом којој припада:

двадесет двоја

збирни

двадесет два

бројни придев

двадесет двојица

основни

двадесет двоје

бројна именица на -ица

23. Поред датих реченица напиши у ком је глаголском облику подвучени глагол у њима:

а) Марко, гòни коња преко поља! _____

б) Марко гòнї коња преко поља. _____

24. У датој реченици један глаголски облик је неправилан. Подвуци га и напиши правилно:

Шопен се у Паризу издржавао приређујући концерте и давајући часове клавира.

25. У следећим стиховима Алексе Шантића подвуци све глаголе у императиву:

Ено, сунце просу задњи сјај по води!

Возаре, похити! Распни једро, броди!

Месечино, грани! Хитри ветре, дуни!

Заокружи слова испред карактеристика које се односе на глагол *їросуїи*:

- а) прелазан б) непрелазан в) свршеног вида г) несвршеног вида
д) у аористу ё) у презенту е) у 3. лицу једнине ж) у 3. лицу множине
з) у потврдном облику и) у одричном облику

26. Допуни табелу:

Инфинитив	Аорист	Инфинитив	Аорист
попити		ићи	
прочитати		рећи	
	угледах		падох
	дадох	узети	

27. У сваком наведеном низу глаголских облика прецртај онај који не припада том низу:

- а) гледајмо, дижимо, скинимо, играмо, свирајмо, пишимо
- б) урадисмо, дочекасмо, заменисмо, написасмо, тресијасмо
- в) радећи, судећи, лежећи, препећи, седећи, мислећи, грешећи

28. Напиши називе подвучених глаголских облика у следећој реченици:

Живео је готово две године у Сарајеву, чекајући на дозволу да крене пут Цариграда.

а) живео је _____ б) чекајући _____ в) крене _____

29. Допуни табелу:

	Инфинитивна (аористна) основа	Презентска основа
сести		
стићи		
лежати		
учити		
доћи		

30. Следеће глаголе разврстај на прелазне и непрелазне:

рећи, имати, разговарати, прочитати, седети, ићи, записати

- а) прелазни: _____
- б) непрелазни: _____

31. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени глаголски облик у активу:

- a) Овакви задаци се раде другим поступком.
- б) Овакви задаци су рађени другим поступком.
- в) Овакве задатке смо радили другим поступком.

32. У следећој реченици два глагола нису правилно употребљена. Напиши их правилно на датим линијама:

Могли би да замените машину која је увежена прошле године.

33. На линије упиши одговарајући облик глагола БИТИ:

- a) Да _____ правилно користили своју машину за судове, прочитајте упутство пре употребе.
- б) Под таквим притиском, да ли _____ ви учили?
- в) Могли _____ да променимо донесену одлуку.

34. Подвуци прилоге у наведеном графиту:

Школа је као отаџбина – што си даље од ње, више је волиш.

Напиши како ови прилози гласе у позитиву:

_____, _____

35. Прочитај следећу шалу:

- Који глагол ученици најређе употребљавају у првом лицу једнине?
- Преписивати.

Из дате шале издвој:

придевску заменицу: _____ глагол у презенту: _____

предлог: _____ редни број: _____ прилог: _____

именицу у генитиву: _____ глагол у инфинитиву: _____

36. Заокружи слова испред реченица у којима је подвучена реч употребљена као предлог:

- а) Лопта је прошла близу гола. б) Лопта ми је била близу.
 в) Немам ништа против. г) Ово је лек против главобоље.
 д) Брод вози преко и назад. ђ) Пажљиво пређи преко улице.
 е) Расејано је гледао ван. ж) Био је ван себе од беса.

37. У сваком низу је по један уљез. Прецртај га:

- а) или, јер, ако, пред, а, али, већ, нити
 б) чим, и, па, ни, међу, но, него, иако

38. Упиши дате речце на одговарајуће место:

зар, ено, међутим, чак, ала, нажалост

Супротна речца	Узвична речца	Модална речца	Речца за истицање	Показна речца	Упитна речца

39. Упиши дате узвице на одговарајуће место:

пих, бум, иш, пис, хало, кукурику, цмок, куку, јој

Узвици који изражавају осећања	Узвици за дозивање и терање (људи и животиња)	Узвици који подражавају разне звукове

40. Напиши у коју врсту спадају подвучене речи у следећој реченици:

Иако се веома мало разликују, постоје две врсте јелена познатих као пуду.

иако _____ се _____ мало _____

две _____ познатих _____ пуду _____

41. Напиши у коју врсту спадају подвучене речи у следећем графиту:

Ако већ немаш своје ја, не узимај моје ти!

ако _____ немаш _____ своје _____
не _____ узимај _____ ти _____

42. Из следеће реченице препиши предлоге и напиши уз који се падеж у реченици јављају:

По предању, Марко Поло украо је рецепт за прављење тестенине од Кинеза и донео га у Италију.

_____, _____,
_____, _____.

43. У следећој реченици употребљена су два придева и два прилога. Препиши их на одговарајуће место у табели:

У средњем веку шећер је био толико драгоцен да је вредео девет пута више од млека.

придеви		
прилози		

44. У следећој реченици подвуци бројеве:

Дванаестог септембра ове године изненадну провалу облака на северу Сардиније пропратило је хиљаду петсто удара грома у року од само једног сата.

45. Напиши у коју врсту спадају подвучене речи у следећој реченици:

Без обзира на то којом брзином јури, светлост увек наилази на мрак, који је стигао први.

без _____ обзира _____ то _____
увек _____ наилази _____ први _____

46. Упиши речи из дате реченице на одговарајуће место у табели:

Научници сматрају да на свету постоји око пет хиљада различитих језика.

Предлог уз локатив	Непроменљиви број	Именица у номинативу	Глагол у 3. лицу једине презенте

Реченица, њени делови и односи међу њима

Субјекатско-предикатска реченица

1. Напиши неизречене личне заменице у служби субјекта:

- а) Да ли имаш оловку? б) Ушао је пре пет минута.
в) Вратили су се у игру. г) Ујутру увек касним у школу.

2. Прочитај следећу реченицу и допуни дату табелу:

Маказе је изумео Леонардо да Винчи.

Субјекат	Предикат	Прави објекат

3. У следећим реченицама подвуци праве објекте:

Реке не пију своју воду; дрвеће не једе своје плодове; облаци не гутају своју кишу. Све што је велико, увек је у корист других.

Како су овде исказани објекти? а) речју б) синтагмом в) зависном реченицом
Заокружи слово испред тачног одговора.

4. Одреди службу речи у реченици тако што ћеш повезати речи из леве колоне са речима из десне, као што је започето:

1. Моји другови из клуба	а) предикат
2. сваке недеље	б) субјекат
3. у школској сали	в) прави објекат
4. играју	г) прилошка одредба за време
5. стони тенис.	д) прилошка одредба за место

5. У следећим реченицама подвуци апозиције:

- а) Јагуар, највећа америчка дивља мачка, у прошлости је живео на широком подручју Јужне Америке.
б) Рак разбојник, врста рака са Божићних острва у Полинезији, има тако јака клешта да њима може да сломи кокосов орах.

6. Прочитај следећу реченицу и допуни дату табелу:

Први и-мејл послат је 1972. године.

Субјекат	Предикат	
		1972. године

7. Подвуци предикате у следећим реченицама:

- а) Микеланђело је био леворук. б) Индијска железница је највеће светско предузеће.
Овакве предикате називамо _____. (допуни реченицу)

8. У следећој реченици подвуци прави објекат и напиши да ли је изречен речју, синтагмом или зависном реченицом:

Жене у Мозамбику од млевене коре дрвета праве својеврсне креме за лице.

9. У следећој реченици подвуци субјекат и напиши да ли је изречен речју, синтагмом или зависном реченицом:

Прича о фосфору има занимљиву предисторију.

10. Прочитај следећу реченицу и допуни дату табелу:

Цар је те године одликовао младог ратника.

Субјекат	Предикат	Прави објекат	Прилошка одредба за време

11. Заокружи слова испред реченица у којима запажаш неправи објекат:

а) Чезнем за морем.	б) Размишљај о мору.	в) Видео сам море.
г) Препливао је цело море.	д) Уживам у мору.	ђ) Сликај море.
е) Одустали смо од мора.	ж) Волим море.	з) Препливао је море.
и) Сећам се мора.	ј) Радујем се мору.	к) Прелетели смо море.

12. Одреди службу подвучених чланова у следећој реченици:

Николи задрхта брада.

13. У следећим реченицама подвуци прилошке одредбе и напиши које су:

- а) Спасени путници окупили су се на обали реке. _____
- б) У претходним деценијама многи каравани су били нападнути. _____
- в) Последњи пасус прочитао је у себи. _____
- г) Одустали смо од пута због лошег времена. _____

14. Прочитај следећу реченицу и допуни дату табелу:

У непроходним прашумама Гватемале нашли су заборављену престоницу античког света.

	Предикат	
У непроходним прашумама Гватемале		заборављену престоницу античког света.

15. Прочитај следећу реченицу и допуни дату табелу:

Кинези су хиљаду година пре наше ере изумели летећег змаја.

Субјекат	Предикат	Прави објекат	Прилошка одредба за време

16. Заокружи слово испред реченице у којој је прави објекат исказан синтагмом:

- а) Осетили смо да је почела зима. б) Осетили смо зиму. в) Осетили смо јаку зиму.

17. У свакој од следећих реченица подвуци апозитив, а затим напиши у ком је падежу, роду и броју главна реч те синтагме:

- а) Испред зграде сам срео Уроша, потресеног протеклим догађајима.

- б) Моја сестра, одушевљена филмом, остала је да седи још неко време.

- в) Путовао сам са братом, навикнутим на овакве летове.

18. Одреди службу подвучених чланова у следећој реченици:

За рођендан сам сестри поклонила парфем.

19. Одреди службу подвучених чланова у следећим реченицама:

а) Досадно ми је. _____

б) Захвалили смо се нашим љубазним домаћинима. _____

20. Подвуци сложене предикате у реченицама у којима их запажаш:

а) Ветар се већ био стишао.

б) Ветар је изненада почео да дува.

в) Данас не треба да излазиш из куће.

г) Данас не бих излазио из куће.

д) Јуче смо вежбали математику.

ђ) Морам да урадим све задатке.

21. Подвуци апозиције у следећој реченици:

Храбри ратник Змај Огњени Вук, јунак наших народних песама, у ствари је био
деспот Србије Вук Бранковић, син слепог Гргура Бранковића.

22. Одреди службу подвучених чланова у следећој реченици:

Пре појаве Великог праска целокупна васиона била је незамисливо врела.

23. Одреди службу подвучених чланова у следећим реченицама:

а) Отац Милутина Миланковића васпитавао је свог сина по Русоовим начелима.

б) Живот му је у детињству био права пустиловина. _____

в) После двадесет пет година рада на једној теорији престао је да се бави науком.

Конгруенција

1. У следећим реченицама заокружи ону реч која контролише слагање, а затим подвучи речи које се са њом слажу:

а) Њихова кућа је огромна.

б) Мој кућни љубимац је мали хрчак.

в) Ова нова игрица веома је досадна.

2. У следећим реченицама није поштовано слагање у лицу, броју или роду. Поред сваке реченице напиши у којој категорији нема слагања:

а) Пријатељ нам је данас дошла у посету. Нема слагања у _____.

б) Они учи италијански језик у школи. Нема слагања у _____.

в) Ја станујеш у близини новог стадиона. Нема слагања у _____.

3. Напиши у којим се граматичким категоријама слаже подвучени предикат са субјектом у следећим реченицама:

а) Сваких тридесет хиљада година речна корита продубе се за један метар.

б) Још од давних времена, током трајања карневала људи су збијали шале на рачун других.

в) Након три сата лутања по снежној пустари у даљини угледасмо светлост.

4. Подвучи речи које се са именицом *Милош* слажу у броју:

Мој друг Милош има најсавршенији мобилни телефон.

5. Подвучена реч у реченици *Дан је сунчан* слаже се са субјектом у:

а) роду б) броју в) падежу г) лицу

Заокружи слова испред тачних одговора.

Независне предикатске реченице

1. Повежи дате реченице са врстом којој припадају:

Ала је леп дан за путовање!

обавештајна

Нека вас срећа прати на путу!

упитна

У октобру путујемо у Рим.

узвична

Немојте да путујете!

жељна

Кад путујете у Рим?

заповедна

2. Прочитај следећу реченицу и одговори на захтев испод ње:

Један седамнаестогодишњак успео је да остане будан 264 часа.

Постави питања која се односе на дату реченицу, али тако да добијеш одговоре написане иза црте:

а) _____ Да.

б) _____ Двеста шездесет четири часа.

в) _____ Један седамнаестогодишњак.

3. Поред следећих реченица напиши да ли су обавештајне (О), узвичне (У), заповедне (З) или жељне (Ж):

а) Што добро свирају! _____

б) Свирајте тише! _____

в) Свирали заједно сто година! _____

г) Ови момци одлично свирају. _____

д) Да сте сместа престали са свирком! _____

ђ) Доброг ли звука! _____

е) Музика је прегласна. _____

ж) Да свирате тако цео живот! _____

4. Ако је реченица *Ко ђо не разуме?! реторско питање*, онда она означава да:

а) свако може то да разуме б) нико не може то да разуме

в) ми не знамо ко може то да разуме

Заокружи слово испред тачног одговора.

Напоредни односи међу реченицама и реченичним члановима

1. Подвуци реченичне чланове у напоредном односу, одреди им службу, напиши која је то врста односа и заокружи везнике:

а) Моја сестра и њена пријатељица научиле су ове године да скијају.

служба: _____ напоредни однос: _____

б) Нису купиле чизме, већ скијашке ципеле.

служба: _____ напоредни однос: _____

в) На скијање идемо обично у јануару или фебруару.

служба: _____ напоредни однос: _____

2. Поред сваког примера напиши назив напоредног односа у којем стоје независне предикатске реченице:

а) Временом се све дозна и све заборави. _____

б) Време даје новац, али за новац нећеш купити време. _____

в) Живимо под истим небом, према томе, имамо нешто заједничко. _____

г) Сви се обазиреу на време, само се време ни на кога не обазире. _____

3. Одреди врсту напоредног односа којим су повезане следеће реченице:

Крштена имена некад су била првенствено библијског порекла, или су наглашавала побожност и друге врлине. _____

4. Следећа комуникативна реченица састоји се од три независне предикатске реченице, које стоје у напоредним односима:

Своје детињство проживех безазлено, своју младост проживех лакомислено,
али сада гледам на своју прошлост критичким наочарима.

Усправним цртама одреди границе међу тим реченицама, а затим напиши која два напоредна односа уочаваш:

_____ и _____

Значење и употреба падежа

1. Речи вода, дрво, пасуљ употреби у генитиву уз наведене именице:

а) комад _____ б) гутљај _____ в) зрно _____

Овај генитив назива се _____.

2. У следећим стиховима подвуци именице у вокативу:

а) Сви кнезови ништа не говоре; б) Кад се ладна поднапише вина,
сам говори кнеже Владисаве... ал' беседи Мусићу Стеване...

в) Подиже се Змај-деспоте Вуче г) Ал' не чека Страхинићу бане,
преко мора Млетку латинскоме... но на њега Ђога нагоњаше...

Коју службу у реченици имају подвучени примери? _____

Зашто је овде употребљен вокатив, а не номинатив? _____

3. Подвуци предлошко-падежне конструкције у датим реченицама и одреди им падеж и значење:

У прошлу суботу играли смо утакмицу на нашем фудбалском терену, али смо због лошег времена једва видели лопту. Са великим напором, али по плану, окончали смо овај меч победом.

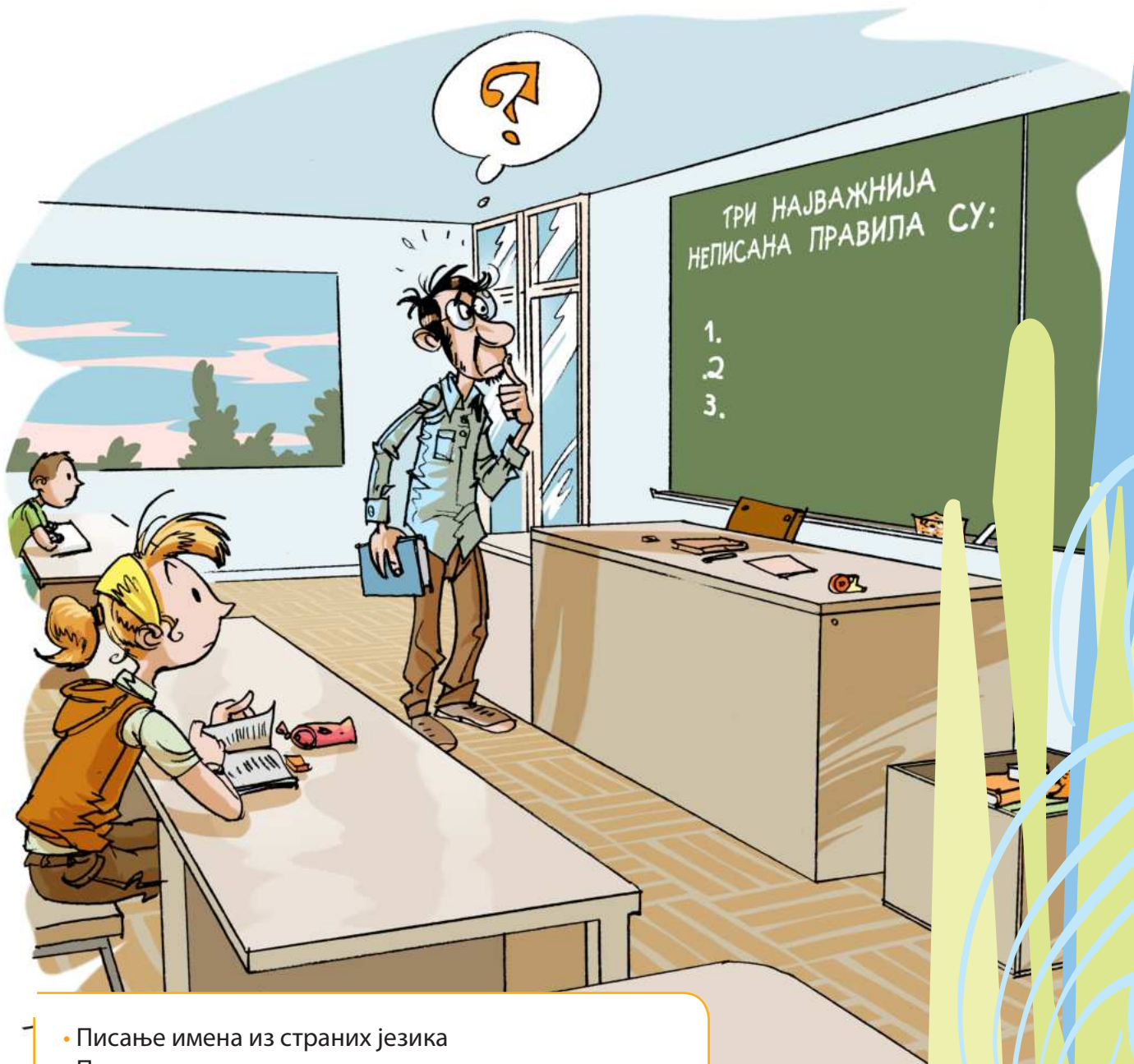
Предлошко-падежне конструкције	Падеж	Значење

4. Уместо подвучених предлошко-падежних конструкција напиши синонимне:

а) Ушла је девојчица са плавом косом. _____

б) Прошли су поред нас у трку. _____

ПРАВОПИС

- Писање имена из страних језика
- Писање полусложеница
- Генитивни знак
- Обнављање правописа (градиво од 5. до 8. разреда)

Писање имена из страних језика

1. Када се имена из страних језика преносе у српски, она се прилагођено могу писати:

- a) само ћирилицом, и кад је текст у којем се употребљавају латинични
- б) само латиницом, и кад је текст у којем се употребљавају ћирилични
- в) ћирилицом или латиницом, у складу са текстом у којем се употребљавају

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Повежи страно име са његовим прилагођеним обликом:

Fritz	Фрик
Frick	Фриш
Frisch	Фриц

3. Заокружи слова испред прилагођених имена написаних према препорукама нашег правописа:

1) a) Molière	б) Molijer	в) Молијер	г) Молиере
2) a) Сергеј Јесењин	б) Сергей Есенин	в) Сергеи Есенин	г) Sergej Jesenjin
3) a) Салингер	б) Селинџер	в) Selindžer	г) Salinger
4) a) Rajner Marija Rilke	б) Раинер Марија Рилке	в) Rainer Maria Rilke	г) Рајнер Марија Рилке

4. Упореди оригинал и прилагођено име, допуни реченице:

- a) JAMES → ЏЕЈМС Овде се енглеско А пише као _____.
- б) MIKE → МАЈК Овде се енглеско I пише као _____.
- в) JEAN → ЖАН Овде се француско J пише као _____.
- г) ELSE → ЕЛЗЕ Овде се немачко S пише као _____.
- д) ГОГОЉ → ГОГОЉ Овде се руско ЛЬ пише као _____.
- ђ) CHILE → ЧИЛЕ Овде се шпанско CH пише као _____.

5. Заокружи слова испред тврдњи које важе за страна имена:

- а) мушка имена се мењају без обзира на завршетак
- б) мушка презимена се не мењају
- в) женска презимена се мењају само кад се завршавају на -а

6. У сваком низу је по једно променљиво име. Подвуци га:

а)

Брижит
Бригите
Бритни
Брижита

б)

Кери
Карин
Карла
Клер

в)

Ајлин
Алис
Агнес
Алиса

7. Допуни реченице одговарајућим облицима имена у загради:

- а) Познате америчке глумице _____ (Деми Мур) и _____ (Џулија Робертс) гледали смо јуче у новом филму.
- б) Вајолет Афлек, кћеркица глумице _____ (Џенифер Гарнер) и глумца _____ (Бен Афлек), проглашена је најслађом славном бебом.
- в) То је било у стилу чувеног _____ (Џеси Овенс).
- г) Једна од улога у филму „Пирати с Кариба“ поверена је глумцу _____ (Џони Деп).
- д) Јуче је Ђоковић играо са _____ (Роџер Федерер).
- ђ) Објављен је интервју са _____ (Бритни Спирс) и њеном старијом колегиницом _____ (Мараја Кери).
- е) Ана Ивановић се сликала са сестрама _____ (Серена) и _____ (Венус Вилијамс).

8. Прочитај реченицу и одговори на дати захтев:

То је љубав коју он осећа према својој вереници Соланжи.

Вереница се зове:

- а) Соланж б) Соланжа в) Соланга

Заокружи слово испред тачног одговора.

Писање полусложеница

1. Полусложенице су спојене:

- а) цртом б) цртицом в) цртом или цртицом

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Заокружи слова испред правилно написаних примера:

а) збрда-здола	б) месец два	в) кока-кола
г) генерал-мајор	д) нон стоп	ђ) какав такав
е) тамо амо	ж) гол-аут	з) пошто-пото

3. Провери у правописном речнику како се пишу следећи спојеви и напиши их на датим линијама:

а) мини + сукња _____	б) мини + голф _____
в) фото + синтеза _____	г) фото + изложба _____
д) ауто + гол _____	ђ) ауто + кућа _____
е) мото + трке _____	ж) супер + сила _____

4. У Правопису се даје овакво правило:

Оријенталне титуле иза имена по правилу се пишу с цртицом.

1) Примени ово правило и додај цртице на одговарајућа места:

бег Пинторовић, Смаил ага, Мемед ага, бег Хусеин, Селим паша, Мустај кадија

2) Заокружи слова испред правилно написаних примера:

а) бег Костадин	б) Смаил бег	в) Хасан-ага
г) ага од Рибника	д) Ахмед паша	ђ) Мехмед-везир

5. Подвуци правилно написане примере:

ауто-трке, коњске-трке, јако-мало, мало-помало, повуци-потегни, неће-моћи

Генитивни знак

(угласти знак дужине ^)

1. Заокружи слово испред падежа у којем се налази подвучена реч у датим стиховима:

Још једном само о да ми је ићи
Простором снова под видиком јада.

а) генитив једнине б) генитив множине в) генитив једнине и генитив множине

2. Наводимо стихове Владислава Петковића Диса, а ти упиши угласти знак дужине тамо где је то потребно:

а) Моја љубав под животом спава,
Откуд мисо рађа своја чеда.
.....
Моју љубав још сећање не да.

б)
Мрак се ширио ко море дубоко,
А ја сам будан, с тобом и са миром,
Дочеко зору, не склопивши око.

3. Упиши угласти знак дужине на одговарајућа места у следећим реченицама:

- а) Понекад сам сам у ситуацији да донесем важну одлуку.
б) Ако и сам сам свестан последица, лакше ћу их избећи.
в) Нова терапија требало би да да добре резултате.
г) Ретки су тренуци кад персијска мачка да да је помазиш.

4. Заокружи слова испред реченица у којима је обавезно стављање генитивног знака на последњи самогласник (подвучене речи су у генитиву множине):

- а) Имам много пријатеља. б) Остао је без пријатеља.
в) Немам речи да то опишем. г) Рекао је више речи него што треба.
д) Поштедео ме је сувишних коментара. ђ) Немам коментара.

5. Напиши у ком је падежу подвучена реч у наведеним стиховима:

Стара љубав, млада нада,
Коло мисли, игра јада...

Обнављање правописа

(градиво од 5. до 8. разреда)

1. Неке речи у следећим реченицама написане су малим уместо великим словом. Исправи их:

- a) Једино земља од свих планета у сунчевом систему није названа по неком паганском богу.
- б) Нови зеланд лежи у јужном пацифику, југоисточно од аустралије.
- в) Путујући по словенском балкану, алфонс муха, чувени чешки сликар, пише својој жени: „музика и песма овде су тако дубоко византијске и словенске“.
- г) До сада је укњижено две хиљаде станова у насељу тркалиште, а на реду је бенска бара, највеће шабачко насеље.
- д) Недалеко од великог градишта налази се сребрно језеро, некадашњи рукавац дунава.
- ђ) Букурешки мир, којим је окончан руско-турски рат 1812. године, довео је до пропасти првог српског устанка.
- е) Једна од најлепших грађевина средњег века, манастир студеница, познат је по свом градитељском складу и живопису.
- ж) Чувена слика уроша предића, херцеговачки бегунци, настала је 1889. године.
- з) Стеван мокрањац био је директор и професор српске музичке школе, а најпознатије композиције су му приморски напјеви, руковети, опело и др.

2. Напиши писаним словима следеће називе:

ВОЈНИ МУЗЕЈ НА КАЛЕМЕГДАНУ	
ЦРКВА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У ВРАЊУ	
ОСНОВНА ШКОЛА УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ	
ДОМ ЗДРАВЉА У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА	
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ	
ГАЛЕРИЈА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ	
МИНИСТАРСТВО НАУКЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	
БЕОГРАДСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ	

3. Препиши писаним словима следеће реченице водећи рачуна о употреби великог слова:

а) ИЗРАЧУНАТО ЈЕ ДА БАЈКАЛСКО ЈЕЗЕРО САДРЖИ ЈЕДНУ ПЕТИНУ СЛАТКЕ ВОДЕ НА ЗЕМЉИ.

б) СЛИКЕ БЕТЕ ВУКАНОВИЋ ЧУВАЈУ И ИЗЛАЖУ НАРОДНИ МУЗЕЈ, МУЗЕЈ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ И МУЗЕЈ ГРАДА БЕОГРАДА.

4. Прочитај правило дато у једном правописном приручнику и примени га у наведеном задатку:

Свети (скраћено св.) пише се малим словом кад се односи на човека, а великим кад означава празник, цркву или географско име.

Напиши у одговарајућем облику име дато у загради:

а) У том роману детаљно је описан живот _____ (СВЕТИ САВА).

б) Наша породична слава је _____ (СВЕТИ САВА).

в) Храм _____ (СВЕТИ САВА) налази се у Београду.

5. Заокружи слово испред правилно написаног коментара поред фотографије:

а) Манастир никоље један је од најзначајнијих манастира у овчарско-кабларској клисури.

б) Манастир Никоље један је од најзначајнијих манастира у Овчарско-кабларској клисури.

в) Манастир Никоље један је од најзначајнијих манастира у овчарско-кабларској клисури.

6. Допиши правописне знаке који недостају (запета, тачка, знаци навода, две тачке, црта, заграда):
- а) Легенда каже да је Марко Поло 1254 1324 најпознатији светски путник средњег века од Кинеза украо рецепт за тестенину и донео га у Италију.
 - б) Иван Висин поморски капетан из Прчања 1852 године је опловио свет на свом једрењаку Сплендидо.
 - в) Иако није настао за време Клеопатрине владавине 69 30 пре н е него више од хиљаду година раније један обелиск у Паризу постао је познат као Клеопатрина игла.
 - г) Пошто је роман Маргарет Мичел Прохујало са вихором 1937 године добио Пулицерову награду филмски ствараоци пожелели су да ову сагу из америчког Грађанског рата пренесу и на филм.
 - д) Урош Предић наш познати сликар насликао је већи број икона у Старом Бечеју Перлезу Руми Орловату Цељу Словенија и Либертвилу САД.
 - ђ) У Црвеном мору салинитет износи 41‰ у Каспијском мору чак 170‰ а у Балтичком мору салинитет је свега 9 10‰.
 - е) Реке Србије отичу у три слива црноморски егејски јадрански.
 - ж) У другом ставу опере Месечарка једном од три музичка ремек дела Винченца Белинија 1801 1835 месечарка Амина у сну пева чувену арију.
7. Додај црте на одговарајућа места у тексту:

Мистер Шо ослови млади књижевник славног енглеског писца Бернарда Шоа кладим се да ме се не сећате! Добили сте опкладу! насмеја се Шо.

8. Заокружи слово испред правилно написане реченице:

- а) Он дневно пређе од 5-6 километара. б) Он дневно пређе 5–6 километара.
в) Он дневно пређе од 5 ; 6 километара. г) Он дневно пређе 5 : 6 километара.

9. Како треба прочитати бројеве повезане цртом у датој реченици?

Проценат кукурузних зрна која се не распрсну износи 5–45%.

- а) пет или четрдесет пет процената б) од пет до четрдесет пет процената
в) пет према четрдесет пет процената г) не пет, већ четрдесет пет процената

Заокружи слово испред тачног одговора.

10. Заокружи слово испред реченице у којој нема ниједна правописна грешка:

- а) Након пуних дванаест година настављени су радови на манастиру Сопоћани, задужбини Стефана Уроша I из 13 века, подигнутом недалеко од извора реке Рашке.
б) Након пуних дванаест година настављени су радови на манастиру Сопоћани, задужбини Стефана Уроша I из 13. века подигнутом недалеко од извора реке Рашке.
в) Након пуних дванаест година настављени су радови на манастиру Сопоћани, задужбини Стефана Уроша I из 13. века, подигнутом недалеко од извора реке Рашке.

11. Допиши запету на одговарајуће место у следећим реченицама:

- а) Платон је пријатељ али је већи пријатељ истина.
б) Срећа даје пријатеље а несрећа их проверава.
в) Ко зна пут тај се не спотиче.
г) Кад се облак изгуби обично долази леп дан.
д) Док се моћни свађају мали страдају.
ђ) Где влада сила разуму нема места.
е) Не треба радити као остали већ као они који раде исправно.
ж) Ко нема у глави има у ногама.

12. Заокружи слово испред правилно написаног натписа поред слике:

a) Сава Шумановић
Јесењи пут, 1941.
уље на платну, 73x92 cm

б) Сава Шумановић
Јесењи пут 1941,
уље на платну 73x92 cm

в) Сава Шумановић
Јесењи пут, 1941
уље на платну, 73x92 cm

13. Допиши запете на одговарајућа места у следећим реченицама:

- а) Дејвис куп најстарије тениско такмичење репрезентација први пут је одржан 1900. године.
- б) Мој колега одушевљен позориштем у Будимпешти започео је његову реконструкцију.
- в) Ваљево је било а и данас је привредни административни и културни центар западне Србије.
- г) Иако је Милан Коњовић припадао српској буржоазији одувек је волео живот на селу.
- д) Ако до сад нисте видели фасцинантну фреску „Бели анђео“ онда планирајте излет до манастира Милешева.
- ђ) Чим је уочен његов цртачки таленат Ђорђе Миловановић је постао стипендиста на студијама сликарства у Минхену.
- е) Боја је нема сумње подстакла субјективизам и изнела у први план уметникову личност.
- ж) Пошто је време тих дана било сувише кишовито морали су да прекину градњу.

14. Допиши запете и цртицу на одговарајућа места у следећој реченици:

Када би се храна вода кисеоник угљен диоксид и други елементи користили без обнављања веома брзо би се потрошили.

15. Запета понекад може утицати на различит смисао реченице. Заокружи слово испред примера у којем се изражава чуђење због начина на који неко излази:

а) Тако излазиш? б) Тако, излазиш?

16. Повежи линијама реченице и њихово значење:

Дошао је Марко!

Некога обавештавамо да је стигао Марко.

Дошао је, Марко!

Марка обавештавамо да је неко стигао.

17. Препиши дати дијалог тако што ћеш уместо наводника употребити црте:

Кад му је сликар показао платно, човек је са снeбивањем закључио:
„Овај портрет уопште не личи на мене!“
„Заиста?“, мирно је узвратио сликар.
„Па, у том случају, ви се потрудите да личите на њега.“

18. Допуни табеле:

бело/бијело	б(и)јело
никад/никада	
	јул(и)
јеванђелски/еванђелски	

	монархист(а)
објект/објекат	
	ларингит(ис)
	фреквенц(и)ја

19. У датој реченици означи стрелицом место на којем треба дати коментар у загради:
Спис Галилеа Галилеја из 1610. године „Siderius nuntus“ бави се запажањима до којих је овај астроном дошао гледајући кроз телескоп.

(Звездани гласник)

20. Упиши заграду на одговарајуће место тако да се из дате реченице у исто време може схватити и да је лук лековит и да није:

Бели лук није лековит.

21. Заокружи слово испред разломка који се чита:

тридесет четвртина

а) $\frac{1}{34}$

б) $\frac{34}{1}$

в) $\frac{30}{4}$

г) $\frac{4}{30}$

22. Допиши тачку и запету на одговарајућа места:

а) Биотички фактори обухватају: а) узајамне утицаје између организама б) утицаје живих бића на спољашњу неживу средину и в) утицаје човека.

б) У језерима и барама од обале према дубљим деловима воде изражена је смена животних заједница:

1) зона високих биљака – коренови и горњи део стабла у води, а остало изнад

2) зона плутајућих биљака – највећим делом испод површине, а листови плутају

3) зона подводних биљака – потпуно потопљене у воду

23. Између датих бројева напиши запету, две тачке или црту, тако да се читају као што је дато у загради:

а) 2 3 (два према три)

б) 2 3 (од два до три)

в) 2 3 (два и три)

24. Допиши две тачке на одговарајућа места:

а) На гласању је победио први кандидат резултатом 19 10.

б) Карта Румуније у атласу је представљена размером 1 3 000 000.

в) Наш тенисер у четвртфиналу у Москви победио је Американца са 6 3, 5 4.

25. Заокружи слово испред правилно написане реченице:

а) Суецки канал (дуг 195 км и широк 60 м) прокопан је 1859.–1969. године.

б) Суецки канал (дуг 195 км и широк 60 м) прокопан је 1859–1969. године.

в) Суецки канал (дуг 195 км и широк 60 м) прокопан је 1859.–1969 године.

26. Заокружи слова испред правилно обележених набрајања:

а) У Малајском архипелагу смештене су четири државе:

1. Филипини (7000 острва);
2. Брунеј;
3. Малезија (делимично);
4. Индонезија.

б) У Малајском архипелагу смештене су четири државе:

- 1.) Филипини (7000 острва);
- 2.) Брунеј;
- 3.) Малезија (делимично);
- 4.) Индонезија.

в) У Малајском архипелагу смештене су четири државе:

- 1) Филипини (7000 острва);
- 2) Брунеј;
- 3) Малезија (делимично);
- 4) Индонезија.

27. Заокружи слово испред знака који се може употребити уместо црте у следећој реченици:

Најгушће су насељене најмање земље ове регије – Малави, Лесото и Свазиленд.

- а) три тачке б) две тачке в) тачка и запета

28. Према следећим речима и изразима напиши одговарајуће скраћенице:

то јест		на пример	
доктор		и тако даље	
такозвани		пре нове ере	
страна		основна школа	
и слично		број	
женски род		множина	

29. У једном школском правопису наћи ћеш овакво упутство за скраћивање вишесложних речи:

Неке речи се скраћују на тај начин што се пише први слог са једним или више сугласника испред другог самогласника: проф. (професор)...

Примени ово упутство и скрати следеће речи:

- а) презент _____ б) француски _____
 в) инфинитив _____ г) деминутив _____

30. Усправним цртама раздвој погрешно састављене речи у следећим реченицама:

- а) Љубитељи клизања моћиће да посећују клизалиште сваког нерадног дана.
- б) Дали сте некад на одмору играли игру пар-непар?
- в) Небитно је да ли би их он данас победио или неби.
- г) Клуб тренутно неради због незавршених радова на водоводној мрежи.
- д) Хоћеш ли да идеш самном у биоскоп вечерас после часова?
- ђ) Отпутовао је немислећи ни на своје најближе, а камоли на нас.
- е) Овај термин за тенис ми неодговора, а немам могућности да изаберем други.
- ж) Идешли сутра са нама или остајеш код куће?
- з) У Панчеву живим триипо године нерачунајући неколико ранијих долазака.

31. Допуни реченице одговарајућим облицима глагола БИТИ:

- а) Даћемо све од себе да _____ успели да освојимо прво место у групи.
- б) Ако _____ могли да ми помогнете, био _____ Вам захвалан.
- в) Кад _____ се мало разведрило, ми _____ одмах кренули на скијање.
- г) То никако не _____ смели да радимо.

32. Подвуци грешку у датој реченици:

Да би добили најбоље од наше машине за судове,
прочитајте упутство пре употребе.

33. Заокружи слово испред реченице у којој је глагол БИТИ правилно употребљен:

- а) Да је они познају, никад јој не би веровали.
- б) Да знате ту особу, никад јој не би веровали.
- в) Ми јој не би веровали да смо то знали.

34. У следећим реченицама исправи правописне грешке:

- а) Током 16 и 17 века Беч су у два наврата опседали војске отоманског царства.
- б) Већ на крају XVIII. века град броји двестахиљада становника и наставља да се развија све до првог светског рата.

35. Подвуци правилно написане облике 2. лица једнине императива:

разби, склопи, сави, стави, прихвати, одби, зали, проспи

36. Допуни табелу одричним облицима датих глагола:

	Одрични облик		Одрични облик
мораш		желећи	
требало би		хоћеш	
нашавши		стигоше	
ићи ће		затварај	

37. Подвуци правилно написане речи:

не заменљив, полулево, невелик, не могу, не заинтересован, полу човек, неправда

38. У наведеним стиховима Владислава Петковића Диса једна реч није правилно написана. Подвуци је и напиши правилно на датој црти:

Пијемо нас неколико пропалих људи
И полу свет:
Без свега, и без радости...

39. У једном језичком приручнику пише:

Цртица се пише у симетричним спојевима (од две речи исте врсте које се узајамно одређују).

Примени ово правило и допиши цртицу тамо где је то потребно:

мање више, врло лепа, тамо амо, страшно далека, готово ништа, дан данас

40. Подвуци правилно написане примере:

две-године, годину-две, хоћеш-нећеш, хоћу-рећи, брже-боље, много-боље

41. Допиши цртице тамо где је то потребно:

- а) За скидање флека са тканине понекад се користи хлор сирћетна киселина.
- б) Посетили смо неколико културно историјских споменика.
- в) Из суседне собе изненада смо чули нешто као дум дум.
- г) У такмичењу је учествовало само двоје троје из нашег одељења.
- д) Аралско језеро је по површини сада на шестом седмом месту на ранг листи.
- ђ) Ниш се налази на територији призренско тимочког дијалекта.

42. У следећем низу речи подвуци оне које се не могу растављати и преносити у следећи ред:

крај, април, мај, јун, јули, август, лето, зима, врео, сласт, дан, ноћи

43. Заокружи слова испред примера који су правилно растављени на крају реда:

а) <div>.....преде-
о.....</div>	б) <div>.....у-
лазити.....</div>	в) <div>.....глед-
ао.....</div>
г) <div>.....пролећ-
е.....</div>	д) <div>.....је-
сен.....</div>	ђ) <div>.....ау-
тор.....</div>

44. У следећим реченицама исправи правописне грешке:

- а) После другог светског рата град је, све до 1955., био подељен на четири зоне, под управом Совјетског савеза, Америке, Велике британије и Француске.
- б) Дворац Шенбрун, сличан Француском дворцу Версају, састоји се од 1441. просторије.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

- Језик свакодневне комуникације – говорни и писани
- Репортажа
- Летимично читање
- Расправа
- Реклама
- Бирократски језик
- Коришћење индексом, појмовником и библиографијом
- Читање и разумевање дијаграма, графикона и сл.
- Попуњавање разних образаца
- Богаћење речника
- Правилан (из)говор
- Обнављање језичке културе (градиво од 5. до 8. разреда)

Језик свакодневне комуникације – говорни и писани

1. Поред датих примера напиши да ли припадају говорном или писаном језику:

а)

- И дођете до Горње Лисине. Је л' знате то село?
- Молим?
- Је л' знате село Лисину?
- Да! Горња и Доња.

б)

Гора, као реч прасловенског порекла, означава „брег, брдо, велику шуму или виноград“. Од облика старог локатива ове именице настао је и прилог *јоре*, а придев *јорњи* добијен је завршетком *-њи...*

2. Заокружи слова испред карактеристика говорног језика:

- а) типично се остварује кроз дијалог б) реченице су дуге и компликоване
в) реченице су често недовршене г) изражавање је формално
д) јављају се и речи из некњижевног језика

3. Дате реченице припадају говорном језику, неформалне су. Преиначи их у формално написано обавештење о поласку на екскурзију:

Бус креће сабајле, у шест сати, испред школе. Еј, и то у недељу!

4. У следећем одломку, који представља говорни језик, подвуци све некњижевне речи:

- Шта ти радиш?
- Ништа. Помагала сам мало кеви да прави колаче.
- Ајде, бре, с нама у град.
- Морам да учим.
- Немој да се фолираш!
- Стварно морам. Поздрави друштво!
- Оћу, хвала ти.

У две речи из датог одломка недостаје глас Х. Напиши те речи:

5. Одреди врсту писаног стила који препознајеш у датим одломцима:

- a) Другу категорију чини *идеографско* или *појмовно* писмо, чији *идеограми* бележе и апстрактне појмове, дакле оно што се не може непосредно насликати. Тако круг, који најпре означава сунце, касније симболизује светлост, топлоту, дан. Погурен људски лик са штапом означава старца, али и старост, немоћ или ослонац.
- б) Холивудски глумац Шон Пен спасао је ове недеље два живота током спасилачке мисије на Хаитију, пренели су светски медији. Реч је о жени и детету, који су тешко повређени под рушевинама зграда. Пен, који је на челу хуманитарне организације за помоћ Хаитију, провео је сат и по са својом кћерком Дилан, са којом је спасао жену и дете.
- в) Поред општих услова прописаних законом, кандидат мора да испуњава посебне услове:
- висока стручна спрема друштвеног смера;
 - најмање три године радног искуства на истим или сличним пословима у области туризма и угоститељства.
- Избор се врши на период од 5 година.
- г) Телесне карактеристике нису без утицаја на понашање, па и на личност. Оне могу бити морфолошке, као што су висина, дебљина и уопште изглед, и физиолошке, као што је особеност вегетативног нервног или ендокриног система. Има аутора који сматрају да између телесних и психичких карактеристика постоји наслеђем дата повезаност.

Репортажа

1. Непосредност у изношењу података карактеристична је за:

- а) вест б) извештај в) репортажу

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Упореди дефиниције репортаже у датим речницима, а затим заокружи тачне одговоре поред следећих питања:

I	Велики речник страних речи и израза (Иван Клајн, Милан Шипка)	репортажа , -ѐ ж [фр. reportage] новинарски жанр којим новинар извештава о неком догађају на основу њога њака са њерена.
II	Речник српскога језика (Матица српска)	репортажа ж новинарски чланак са одликама књижевној њексја у коме се нешто описује, извештај о нечему где се сликају ситуације, ликови и сл.; њакво извештавање, њисање.

- 1) Који речник наводи порекло речи репортажа? а) први б) други в) оба
 2) У ком речнику се наводи да реч репортажа у генитиву има дужину на последњем слогу? а) у првом б) у другом в) и у једном и у другом
 3) У ком речнику се наводи да репортажа има одлике књижевног текста?
 а) у првом б) у другом в) и у једном и у другом

3. Међу датим својствима једно се не односи на репортажу, већ на причу. Заокружи га:

- а) Догађај се описује живо, верно, занимљиво. б) Описује неки стварни догађај.
 в) Место догађаја може да буде измишљено. г) Мора да буде истинита.

4. Повежи врсту репортаже са одговарајућим догађајем који описује.

путописна репортажа

узбудљива одбојкашка утакмица на песку

спортска репортажа

изненадна појава ретке врсте медуза у заливу

научна репортажа

необичан морски пејзаж при заласку сунца

Летимично читање

1. Дати су низови у којима су наведени поднаслови и наслови лекција из разних уџбеника. Подвуци наслове (у сваком низу по један), а затим испод низова напиши из ког су уџбеника (биологија, музичко, историја или географија):

а) Настанак Франачке државе
Арабљани
Европа од 6. до 8. века
Доба Карла Великог

б) Облици ренесансне музике
Композитори у ренесанси
Музика ренесансе
Инструментална музика у ренесанси

в) Природа Јужне Африке
Становништво
Привредна обележја
Јужна Африка

г) Лов и ловокрађа
Узроци нестајања врста
Трговина дивљим врстама
Уношење страних врста у нова подручја

2. Летимично погледај наведени пасус из једног чланка тако што ћеш прочитати само једну реченицу из средине:

Док је породица Кислинг спавала, тихи убица је испуњавао њихову кућу. Кроз рупу у цеви за гас, у кућу је надирао угљен-моноксид – смртоносни гас без мириса, опасан по живот. Четрнаестогодишњег Мајкла су испарења савладала и он се онесвестио у ходнику. Тада је мачка Вини нађушила да нешто није у реду и није ућутала док није пробудила власнике. „Вини ми је мјаукала на уво као сирена“, каже Кети Кислинг. „Трчала је горе-доле по кревету и вукла ме за косу да би ме пробудила.“ Кети је једва смогла снаге да позове полицију. Добро је што јесте. Да је помоћ стигла само пет минута касније, било би прекасно.

Да ли је то било довољно да одредиш занима ли те овај чланак? _____
Подвуци реченицу која је по твом мишљењу кључна за летимично читање.

Расправа

1. Прочитај дефиниције глагола *дискутовати* и *расправљати* из Речника српског језика, а затим одговори на дате захтеве:

дискутовати, -тујем (дискутира́ти, -утира́м) несвр. лат. *учеситивовати* у дискусији, *расправљати* (о нечем), *ирейресати* (нешто): ~ о политици.

расправљати, -а́м несвр. **1.** несвр. *према расправити*. **2.** *водити расправу, дискусију о нечему, анализира́ти, разматра́ти нешто*: ~ о догађају, ~ неки проблем.

- а) Са којим је значењем глагола *расправљати* синониман глагол *дискутовати*?

- б) Који је од два наведена глагола страног порекла? _____

- в) Подвуци неправилну конструкцију у датој реченици и напиши је правилно:

Они сваког дана дискутују тај проблем.

2. Припреми се да усмено заступаш један од два става о држању у стану паса или мачака као кућних љубимаца:

- 1) кућни љубимци могу се држати у стану (зато што им је, на пример, потребна љубав и нега, а не велики простор и сл.);
2) кућне љубимце није добро држати у стану (зато што је то као да их држимо у кавезу, немају никакав додир са природом и сл.).

Излажи свој став заједно са неким ко заступа супротан и при том води рачуна о следећем:

- изнеси своје мишљење, а затим сачекај да онај који супротно мисли саопшти свој став о истом проблему;
- не намећи своје аргументе као једине истините и потруди се да размислиш о супротним аргументима;
- донеси коначан закључак после завршетка расправе.

3. Прво погледај овај мали стрип, а затим прочитај захтев испод њега:

О чему њих двојица расправљају?

Не знам тачно. Кључне речи су: мобилни телефон, занемарљиво зрачење, опасне последице, брза комуникација...

Покушај да на основу наведених кључних речи осмислиш расправу између два вршњака. Усмено образложи свој став о том питању.

4. Прочитај кратку расправу о пореклу и значењу израза *слеи њуџник* и одговори на захтеве на следећој страни:

Слепи путник

Међу многим устаљеним изразима с одредбом слеп, као што су слепа послушност, слепа улица, слепи колосек, слепи миш, слепо око, слепо црево и сл., најзагонетнији је и најзанимљивији слепи путник. Значење овог израза познато је готово сваком говорнику нашег језика: слепи путник је онај који путује возом или бродом без возне карте. Али, како је тај фразем настао и зашто се путник без возне карте назива управо тако, а не некако другачије?

Од великих језика из којих смо могли преузети тај израз једино се у немачком каже исто као код нас: *blinder Passagier*. По томе се може закључити да смо израз преузели из немачког језика, и то дословним превођењем. Да ли су га Немци претходно преузели из холандског или шведског, где такође постоји, није за нас толико важно. Важније је да утврдимо зашто је путник без карте у немачком (или холандском, шведском – свеједно) назван управо тако – слепи путник.

Могуће су две претпоставке: 1) некад је постојао поморски пропис да се слепци превозе бродовима бесплатно, без возне карте; 2) кријумчарени путници, тј. путници без возне карте, скривали су се по мрачним угловима палубе или потпалубља бродова на које су се тајно укрцавали, па су онда, кад их открију и извуку из таме, бивали заслепљени жарком светлошћу и тако остајали једно време слепи.

Нигде, међутим, у поморском праву није постојао пропис по коме би слепи људи имали право на бесплатан превоз. Друго објашњење звучи превише маштовито и натегнуто да би се могло прихватити без чвршћих доказа. Много је вероватније објашњење до кога смо дошли анализом значења немачког придева *blind* – слеп.

Према речнику тај придев у немачком поред основног значења „онај који не види“ има још неколико значења: „заклоњен“, „невидљив“, „прикривен“ и сл. Слепи путник, дакле, значи: невидљиви, прикривени, скривени путник, путник који се скрива (најчешће на броду, али и у возу или неком другом превозном средству).

(Милан Шипка, *Слеи њуџник*, прилагођено)

1) Допуни реченицу:

Према мишљењу аутора израз *слеји њушник* дословно је преведен са _____ језика.

2) Подвуци у тексту претпоставке о значењу израза *слеји њушник* које нису настале на основу језичких анализа.

3) Само једна од наведених синтагми може спадати у такозване кључне речи које се односе на текст *Слеји њушник*. Заокружи слово испред ње:

а) немачки придеви	б) возни ред	в) холандски бродови
г) путне карте	д) скривени путник	ђ) превозна средства

4) Шта је аутор овим текстом показао?

- а) Израз *слеји њушник* настао је захваљујући некадашњем поморском пропису да се слепи људи бесплатно превозе.
- б) Израз *слеји њушник* означава скривеног путника, а то се изводи из значења немачког придева blind.
- в) Израз *слеји њушник* настао је према путницима који немају карту, па се скривају у мраку, а кад изађу на светлост, тренутно бивају заслепљени.
Заокружи слово испред тачног одговора.

5) Заокружи слово испред сажетка који одговара датом тексту:

- а) У раду се разматра порекло израза са одредницом *слеј*. Сви овакви изрази дословно се преводе са немачког, холандског или шведског језика. Придев *слеј* има више значења и она су повезана са различитим изразима. На пример: „беспоговоран – *слеја њослушносџ*, „који је на једном крају затворен“ – *слеја улица*, *слеји колосек*, „који се обавља без гледања“ – *слејо куцање* и сл.

- б) У раду се разматрају порекло и значење израза *слеји њушник*. Сама синтагма дословно је преведена са немачког језика – blinder Passagier. Има више претпоставки о томе зашто се путник који путује без возне карте назива баш слепим, али ниједна од њих се не може доказати. Најизвесније је да је у питању вишезначност немачког придева blind: он значи „слеп“, али и „заклоњен“, „невидљив“. Слепи путник, дакле, значи – скривени, невидљиви путник.

6) У квадратиће упиши бројеве од 1 до 5, тако да редослед одговара композицији текста *Слеји њуџник*:

- ☐ Изношење претпоставки које се не могу доказати
- ☐ Језичко објашњење израза као закључни став у расправи
- ☒ 1 Издвајање израза слепи путник као најзанимљивијег
- ☐ Анализа и одбацивање раније изнетих претпоставки
- ☐ Довођење овог израза у везу са другим језицима

7) Да ли у овом тексту запажаш фусноте? _____

5. Прочитај одломак из расправе о тумачењу неких стихова из песме *Santa Maria della Salute* Лазе Костића и одговори на захтеве испод њега:

*Зар није лејше носити лејоџу,
свогова џвојих џосџаџи сџуб,
нејо џрејуџи свеџску џрехоџу
у џејо сџалиџи срце и луб.
(Лаза Костић, *Santa Maria della Salute*)*

Као кључни изазов за тумача овде се указује стих „у пепо спалит срце и луб“. Константиновић је у овоме видео „самоспаљивање сопственог срца, самоуништење“, а Стојановић стих разуме на следећи начин: „Јесте, лепше је ’носити лепоту’ и не учествовати у светској грехоти, у којој се, живећи без лепоте и љубави, губе срце и луб (мозак, памет).“ Овакво схватање речи „луб“ аутор је образложио на следећи начин: „Човек је, у другој строфи, и *срце*, али и *луб*“, додајући да је „луб у овом стиху очигледно *лубања*.“ У овој тачки он се заправо држи тумачења Миодрага Павловића, који је својевремено тврдио: „... луб треба, по свој прилици, да значи лубању“.

Будући да сам и сâм по природи обазрив, рећи ћу: по свој прилици, не треба то да значи. Не зато што би *лубања* била више у духу српског језика, већ зато што ниједан речник не указује на евентуални скраћени облик ове речи. Али, сви речници наводе као прво значење речи луб: *сџољашњи, вањски слој коре дрвеџа; оглуџљена, одваљена кора дрвеџа*. А што се *срца* тиче, речници кажу следеће: *унуџрашњосџ нечеџа, средина каквоџ џлода, језџра, сасџавни гео неких боџаничких назива*. Тако постоји срце оловке, срце лубенице, срце чемерике, па и срце стабла, његова унутрашњост, оно што је обложено кором.

Ватра сагорева и у пепео спаљује и једно и друго, кору и дебло, луб и срце. Не остаје ништа. То је оно што је, верујем, мислио Лаза Костић и што и данас казују стихови његове песме.
(Јован Попов, *Један зајонеџни Лазин сџих*, прилагођено)

1) Подвуци стих у наведеној строфи Костићеве песме о којем се говори у датом одломку из расправе.

2) Аутор у овој расправи сматра да луб означава:

a) лубању б) памет в) кору дрвета

Заокружи слово испред тачног одговора.

3) Заокружи слова испред пасуса у којима аутор расправе изражава своје ставове:

a) први б) други в) трећи

4) Подвуци у тексту дефиницију из речника коју користи аутор да би показао да срце у датим стиховима Лазе Костића означава „срце стабла“?

5) Наведи кључне речи које се односе на дати одломак:

6. Повежи дате низове кључних речи са насловом одговарајуће расправе:

Маричка битка,
краљ Вукашин, цар Урош

Окретање Земље око Сунца

слободан стих, Јован Дучић,
везани стих

Ко је убио Уроша Нејаког?

Коперник,
Птоломеј, Галилеј

Да ли је рима неопходна за
поезију или не?

7. Напиши расправу о томе да ли компјутерске игрице утичу на концентрацију или не. Покушај да нађеш литературу о овом проблему и на основу ње и свог искуства формулиши крајњи закључак. Изабери одговарајући наслов за своју расправу.

Реклама

1. Повежи дате рекламне слогане са оним што рекламирају, а затим одговори на питања испод њих:

а)	Научите језик за 3 месеца по најновијем методу!	таблете за грло
б)	Кад се грло пита, ФЛОРАВИТА!	часопис
в)	Изгубите 5 kg за 7 дана!	школа страних језика
г)	За свеж дах!	чај за мршављење
д)	Буди супер, читај ХУПЕР!	бомбоне за освежавање даха

- 1) Који глаголски облик запажаш у највећем броју реклама? _____
- 2) У којим рекламама се користи рима? _____ и _____
- 3) У којој реклами нема глагола? _____
- 4) На којој речи је логички акценат у слогану под б)? _____
- 5) Које рекламе у својој основној поруци купцу обећавају невероватан успех?
_____ и _____

2. Напиши рекламни слоган за своју омиљену чоколаду. При том искористи риму, а глагол нека буде у императиву:

3. Погледај шта пише о пореклу речи *реклама* у *Великом речнику сѝраних речи и израза*:

рекла́ма, -ѐ ж [фр. *réclame* од лат. *reclamare* викати, галамити; гласно негодовати]...

Да ли реч *реклама* данас има значење латинског глагола од којег је постала?

4. Прочитај одломак из једне књиге о древном Риму:

Као професионални гладијатор Флама је први пут јавно наступио на приватним гладијаторским играма које је приредио неки политичар. Недељама које су претходиле догађају, професионални су букачи обилазили град оглашавајући игре где год су стигли. Писали су их свуда, чак и на надгробним плочама. На гробљима древног Рима и данас постоје надгробне плоче с упозорењем: „Оглашавање забрањено.“

Заокружи слова испред одговора који се односе на дати одломак:

1) Рекламирају се:

а) гладијаторске игре б) Флама и политичари в) професионални букачи

2) Ко рекламира?

а) професионални гладијатори б) професионални букачи в) не види се из текста

3) Колико дуго је трајало рекламирање?

а) данима б) недељама в) не види се из текста

5. Повежи дате рекламне слогане са описом који се односи на њих:

а)

Било куда, КИКИ свуда!

Глаголи су у императиву, употребљена је рима.

б)

Hello! Воће које мами осмех!

Глагол је изостављен, није употребљена рима.

в)

ПЛАЗМА – пусти корак!

Глагол је изостављен, употребљена је рима.

г)

DONAVIT – новитет, имунитет, приоритет!

Глагол је у императиву, име производа се наводи у слогану.

д)

Идите право, ходајте здраво!

Глагол је у презенту, име производа се наводи у слогану.

6. Забележи једну рекламу за коју сматраш да прелази границе доброг укуса и образложи своје мишљење у школској свесци.

Бирократски језик

1. Напиши прикладније следеће изразе тако што ћеш употребити одговарајући глагол:

обавити гласање	
вршити процену	
доћи до победе	
извршити замену	
изразити жељу	
обављати припреме	

2. Напиши једну реч која је синонимна са датим вишечланим изразима:

- а) финансијска средства → _____ б) образовни процес → _____
в) електрична енергија → _____ г) угоститељски објект → _____
д) брачни друг → _____ ђ) теретно возило → _____

3. Прочитај следећу реченицу:

Изненада је дошло до нестанка електричне енергије.

Заокружи слово испред оне реченице која најкраће и најприродније казује исту информацију:

- а) Изненада је дошло до нестанка струје. б) Изненада је нестала струја.
в) Изненада је нестала електрична енергија.

4. У следећим реченицама подвучене делове треба заменити једним глаголом у одговарајућем облику. Тако добијене реченице напиши на датим линијама:

- а) Доћи ће до промене времена. _____
б) Дошло је до промене плана. _____
в) Склопили су пријатељство. _____
г) Склопићемо пријатељства. _____

5. Препиши дате реченице тако да избегнеш бирократске изразе које у њима препознајеш:

а) О том питању они су истог мишљења као и ми.

б) Неправилним руковањем долази до оштећења апарата.

в) У свим експозитурама наше банке плаћање се обавезно врши у динарима.

г) На аутопуту је дошло до застоја у саобраћају.

д) Није вршено додатно улагање у школске терене од стране надлежних.

ђ) Ове године остварен је велики пораст производње.

е) Преговарачи су изразили обострано задовољство постигнутим резултатима.

ж) Сви чланови клуба су му пружали подршку током утакмице.

з) Ми смо од надлежних добили обећање да ће се извршити уплата заосталих дугова.

и) Имамо у плану конференцију у оквиру које ће се вршити размена мишљења и искуства.

6. У следећим реченицама подвуци оне делове који ти звуче бирократски:

а) Међу млађом популацијом присутан је страх од вакцине.

б) Он је у својој дискусији изнео податак да је предузеће прошле године забележило значајне губитке.

в) Остварили су добру сарадњу на свим заједничким пословима.

Коришћење индексом, појмовником и библиографијом

1. Поред сваког одломка напиши да ли се ради о индексу, појмовнику или библиографији:

а)

Марковић Б., *Закон о рудницима десџоџа Сџефана Лазаревића*, Београд 1985.
Марковић Василије, *Православно монаштво и манастири у средњевековној Србији*, Сремски Карловци 1920.
Митровић Андреј, *Србија у Првом светском рату*, Београд 1984.
Михаљчић Раде, *Крај српског царства*, Београд 1989.
Мишић Живојин, *Моје успомене*, Београд 1990.

б)

hroničan – koji dugo traje, koji se vraća; nije **akutan**.
hrskavica – gusto, elastično vezivno tkivo koje se nalazi u zglobovima, nosu i ušima kao i na krajevima nekih kostiju.
imunizacija – stvaranje imuniteta, naročito vakcinom.
infekcija – napad mikroskopskih organizama koji izazivaju bolest ili oštećenje tkiva.
inkubacija – vreme između infekcije (zaražavanja) izazivačem i pojave simptoma bolesti.

в)

Ј

Jakopo dela Kverča / Jacopo della Quercia, 167
Janko, Marsel / Janco, Marcel, 414
Japanizam, 354, 355, 358, 366, 378, 453
Javljenki, Aleksej fon / Jawlenski, Alexei von, 389, 397
Jevanđelistar Henrika II, 93
Jovan Dobri (portret J. D.) / Jean Le Bon, 109, 234

2. У индексима, појмовницима, библиографијама имена су поређана:

- а) азбучним или абecedним редом, најчешће према презимену
 - б) хронолошким редом (према годинама рођења)
 - в) према реду којим се појављују у одређеној књизи
- Заокружи слово испред тачног одговора.

Ја се презивам
Ивановић, и ја сам
пре Вас!

Не, ја сам
Иванов, и ја сам
пре Вас.

3. Одговори на захтеве испод датог одломка из индекса личних имена:

Поповић, Павле, професор 189	Стефан II, угарски краљ 26
Поповић, Петар, архитект 118, 204	Стефан Лазаревић, Стефан Високи,
Порфирогенит, в. Константин VII	српски владар 8, 15, 28, 29, 32, 56, 58,
Порфирогенит	59, 60, 62, 65
Порча од Авале, турски јунак 30, 211,	Стефан Немања 182, 183
212	Стефан Првовенчани 182
Предић, Урош, сликар 161	Стијовић, Ристо, вајар 49, 178

- a) Које се име из овог одломка најчешће јавља у књизи? _____
- б) Да ли Константина Порфирогенита у овом индексу треба тражити по имену или по презимену? _____
- в) На основу индекса одреди на којој страни се налази следећи одломак:

Скулптуру Вука Караџића вајар Ђорђе Јовановић излио је у Прагу, а споменик је открио професор Павле Поповић, председник Српске књижевне задруге. Споменик је постављен у оквиру стопедесетогодишњице Караџићевог рођења, 1937.

То је на страни _____.

4. Прочитај одломак из једне лекције Географије за 7. разред, а затим подвуци у њему појам чије објашњење можеш наћи у датом појмовнику:

Већину становништва у Гвинејској Африци чине Судански црнци, а на подручју басена Конга Банту црнци. На северу регије живе хамитски и семитски народи, а у тешко проходним прашумским пределима у сливу Конга малобројни Пигмеји.

фавела – неугледно приградско насеље, нехигијенска насеља сиромашних

фосфати – земљасти руда од које се додавањем сумпорне киселине добија фосфатно вештачко ђубриво

Хамити – народи из семитско-хамитске језичке породице који живе у северној и североисточној Африци. Измешани су са Арапима, Суданским црнцима и другим народима

хацијенде – међусобно удаљена и усамљена велика газдинства, фарме, у државама Латинске Америке

Читање и разумевање дијаграма, графикана и сл.

1. Погледај табелу поделе ветрова по јачини и одговори на захтеве испод ње:

Степен	Назив	Брзина у m/s	Дејство ветра
0	тишина	0	дим се диже усправно
1	лахор	0,9	дим се диже готово усправно
2	поветарац	2,4	повремено покреће лишће
3	слаб ветар	4,4	покреће лишће и заставе
4	умерени ветар	6,7	повија гранчице, застава лепрша
5	оркан	9,3	повија веће гране
6	жестоки ветар	12,3	хуји изнад зграде, покреће тање дрвеће
7	олујни ветар	15,5	повија тања стабла
8	олуја	18,9	повија јача стабла, ломи гране
9	јака олуја	22,6	ломи веће гране, прави штете на крововима
10	жестока олуја	26,4	ломи дрвеће, обара димњаке
11	вихор	30,5	скида кровове, изазива тешка разарања
12	јак ветар	34,8	има уништавајуће дејство

а) Користећи се табелом, упиши на црте одговарајући назив ветра, а затим их поређај од најслабијег до најјачег (у квадратиће упиши бројеве од 1 до 5)

12,3 m/s

покреће лишће
и заставе

18,9 m/s

повија веће
гране

повремено
покреће лишће

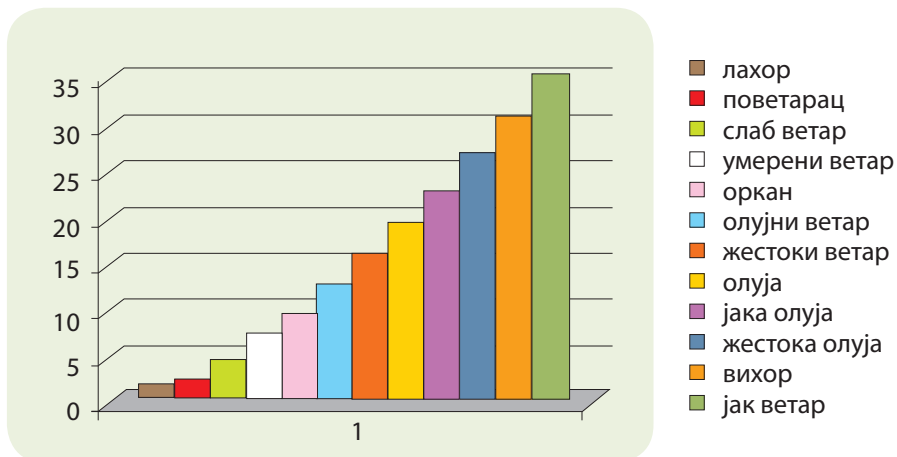
б) Колика је брзина ветра који називамо вихор? _____

в) Заокружи тачан одговор:

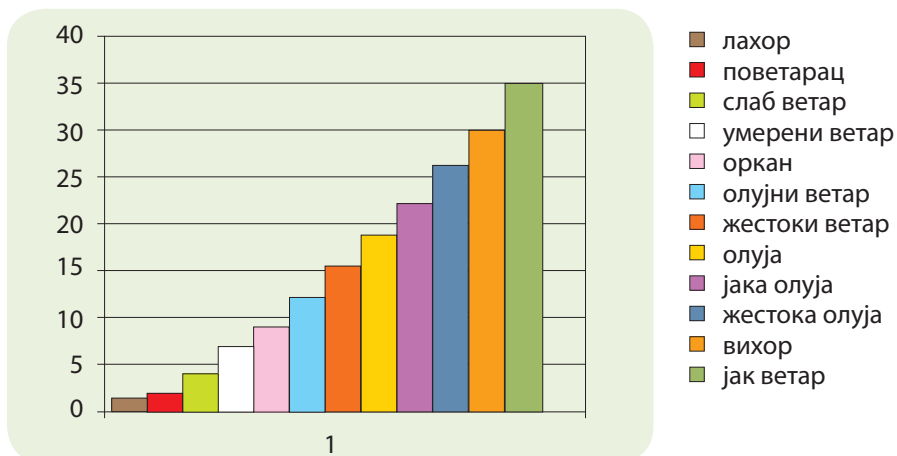
Да ли је оркан слабији од олује? ДА НЕ

2. Заокружи слово испред оног дијаграма који одговара подацима из претходне табеле:

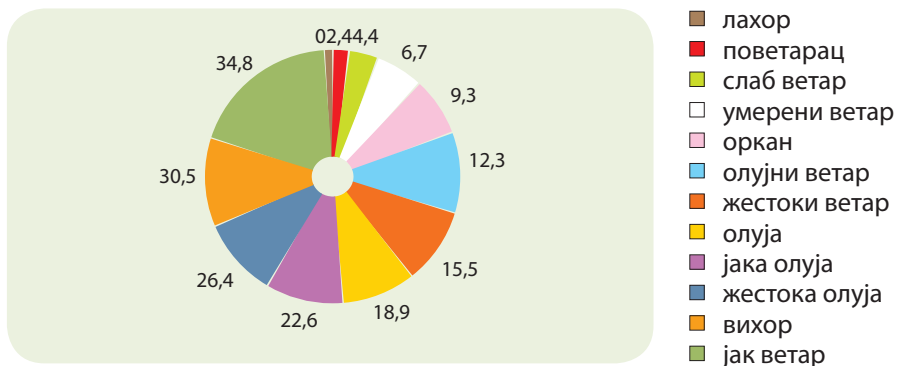
а)

б)

в)

Попуњавање разних образаца

1. Попуни дату уплатницу према следећим подацима:

Ана Поповић из Лесковца станује у улици Боре Станковића бр. 10. Она треба Издавачкој кући „Klett“ (Светозара Ћоровића бр. 15, 11000 Београд) да уплати 1340 динара за Српски језик 8 (уџбенички комплет). Новац треба да уплати на рачун 652-667799-234.

НАЛОГ ЗА УПЛАТУ		
уплатилац	шифра плаћања	валута
сврха уплате	износ	
прималац	рачун примаоца	
	модел и позив на број (одобрење)	
печат и потпис уплатиоца		
место и датум пријема		
датум валуте		

БМГЗ КТП Београд
Одобрење бр. 612/18-03

Образац бр. 1

1

2. Попуни прва два реда ПОТВРДЕ (којом се потврђује да је неко редован ученик) према датим подацима:

Милица Пекић иде у школу у свом родном Зрењанину. Она је, као и њен отац Јован, рођена баш првог јануара. Те 1995. године, на дан кад је рођена, цео град је био завејан снегом.

Овим се потврђује да је _____

(презиме и име ученика)

рођен/рођена _____ у _____

(датум рођења)

(место рођења)

3. Наведен је правилно попуњен део ПРИЈАВЕ ЗА УПИС УЧЕНИКА У СРЕДЊУ ШКОЛУ. Према датом примеру попуни празан образац уписујући своје податке:

Презиме и име ученика	ПАВЛОВИЋ Милица
Дан, месец и година рођења	6. XII 1996.
Место рођења, општина и држава	Липолист, ШАБАЦ, СРБИЈА
Презиме и име оца, његово занимање и адреса	ПАВЛОВИЋ ЈОВАН, ЛЕКАР, СТАРИ ПУТ 8
Презиме и име мајке и њено занимање	ПАВЛОВИЋ МИЛЕНА, СЛУЖБЕНИЦА
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеље)	/
Општина, место, улица и број где ученик станује	ШАБАЦ, ЛИПОЛИСТ, СТАРИ ПУТ 8
У којој школи, у коме месту и које школске године је ученик завршио претходни разред	ОШ „ЛАЗА К. ЛАЗАРЕВИЋ“, ШАБАЦ, 2010/2011.
Које стране језике је учио у претходним разредима	а) (од 3. раз. о. ш.) ... РУСКИ б) (од 5. раз. о. ш.) ... ЕНГЛЕСКИ в) (у претход. раз.) ... РУСКИ И ЕНГЛЕСКИ

Презиме и име ученика	
Дан, месец и година рођења	
Место рођења, општина и држава	
Презиме и име оца, његово занимање и адреса	
Презиме и име мајке и њено занимање	
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеље)	
Општина, место, улица и број где ученик станује	
У којој школи, у коме месту и које школске године је ученик завршио претходни разред	
Које стране језике је учио у претходним разредима	а) (од 3. раз. о. ш.) б) (од 5. раз. о. ш.) в) (у претход. раз.)

Богаћење речника

Једнозначне и вишезначне речи

1. Разврстај следеће речи у две групе, зависно од тога да ли су једнозначне или вишезначне:

сликар
слика
сликарство
Шумановић
сликати
десет
штафелај
четкица

Једнозначне речи:

_____, _____,
_____, _____

Вишезначне речи:

_____, _____,
_____, _____

2.

Погледај дефиницију речи *изговор* у *Речнику српског језика* и напиши број испред значења ове речи које је употребио наставник: _____

изговор м 1. а. начин на који се образују или изговарају јасови или речи у неком језику: енглески ~. б. широк говор, наречје; дијалекат: екавски ~, сремски ~. 2. изговарање, изрицање; изражавање: ~ ружних речи, чуо се благ ~. 3. оно што неко наводи као оправдање, објашњење своје погрешке.

3. Поред сваке реченице напиши један од понуђених глагола којим би се могао заменити подвучени пример а да се значење не промени:

- а) Сишао је с положаја. _____ б) Сишли смо с пута. _____
в) Сишао је с воза. _____

уплашити се, изаћи, пасти, одвојити се

4. Прочитај која све значења може имати глагол *направи* и реши следећи задатак:

- 1) „подићи, саградити неки објекат“ 2) „испричати, изрећи“
3) „припремити, приредити, организовати“ 4) „уступити, начинити“
5) „створити, причинити, проузроковати“ 6) „дати лицу одређен израз“

Поред сваке реченице напиши број значења које у њој има подвучени пример:

- а) Направили су велику штету. _____ б) Он увек направи добар виц. _____
в) Не може свако да направи мост. _____ г) Направили су нам пролаз. _____
д) Понекад направи љутиту гримасу. _____ ђ) Направили су велику свадбу. _____

5. Прочитај значења одреднице *мајка* у *Речнику српског језика*, а затим напиши број испред значења које препознајеш у датој пословици:

мајка ж (дат. мајци, ген. мн. мајки) (уп. мати) **1. а.** жена у односу на деце које је (или децу коју је) родила. **б.** реч којом се у људском обраћању остварује однос мајке и деце. **в.** женка животиње која је на свет донела младунче, која има младунчад. **2.** биљка са изданцима, младицама, мајична биљка. **3.** фиг. особа која има заштитнички, родитељски однос према некоме, особа која се љуби, хумано односи према некоме. **4.** фиг. **а.** она која је извор животињских добара, која храни, хранитељица, родитељка. **б.** као симбол домовине, завичаја и сл. **5.** фиг. оно на чему се нешто заснива, темељи, основ нечега.

Опрезност је мајка мудрости. _____

6. У следећем низу подвуци једнозначне речи:

глава, неуролог, нога, ортопед, око, офталмолог, зуб, стоматолог

Метафора и метонимија

1. Повежи дефиницију са одговарајућим појмом:

Преношење имена једног појма на други појам на основу сличности међу њима назива се

метонимија

Преношење имена једног појма на други појам на основу њихове повезаности назива се

метафора

2. Заокружи слова испред реченица у којима је значење подвучене речи настало метонимијом:

а) Купили смо два керамичка тањира.

б) Појео је два тањира супе.

в) У то време делила се шака пиринча.

г) На снегу се оцртала његова шака.

3. Поред датих реченица напиши да ли је значење подвучених речи у њима настало метафором или метонимијом:

а) Сломио им се један зуб на тестери.

б) Цела сала им је аплаудирала.

в) У даљини се видео планински ланац.

г) У чај стављам две кашичице шећера.

д) Покидао ми се језик на патикама.

4. Допуни реченицу:

Ако се систем за заштиту од ракетног напада назове „ракетни штит“, ново значење речи *штит* овде је настало _____.

5. У следећој шали подвуци реч на чијој се вишезначности заснива хумор:

Зашто је у Америци хладно?
– Зато што ју је Колумбо открио, а нико је није покрио.

Да ли је значење те речи (које је употребљено у датој шали) настало метафором или метонимијом? _____

Хомоними

1. Заокружи слово испред примера из речника који илуструје хомонимију:

а)

лала¹ ж тур. бот. **а.** биљка луковача из рода Tulipa, ф. Liliaceae, крујној усамљеној цвећу, тулипан. **б.** биљка из истога рода Tulipa Gesneriana. • бот. **дивља** ~ биљка T. silvestris из ф. Liliaceae. **као бела** ~ без оглађања, не оклевајући, још како (послушаши некога, урадиши нешто и сл.).

б)

лала¹ ж тур. бот. **а.** биљка луковача из рода Tulipa, ф. Liliaceae, крујној усамљеној цвећу, тулипан. **б.** биљка из истога рода.
лала² м **1.** назив одмила, из милошће за мушку особу (сјаријеј мушкарца у кући, оца, сјаријеј браћу, момка и др.). **2.** (Лала) шаливи и хипокористични назив за Војвођанина.

в)

лала¹ ж тур. бот. **а.** биљка луковача из рода Tulipa, ф. Liliaceae, крујној усамљеној цвећу, тулипан. **б.** биљка из истога рода Tulipa Gesneriana. • бот. **дивља** ~ биљка T. silvestris из ф. Liliaceae. **као бела** ~ без оглађања, не оклевајући, још како (послушаши некога, урадиши...).

тулипан, -ана м бот. в. лала¹.

2. Заокружи слова испред парова реченица у којима запажаш хомониме:

а) Предао је партију, јер није могао да избегне мат.

Сада је модеран мат намештај, онај који нема сјаја.

б) Препоручили су га као веома доброг мајстора за све врсте кућних поправки.

За њега се каже да је мајстор у фудбалу.

в) Лама је дивља животиња из породице камила, а живи на Андима.

Свештеник тибетанских будиста назива се лама.

г) Док смо се тркали, пукао ми је ланац на бициклу.

Кад шетам свог пса, обавезно му стављам ланац око врата.

д) Код нас ретко ко каже бака, сви баку зову нана.

За припремање домаћег чаја у Србији најчешће се користи нана.

3. Поред датих реченица напиши како гласи номинатив једине подвучене именице:

а) Био је то почетак најдуже лѐта.

б) Био је то почетак најдуже лѐта.

4. У следећим стиховима подвучене су две речи. Оне се у овом случају исто пишу, али не припадају истој врсти речи. Поред сваке напиши којој врсти речи припада и у ком је облику:

Но док ми мутни боли срце косе, _____
Кô студен травку уврх крша гола,
Из мојих књига, са прашљива стола,
Ја чујем шушањ кô вилине косе. _____

5. Погледај како су наведене дате одреднице у Речнику српскога језика и заокружи слово испред реченице која их описује:

кòса¹ ж (најчешће у зб. значењу, у јд.) *глатке на човечјој глави, власи...*

кòса² ж (ак. кòсу, мн. кòсе, ген. кóсā) **а.** *пољопривредна алатка са дућим лучним сечивом која служи за кошење траве, жића и сл.*

кòса³ ж (ак. кòсу, мн. кòсе, ген. кóсā) геогр. **а.** *косо нагнућа сиврана брега или планине, ђадина...*

- а) имају исти акценат, припадају истој врсти речи, имају различито значење
б) имају исти акценат, припадају истој врсти речи, имају исто значење
в) имају исти акценат, припадају различитим врстама речи, имају различито значење
г) имају различит акценат, припадају истој врсти речи, имају различито значење
6. Поред наведеног примера напиши слово испред оне реченице у којој подвучени глагол стоји у односу хомонимије са глаголом *нападаџи*:

Снег је ноћас нападао до пола улазних врата. _____

- а) Сигурно је падао целу ноћ. б) Негде пред зору престао је да пада.
в) Целу ноћ вук је нападао овце. г) Ноћас је снег затрпао наша улазна врата.

7. У следећем дијалогу подвуци пар хомонима:

– Хоћеш ли мало колача?
– Дај ми само један гриз ако није са пшеницом.
– Не брини, моја мама у овај колач не ставља гриз.

Прикладна употреба речи и коришћење речника српског језика

1. Повежи прилог страног порекла са одговарајућим прилогом домаћег порекла:

адекватно	ненаметљиво
ефектно	нестварно
дискретно	прикладно
виртуелно	упадљиво

2. Погледај значење датих речи у *Великом речнику сџраних речи и израза* и допиши одговарајућу реч на празна места у реченицама:

децидир̄ан, -а, -о [нем. *dezidiert* од лат. *decidere* одлучити] јасан, одлучан, одређен, недвосмислен.

децен̄тан, -тна, -тно [лат. *decens* од *decere* доликовати] који доликује, пристојан, прикладан, уздржљив, неупадљив.

- а) Наш одговор је био _____ – не пристајемо на компромис.
б) Она је веома скромна особа и њено понашање је увек _____.

3. Погледај значење придева *индиферент̄ан* у *Великом речнику сџраних речи и израза*, а затим заокружи слово испред реченице у којој је он правилно употребљен:

индиферент̄ан, -тна, -тно [нлат. *indifferens*] 1. равнодушан, незаинтересован, који не саосећа, који не учествује, неутралан. 2. неважан, безначајан.

- а) Нисам индиферентан за биоскоп, јер ми се не свиђају стари филмови.
б) Они су индиферентни према проблемима других људи.
в) Он воли да сазна туђе тајне, сувише је радознао, другим речима – индиферентан је.
г) Овај филм је за мене био толико индиферентан да сам га гледала нетремице.
д) Ана је индиферентна према свим спортовима, сви је јако занимају.

4. Заокружи слова испред тачних одговора:

1) Инспирација је:	а) постављање	б) употреба	в) надахнуће	г) јачање
2) Елоквенција је:	а) избацивање	б) ослобађање	в) зрачење	г) речитост
3) Емотивно је:	а) хладно	б) талентовано	в) осећајно	г) занимљиво
4) Рационално је:	а) разумно	б) неизвесно	в) значајно	г) постепено

5. Прочитај значење придева *пѐјоративан* у Великом речнику сѝраних речи и израза:

пѐјоративан, -вна, -вно [в. пејоратив] погрдан, ниподаштавајући; који даје ружан смисао, који нагрђује.

У датој реченици замени подвучену реч придевом домаћег порекла:

Реч *ручурда* има у исто време и увећано и пејоративно значење.

6. Заокружи слова испред тачних одговора:

1) Виспрен је:	а) несналажљив	б) искрен	в) оштроуман	г) лажљив
2) Пристрастан је:	а) субјективан	б) објективан	в) импулсиван	г) рационалан
3) Баналан је:	а) прост	б) углађен	в) љутит	г) духовит
4) Лицемеран је:	а) одмерен	б) дволичан	в) поштен	г) скроман

7. Прочитај одломак из текста *Ники II*, објављеног у *Забавнику*, а затим одговори на захтев испод њега:

Када је извесној госпођи Џули из западног Тексаса 2003. године угинула седамнаестогодишња мачка по имену Ники, платила је једној лабораторији 50000 долара да се њен кућни љубимац клонира. Тако се 17. октобра 2004. године омацила Ники II, савршена копија претходне мачке Ники, расе меј кун.

Прочитај значења подвученог глагола у Речнику срѝскоја језика:

ома́цити, омаџим свр. *донеџи на свеџи (маче, мачиће) (о мачки). ома́цити се а. донеџи на свеџи маче, мачиће (о мачки). б. дођи на свеџи (о мачеџу).*

Које значење овај глагол има у тексту, **а** или **б**? _____

8. Наведен је одломак из књиге *Знакови ѿоред ѿуѿи* Иве Андрића. Број глагола из одломка упиши у одговарајући квадратић:

Нису сви наши људи ни гори ни бољи од осталог света, али невоља је у томе што се у међусобним односима и пословима недовољно (1) договарају, што више (2) разговарају него што (3) преговарају и (4) уговарају, а после, кад виде да им договорени посао не (5) одговара и кад међу њима настану неспоразуми и спорови, превише (6) приговарају и (7) оговарају; (8) изговарају се или настоје да једни друге (9) подговоре или (10) надговоре. Па онда није чудо што о чистим и разумним односима не може бити говора.

„споразумно одредити, утврдити, углавити“

„бити погодан, примерен за нешто, пристајати некоме (нечему); подударати се с нечим (неким)“

„изразити своје незадовољство, неслагање с нечијим поступком, држањем и др.; пребацити, прекорити“

„обично тајно, кришом наговорити, подстаћи на нешто или подбунити против некога“

„обраћати се речима један другоме, говорити с неким, причати; расправљати о нечему“

„говорити ружно о неком ко није присутан“

„наводити неке разлоге с намером да се нешто оправда“

„разговарати о некој заједничкој ствари двеју или више страна ради постизања одређеног споразума“

„надметати се у говорењу, огледати се ко ће говорити боље, вештије, уверљивије“

„у разговорима доћи до заједничког гледишта са неким, споразумети се“

9. Прочитај значење глагола *блајодарити* у *Речнику српског језика* и одговори да ли је овај глагол правилно употребљен у наведеној реченици:

благодáрити, -òдáрїм свр. и несвр. *изразиѿи, изражаваѿи некоме захвалносѿ за учињено дело, захвалиѿи, захваљиваѿи.*

Треба нашим калуђерима благодарити што су нам манастире сачували. _____

Правилан (из)говор

Увежбавање правилног изговора самогласника и сугласника

1. На празна места допиши одговарајуће гласове (Ч, Ћ, Џ или Ц), а затим наглас прочитај реченице:

- а) Деви ____ је манастир близу Косовске Митровице, а Деви ____ је презиме нашег етномузиколога.
- б) ____ ар је „оно што привлачи“, а ____ ар је „добитак, зарада, корист“.
- в) Жена која спава је спава ____ ица, а хаљина у којој спава назива се спава ____ ица.
- г) Глаголска именица од муџиџи гласи му ____ ење, а од мучиџи гласи му ____ ење.

2. Допуни реченице:

- а) Ако неко каже *Твеба да ѿвочиџам воман „Тви мускеџава“*, не изговара правилно сугласник _____.
- б) Ако неко каже *Овој уеџа нисмо се куџауи на нашој ѿуажи*, не изговара правилно сугласник _____.
- в) Ако неко каже *Уџала ми каш'ка у мед, урад'ла сам све заџаџке из маџемаџ'ке*, не изговара самогласник _____.
- г) Ако неко каже *Намам врамана да ѿадам џај филм*, не изговара правилно самогласник _____.

Акценат речи

1. Допуни табелу:

	Ознака	Назив	Ознака	Назив
ДУГИ акценти				
КРАТКИ акценти				

2. Заокружи реч која нема акценат на првом слогу:

писати, писменост, писање, писамце, писарница, писмени, писар

3. Заокружи слово испред реченице у којој подвучена реч има краткосилазни акценат:

а) Он осу на њих паљбу. б) Угледао је осу на цвету.

в) Нацртао је осу око које се окреће Земља.

4. Само једна реч у следећем низу има дуг акценат. Подвуци је:

јабука, крушка, лимун, шљива, кајсија, трешња, јагода, бресква

5. У сваком низу по две речи имају дуг акценат. Подвуци их:

а) петак
понедељак
среда
субота
недеља

б) јануар
јун
август
фебруар
јул

в) јутро
вече
подне
сумрак
поноћ

6. Допуни следеће реченице водећи рачуна о акценатским правилима у српском језику:

а) На _____ речима могу стајати само силазни акценти.

б) На _____ слогу вишесложних речи могу стајати сва четири акцента.

в) У вишесложним речима ниједан акценат не може стајати на _____ слогу.

7. Заокружи слово испред речи која недостаје у следећој реченици:

На унутрашњем слогу вишесложних речи у српском језику могу стајати _____ акценти.

а) силазни б) узлазни в) сви

8. Заокружи слова испред реченица у којима је подвучена реч правилно акцентована:

- а) Гра̑д је падавина у виду ледених зрна. б) Деспотовац је веома леп гра̑д.
в) Они су се сла́гали у свему. г) Нису одржали реч, сла́гали су.
д) Се́дети значи постајати сед. ђ) Немојте се́дети на ушима.
е) Тај ресторан је скѹп за нас. ж) То је био скѹп истомишљеника.

9. Прочитај следећи графит и одговори на захтев испод њега:

Подвучена именица овде гласи: а) в́рата б) в́ра̑та в) в́ра̑та
Заокружи слово испред тачног одговора.

10. Ако је подвучена реч у генитиву множине, како је треба акцентовати?

Домовина, то су: жеље тајне,
Магла што преко поља плови...

а) поља б) поља в) поља̑
Заокружи слово испред тачног одговора.

11. Поред сваког примера напиши у ком је падежу и броју:

- а) про́зора̑ _____ б) про́зора _____
в) ко̀шуља̑ _____ г) ко̀шуља _____
д) ра̀мена _____ ђ) ра̀мена _____

12. Заокружи слова испред реченица у којима је акцентовани глагол у презенту:

- а) Отво́ри врата, молим те! б) Он увек први отворѝ врата.
в) Кад одлѹчи́, јавиће се. г) Брзо одлѹчи да ли идеш или остајеш.
д) Он обавезно за̀лепи́ и руке лепком. ђ) Исеци, за̀лепи и пошаљи купон!
е) Сине, кло̀ни се лошег друштва! ж) Треба да се кло̀ни лошег друштва.

13. Заокружи слово испред реченице која је правилно подељена на акценатске целине:

- a) Не морам | да стигнем на | време. б) Не морам да | стигнем на време.
в) Не морам | да стигнем | на време. г) Не морам | да стигнем на | време.

14. У следећим реченицама подвучене су речи које немају свој акценат. Поред њих напиши да ли спадају у проклитике или енклитике:

- а) Волела бих да дођеш. бих: _____ да: _____
б) Стижеш ли на време? ли: _____ на: _____
в) Не читаш га пажљиво. не: _____ га: _____

Интонација реченице (реченична мелодија, нагласак, пауза)

1. На основу запете и знака на крају реченице одреди да ли је подвучени глагол у императиву или презенту:

- а) Марко, гони коња преко поља! Глагол је овде у _____.
б) Марко гони коња преко поља. Глагол је овде у _____.

2. Која особа не воли цвеће, А или Б? _____

А

Б

3. Повежи реченице са њиховим значењем:

Гледај, Ана, плива!

Некога обавештавамо да Ана плива.

Гледај, Ана плива!

Ану обавештавамо да неко плива.

Изражајно читање

1. Изражајно прочитај део текста о чувеном италијанском сликару поштујући знаке којима смо обележили текст:

- | – краћа пауза • || – дужа пауза • реч масним словима – нарочито наглашена
- подвлачење испрекиданом цртом – тај део прочитати бржим темпом
- обележени акценат и дужина – обратити пажњу на изговор

Микеланђело Буонароти још се за живота наметнуо као **најзначајнији** уметник ренесансе || – и као **сликар**, | и као **архитекта**, | и као **скулптор**. ||

Техничка виртуозност његових дела, | чији облици наговештавају маниризам, | и фасцинација коју подстиче његова личност | (генијални уметник који скромно живи, | усамљен и прек, | изазива дивљење најзначајнијих људи тог времена) | допринеће стварању легенде и **пре** његове смрти: || поредећи га са савременицима, | и често ривалима, | Рафаелом и Леонардом, | Вазари ће Микеланђелу дати епитет „**божански**“.

(Ларус, *Нова историја уметности*)

ренесанса – раздобље препорода, обнове, процвата и просперитета у европској култури, уметности и науци од XIV до XVI века

виртуозност – техничко савршенство, мајсторство

маниризам – уметнички правац (пре свега у сликарству и вајарству) између касне ренесансе и раног барока

фасцинација – снажан утисак који изазива нека појава, представа, личност и сл.

ривал – супарник, противник

Обнављање језичке културе

(градиво од 5. до 8. разреда)

1. Наведи пет основних новинарских питања:

2. Повежи облик новинарског изражавања са одговарајућом карактеристиком:

вест

Веран и занимљив опис догађаја уз лични коментар.

извештај

Сажето обавештење о неком догађају без личног коментара.

репортажа

Детаљно обавештење о неком догађају без личног коментара.

3. Поред сваког бокса са текстом напиши да ли се ради о вести, извештају или репортажи:

а)

...Фијаско Конференције Уједињених нација о климатским променама, одржане у Копенхагену, иако често бива називан и као „историјски неуспех“, први пут је у јавности скренуо пажњу на питања о клими...

б)

У Копенхагену је 7. децембра 2009. године отворена Конференција УН о клими. Представници 192 земље преговарали су о споразуму којим би се успорило глобално загревање.

в)

... Копенхаген је ових последњих новембарских дана нарочито леп. Неуобичајено сунчано време за ово доба године измамило је осмех на лицу људи које срећем. Имам жељу да опишем атмосферу на улици, и да се на кратко одвојим од проблема које изазивају климатске промене...

4. Прочитај следећи одломак и заокружи слово испред тачног одговора:

...Тада изненада видесмо Кнута како се залеће и скаче главачке у море. Држао је у једној руци појас за спасавање и пробијао се напред кроз воду. Сваки пут кад би се Херманова глава појавила на гребену таласа, Кнута би нестало, а сваки пут кад би Кнут изронио, Хермана није било тамо. А онда видесмо обе главе заједно; били су допливали један другом у сусрет...

(Тур Хејердал, *Човек у мору*)

Овај текст је: а) излагање б) опис в) приповедање

5. Поређај следеће реченице по реду (да сачињавају везан текст), тако што ћеш испред сваке уписати њен редни број:

☐

Он може бити направљен и од неког другог лаког материјала, којим би диригент могао давати такт музичарима и певачима.

☐

Уколико је оркестар велики, палица може да буде дугачка чак 78 центиметара.

☐

Диригентска палица мора да буде светле боје како би била видљива свим члановима оркестра, а њена дужина, у просеку од 38 до 71 центиметар, одређена је бројем људи којима диригент управља.

☐

Основни алат сваког диригента је танак прут израђен од дрвета, алуминијума, целулоидних влакана.

6. Заокружи слово испред појаве коју илуструју подвучене речи у датом примеру:

Мој деда је навадио једног зеца да долази у нашу башту.
Луче је навадио довољно шаргарепе за њега.

а) хомонимија б) синонимија в) вишезначност г) антонимија

7. Заокружи слова испред парова реченица у којима су подвучене речи хомоними:

а) Сваки судски спор дуго траје.
Он је по природи јако спор.

в) Мој писаћи сто нема фиоке.
Овај ормар има сто фиока.

б) Обележили су средину улице.
Нико не воли да једе средину хлеба.

г) Данас није било струје у стану.
Тешко је пливати против речне струје.

8. Поред два различита значења речи *туча* допиши одговарајуће синониме:

	Значење	Синоними
ТУЧА	међусобно ударање двеју или више особа	
	смрзнуте капи кише које падају као зрна леда	

9. Повежи дате примере са врстом речи којој припадају:

сáмо	речца
сàмо	придев
рāд	именица
рǎд	

10. Прецртај реч која не припада низу:

а)

владар, вођа, владалац, властодржац, видар

б)

дарежљив, проницљив, несебичан, великодушан, племенит

в)

мислити, размишљати, расуђивати, ишчилети, умовати, разматрати

11. Заокружи слово испред питалице у којој је шаљиви утисак заснован на односу хомонимије:

а)

Како се зове Анка која пије чај?
– Чајанка.

б)

Шта је комбинација?
– Народ у комбију.

в)

Шта је стонога?
– Нога од стола.

г)

Шта је Авала?
– Ала која лаје.

12. Заокружи слово испред антонима придева *илиишак*:

а) висок б) мали в) дубок г) површински д) близак

13. Допиши речи *хомонимија* и *вишезначносћ* на одговарајућа места у реченици:

Када имамо више речи истог облика, у питању је _____, а кад имамо једну реч са више сродних значења, у питању је _____.

14. Заокружи слова испред парова реченица у којима запажаш хомониме:

а) У пролеће почињу пољски радови.
Научио је добро пољски језик.

б) Синоним за *конац* је *крај*.
Не могу да увучем *конац* у иглу.

в) Заболела су ме леђа од седења.
Треба да закуцамо леђа ормана.

г) Стави на поклон украсну машну.
Диригенти обично носе лептир-машну.

15. Препиши реченицу тако да уместо датог глагола употребиш његов антоним:

Јуче су се посвађали. _____

16. Из следећег афоризма издвој два пара антонима:

Ако је пораз трагичан, да ли је онда победа комична?

_____ – _____, _____ – _____

17. У следећим стиховима подвуци антонимски пар:

Срце је богатство
које се не продаје и не купује,
него се поклања.

18. Подвуци реч којом можеш заменити прилог *закономерно* у следећој реченици:

Збир свих углова у троуглу закономерно је сто осамдесет степени.

логично, законито, меродавно, уопштено, изузетно, спорадично

19. Из следеће изреке издвој два пара антонима:

Кад имаш све, не видиш ништа. Прогледаш тек кад немаш ништа.

_____ – _____, _____ – _____

20. Прочитај лапсус (омашку у говору) једног наставника математике:

Овај задатак ћемо радити на једном од претходних часова.

а) Подвучи реч која је погрешно употребљена.

б) Шта је уместо подвучене речи наставник требало да каже? _____

в) У каквом односу стоје ове две речи? _____

21. Кад се каже *На млађима свећ̄и осѣјаје*, мисли се најчешће да на млађима остаје *човечансѣво*.

Да ли је значење речи *свећ̄и* у овом случају настало метафором или метонимијом?

22. Заокружи слова испред реченица у којима је значење подвучене речи настало метонимијом:

а) Разбила сам чинију за јагоде.

б) Набрали смо чинију јагода.

в) Иза поноћи цео град спава.

г) У град смо стигли иза поноћи.

д) Сребро је племенити метал.

ђ) Продали су породично сребро.

23. Кад кажемо *Куѣили смо нову кухињу*, подвучена реч овде означава:

а) просторију у којој се кува б) намештај за кухињу в) храну

Заокружи слово испред тачног одговора.

Да ли је ново значење речи *кухиња* овде настало метафором или метонимијом?

24. Прочитај следећа значења и одговори на дате захтеве:

а) **фил- фило-**, грч. philo-; philos- љубитељ...
антропо-, грч. anthropos човек...

Шта значи реч *филанѣрој*?

б) Подвучи реч која означава „заљубљеника у филмску уметност“:

филмофоб, филмограф, филмолог, филмација, филмофил

в) Како се, једном сложеницом грчког порекла, назива „љубитељ и сакупљач књига“ ако знаш да је први део те сложенице *библио* (на грчком *књиѣа*)?

25. Израз „отвори четворе очи“ значи:

- а) буди расположен б) буди тих в) буди опрезан г) буди опуштен

Заокружи слово испред тачног одговора.

26. Прочитај значење речи *коинциденција* из *Великог речника српских речи и израза*:

коинциденција, -ѐ ж [нлат. coincidentia] подударање, поклапање, истодобно збивање; случајна подударност.

Да ли је ова реч правилно употребљена у реченици:

Та коинциденција је случајно подударна. _____

27. Ако реч *инстинктив* можемо заменити именицом домаћег порекла *најон*, напиши како можемо заменити дати придев и прилог:

а) инстинктивно реаговање → _____ реаговање

б) инстинктивно реаговати → _____ реаговати

28. Придев *конценџисан* значи „усредсређен на нешто“, а *деконценџисан* значи „ресејан, неусредсређен, несабран“.

а) Да ли су ова два придева антоними? _____

б) Допиши ове придеве на одговарајуће место у датом одломку из расправе *Ушлицај комјутера на конценџирацију*:

Једна група испитаника седела је за компјутером осам сати сваког дана. После извесног времена показало се да имају расуту пажњу, а при решавању задатих проблема били су _____.

Постоји и друго истраживање: испитаници нису седели дуже од један сат за компјутером. Показало се да су при решавању задатих проблема били одлично _____.

29. Подвучи име књиге у којој ћеш потражити више информација о словенском богу Перуну:

Словенска митологија (енциклопедијски речник), Речник српског језика, Нова историја уметности, Енциклопедија српског народа

30. Прочитај следећи текст и одговори на захтеве испод њега:

Мада неки људи с презиром говоре о рекламама и тврде да оне не утичу на њих, доказано је да постоји веза између рекламирања и повећане продаје производа. У том циљу обављени су огледи. Један је изведен у САД у два биоскопа: док је у првом биоскопу пуштена обична филмска трака, у другом су на траку убачене поруке с рекламом освежавајућег пића X, али, због брзине којом су се смењивале, посматрачи нису били свесни тог призора.

Показало се да се количина продаје пића X знатно увећала! Тако је доказано да рекламе утичу на понашање људи и, што је још битније – да је људе помоћу њих могуће контролисати. Утицају рекламе најподложнији су млади, жене, људи у маси, уморни, болесни...

1) Заокружи слово испред наслова који би одговарао датом тексту:

- а) Позитиван утицај реклама б) Рекламе за све генерације
в) Утицај реклама на подсвест г) Рекламе у биоскопу

2) Подвуци реченицу у којој се види да су људи подложни утицају реклама.

3) Закључак о вези рекламирања и понашања људи донет је на основу:

- а) претпоставке б) огледа в) анкетирања

Заокружи слово испред тачног одговора.

31. У књизи *Царсѿва речи* Николаса Ослера наведена је табела бројева од 1 до 5 у семитским језицима из 2300. године п. н. е. Погледај табелу и одговори на захтеве испод ње:

Број	Акадски	Арамејски	Арапски
1	<i>išten</i>	<i>had</i>	<i>wahid</i>
2	<i>šina</i>	<i>tren</i>	<i>itnayn</i>
3	<i>šalaš</i>	<i>talata</i>	<i>talata</i>
4	<i>erba</i>	<i>'arba'a</i>	<i>'arba'a</i>
5	<i>hamiš</i>	<i>hamiša</i>	<i>hamsa</i>

а) Како гласи број два у арамејском језику? _____

б) Допуни реченицу:

Број _____ гласи *hamsa* у _____ језику.

в) Који бројеви гласе исто у арамејском и арапском језику? _____

г) Који број гласи *šalaš* у акадском? _____

32. Допуни табелу:

Назив акцента	Ознака	Назив акцента	Ознака
дугосилазни			\\
	/	краткоузлазни	

33. Подвуци наглашене слоге у следећем низу речи и заокружи реч која не припада том скупу:

држати, држање, дршка, држаља, држач, држава, држалац, држало

34. Заокружи слово испред речи која недостаје у следећој реченици:
Узлазни акценти у српском језику могу стајати на сваком слогу осим на:

а) последњем б) првом в) унутрашњем

35. У следећем низу подвуци речи које морају имати само силазне акценте:

лира, лет, лећи, лоза, звук, зуји, зима, зврк, бина, бора, брег, број

36. Заокружи наглашени слог у подвученим речима:

а) Сава је поплавила шеталиште. б) Новом фарбом је потпуно поплавила косу.
в) Чим ово прегледам, јавићу ти се. г) Данима смо прегледали старе рукописе.

37. У датим речима краткоузлазни акценат је забележен на погрешном слогу. Забележи га на правом слогу:

Погрешно	Тачно	Погрешно	Тачно
заборавити	заборавити	ухвџтити	ухватити
студџнт	студент	удџрити	ударити
направити	направити	Београђанин	Београђанин

38. Упиши одговарајући акценат подвучених речи (краткосилазни и дугоузлазни):

а)

Град градила б'јела вила
Ни на небо ни на земљу...

б)

Вила гњиздо тица ластавица,
Вила га је за девет година...

39. Заокружи слова испред именица које су у генитиву множине:

а) деча́ка

б) деча́ка̄

в) сли́ка

г) сли́ка̄

д) одéла

ђ) одéла̄

40. Заокружи слова испред примера у којима запажаш преношење акцента на проклитику:

а) Ўђи у кућу.

б) Ўђи ù кућу.

в) Їшао је на мōре.

г) Їшао је нă мōре.

41. Примени дате моделе и исправи речи које немају књижевни акценат:

а) држа́ва → држава	б) девѝдка → дѐвѝдка
мара́ма → марама	капѹт → капут
папѹче → папуче	рукāв → рукав
чара́пе → чарапе	кромпѝр → кромпир
неде́ља → недеља	пешкѝр → пешкир
субѝта → субота	папѝр → папир
ципѝле → ципеле	тањѝр → тањир

42. Погледај одломак из *Речника срѝскоѝа језика* и поред наведених тврдњи напиши ДА или НЕ:

за́борāв м 1. љубиѝак сећања на некоѝа или нешиѝо, несѝанак нечеѝа...

забо́равак, -āвка м бот. сѝоменаκ Myosotis scorpioides.

за́борāван, -вна, -о коѝи лако заборавља, расејан, деконценѝрисан.

забѝравити, -ѝм свр. 1. а. изѝубиѝи из ѝамћења, немаѝи у сећању...

забо́ра́вко м онај коѝи лако и брзо заборавља.

а) Придев *забораван* треба изговорити са дужином на последњем слогу. _____

б) Именица *заборавко* има акценат на првом слогу. _____

в) Глагол *заборавиѝи* треба изговорити са краткоузлазним акцентом на другом, а не на трећем слогу. _____

г) Именица *заборав* има акценат на првом и дужину на последњем слогу. _____

ТЕМАТСКИ ЧАСОВИ

Тематски час посвећен светом Сави

Ученици се поделе у пет група.

Свака група припрема и излаже један од пет датих задатака.

Прилози треба да трају највише седам минута.

Преостало време предвиђено је за разговор наставника са ученицима.

I група ученика има задатак да на првој страни одломка из Теодосијевог *Житија светог Саве* замени све речи и облике који му се чине архаичним оним облицима и речима које бисмо данас употребили.

Тако добијен текст један ученик из групе треба изражајно да прочита док остали ученици прате изворни текст у *Читанци*.

Пример: имперфекат заменити перфектом (плакаху – плакали су), глаголски прилог прошли временском реченицом (дозвавши – кад су дозволи), мојега – мога, благодарити – захвалити, матере – мајке, красота – лепота и сл.

II група ученика треба да потражи што више података о томе како се живело у Србији у XIII веку.

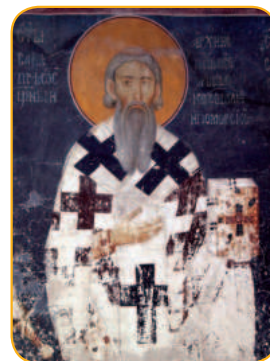
Пример: шта се јело, каква је била музика, каква је била одећа, који се новац користио и сл. Фотографије средњовековних предмета, инсерте из филмова чија је тема средњи век, музику средњег века и сл. представити на паноу или направити презентацију на компјутеру (зависно од техничких могућности).

Новац у Србији у
XIII веку

III група ученика има задатак да потражи репродукције фресака са ликом светог Саве.

Пример: име манастира у ком се налази фреска (нпр. Студеница), место у ком се налази манастир (нпр. између Краљева и Новог Пазара), век у којем је подигнут (нпр. крај XII века), опис фреске (нпр. архиепископска одежа, постоји тонзура, горњи део одлично сачуван и сл.). Материјал представити на паноу или направити презентацију на компјутеру (зависно од техничких могућности).

Фреска светог Саве у
манастиру Студеница

IV група ученика треба да се подсети легенди и предања о светог Сави и да направи преглед њихових тема и мотива, као и особина лика светог Саве, његових противника и помоћника.

Пример: свети Сава као вучји пастир, као учитељ заната и сл.

Тако добијене листе примера ученици излажу осталим групама на начин који сами одаберу.

V група ученика треба да направи кратку анкету о томе колико њихови вршњаци знају о животу и делу светог Саве. Група ће упознати одељење са добијеним одговорима и резултатима.

Пример: навести сва питања која су постављена. Дијаграмом представити одговоре на свако питање посебно (нпр.: „Да ли знате када се замонашио свети Сава?“, 60% анкетираних вршњака је одговорило тачно, 30% нетачно, а 10% није ништа одговорило). Издвојити најзанимљивији одговор.

Тематски час посвећен Браниславу Нушићу

Ученици се поделе у пет група.

Свака група припрема и излаже један од пет датих задатака.

Прилози треба да трају највише седам минута.

Преостало време предвиђено је за разговор наставника са ученицима.

I група ученика треба у комедији *Народни ђосланик* да нађе поштапалице које се јављају у говору јунака.

Пример: *браће си ми мој, овај, онај* и сл. Пронађене примере треба упоредити са поштапалицама које се данас могу чути у говорном језику.

II група ученика треба да упозна одељење са последицама које је Нушић имао после објављивања политичке песме „Два раба“.

Пример: прочита се одломак из песме, а затим се објасне политичке прилике у Србији тог времена.

III група ученика треба да прочита комедију *Госпођа министарка* и да пред одељењем одглуми сцену по избору.

Пример: VI сцена из II чина (три ученика могу бити ликови, један костимограф и сценограф, а један режисер).

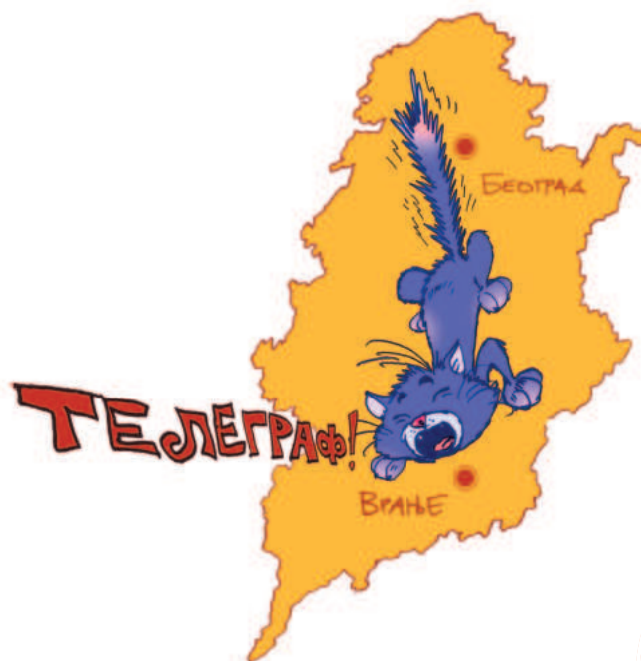
IV група има задатак да сазна што је могуће више података о судбини рукописа комедије *Сумњиво лице*.

Пример: прочита се образложење Милорада Шапчанина којим се одбија постављање овог комада, а затим се објасне политичке прилике у Србији тог времена и изложи даља судбина рукописа.

V група ученика треба у Нушићевој књизи *Из полупрошлости* да пронађе различите занимљиве податке о приликама пишевог времена.

Пример: када је уведен први телеграф у Србији, када су се организовали први балови, прва српска опера, први српски концерти, како су се забављали људи у Нушићево доба, како су путовали рекама и сл.

Литература

Тематски час посвећен светом Сави	
I група	Одломак из Теодосијевог <i>Житија светог Саве</i>, Читанка за 8. разред основне школе, Београд: Klett, 2010, стр. 30.
II група	<i>Приватни животи у српским земљама средњег века</i>, приредиле Смиља Марјановић-Душанић и Даница Поповић, СЛЮ, Београд, 2004 (поглавља: „Јело и пиће“, стр. 113–138; „Одевање и кићење“, стр. 367–393; „Болести и лечење“, стр. 394–418). - Станоје Бојанин, <i>Забаве и свечковине у средњовековној Србији од краја XII до краја XV века</i>, Историјски институт, Посебна издања, књига 49, Београд, 2005 (поглавља: „Панађур“, стр. 137–149; „Глумац: порекло и значење речи“, стр. 261–275; „Друге врсте забављача“, стр. 279–287; „Плес и песма“, стр. 317–341; „Такмичарске игре“, стр. 343–368).
III група	<i>Свети Сава, принц и просветитељ</i>, Светигора, Вечерње новости, Београд, 2007.
IV група	Владимир Ћоровић, <i>Свети Сава у народном предању</i>, Београд, 1990.
V група	Упутство за прављење дијаграма у лекцији <i>Чишање и разумевање дијаграма, графикана и сл.</i>, Граматика за 8. разред основне школе, Београд: Klett, 2010, стр. 120.
Тематски час посвећен Браниславу Нушићу	
I група	Бранислав Нушић, „Народни посланик“, у: <i>Изабране комедије и драме I</i>, Београд, Нолит, 1987, стр. 97–189 (обратити пажњу на стране 104, 114, 116, 117, 118, 120, 121; може и неко друго издање ове драме).
II група	Бранислав Нушић, предговор комедији „Протекција“, у: <i>Изабране комедије и драме I</i>, Београд, Нолит, 1987, стр. 263–269.
III група	Бранислав Нушић, „Госпођа министарка“, у: <i>Изабране комедије и драме II</i>, Београд, Нолит, 1987, стр. 71–182 (може и неко друго издање ове драме).
IV група	Бранислав Нушић, предговор комедији „Сумњиво лице“, у: <i>Изабране комедије и драме I</i>, Београд, Нолит, 1987, стр. 193–201.
V група	Бранислав Нушић, <i>Из његовог живота</i>, Сабрана дела Бранислава Нушића, књ. XXII, Београд, 1966 (поглавља: „Прве телеграфске везе“, стр. 87–90; „Српско бродарство“, стр. 91–94; „Београд–Земун“, стр. 95–98; „Французи на Дунаву“, стр. 99–104; „Први српски концерат“, стр. 193–197; „Прва српска опера“, стр. 197–198; „Како су се забављали наши стари“, стр. 225–230; „Балови наших предака“, стр. 251–256).

Да бисмо ти олакшали коришћење ове литературе, највећи део материјала ставили смо на наш сајт (www.klett.rs).

РЕЧИ МУДРОСТИ

(књижевност у 8. разреду)

Кад се сретну сан и јава...

1. Подвуци три лика који су помоћници чобанину из народне бајке „Немушти језик“:

чобанинова жена цар стари пас вукови петао змија

2. На основу глагола препознај песму:

Ако се шатори БИЈЕЛЕ у гори зеленој,
ако јунак БОЛУЈЕ од љутих рана,
ако тог јунака ОБИЛАЗЕ мајка и сестра,
ако га љуба НЕ ОБИЛАЗИ због стида,

наслов песме је _____

Којој врсти песама припада? _____

3. У следећим стиховима подвуци три стална епитета:

„Чарна горо, не буди јој страшна!
Црна земљо, не буди јој тешка!
Вита јело, пусти широм гране,
Начини ми заручници лада;“

4. У следећим стиховима подвучена је једна стилска фигура. Одреди о којој се фигури ради. Затим подвуци све преостале примере ове фигуре у датим стиховима.

„Кад говори ка’ да голуб гуче,
Кад се смије ка’ да бисер сије,
Кад погледа, како соко сиви, Назив подвучене стилске фигуре је _____
Кад се шеће као пауница;“

5. Народна песма „Женидба Милића барјактара“ састоји се од више тематских целина. У поље испред назива сваке тематске целине упиши бројеве од 1 до 6 тако да добијеш редослед догађаја у овој песми. Ми смо започели, а ти настави.

	сватови долазе по невесту Љепосаву
	сусрет Милића барјактара и његове мајке
	смрт Милића барјактара
	смрт и сахрана невесте Љепосаве
1	разговор војводе Малете и Милића барјактара
	тужбалица мајке Милића барјактара

6. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Српски рјечник има само једно издање.	Т	Н
б) У Српском рјечнику се налазе приче, песме, описи обичаја и јунака.	Т	Н
в) Аутор Српског рјечника је Сава Мркаљ.	Т	Н
г) Српски рјечник је показао да се књижевност може писати и на народном језику.	Т	Н

7. Повежи назив стилске фигуре са примером који је илуструје. Један назив стилске фигуре је вишак.

бијели двори

метафора

кад устане кука и мотика

поређење

Шарац иде као горска вила

метонимија

стални епитет

8. Међу наведеним одредницама подвуци три које се односе на народну песму „Женидба Милића барјактара“:

урок ратовање мајчина тужбалица дечја туга Јанковић Стојан Љепосава

9. Заокружи значење које у народној приповеци „Тамни вилајет“ има израз „Ко овога камења понесе, кајаће се, а ко не понесе, кајаће се.“

- а) Сви ће се кајати јер је тешко носити камење.
 б) Сви ће се кајати јер се ради о великом камењу.
 в) Сви ће се кајати јер се ради о драгом камењу.

10. Наведи два интернационална мотива:

11. У следећем низу подвуци три особине које има Хасанагиница:

свадљива стидљива добра тврдоглава послушна неодговорна

12. На линијама поред назива за врсту народних песама упиши како их је звао Вук Стефановић Караџић:

Врсте песама	Вуков назив за ту врсту песама
народне епске песме	
народне лирске песме	
народне епско-лирске песме	

13. Следећи стих усправним цртама подели на слоге и одговори на захтеве испод њега:

Није шала онака ђевојка!

Овакав стих се назива _____.
Пауза (цезура) пада иза _____ слога.

14. У наведеном низу подвуци три одреднице које се односе на народну баладу:

лирска песма осећања испевана у 3. лицу бојеви несрећна љубав

15. На линији поред стихова из народне песме „Смрт Омера и Мериме“ упиши бројеве од 1 до 5 тако да добијеш редослед догађаја у песми. Ми смо започели, а ти настави:

- а) „Није благо ни сребро ни злато,
Већ је благо што је срцу драго.“ _____
- б) „Ту се туку до две старе мајке
И проклињу и старо и младо.“ _____
- в) „Чита речи Омерова мајка,
Чита речи, па сузе пролива.“ _____
- г) „Упази их једна мала стража,
Мала стража Омерова мајка“ _____ 1 _____
- д) „Ђул мирише, мила моја мајко,
Ђул мирише, Омерова душа.“ _____

Савиним стопама

1. Уз реченице из Теодосијевог *Житија святої Саве* упиши бројеве од 1 до 5 тако да се успостави редослед појављивања догађаја у причи о Растковом бегу и замонашењу. Ми смо започели, а ти настави даље:

а) „А јереј прочита молитву и постриже власи главе његове и у ризу га обуче анђелскога образа, и промени му име Растко у Сава.“ _____

б) „... – О, невоље од тебе, господару, шта ово учини нама, јер грчи си нам сад после наласка него кад пре тога од нас побеже!“ _____

в) „Ако се пожуриш да стигнеш и вратиш сина мојега, /.../заслужићеш многа добра, више од првих, и ја ћу ти их дати, друже.“ _____ 1

г) „А како се појање продужило, /.../ сви они који су заједно седели и они момци који су га чували с војводом, због умора од пута и свечаног пира тврдо заспаше.“ _____

д) „Кад су ушли у Свету Гору, распитиваху се о оном кога су тражили, да ли је овде дошао, описујући узраст младости и лепоту лика.“ _____

2. Подвучене речи у реченици представљају пример употребе једне стилске фигуре. На линији испод примера напиши о којој је стилској фигури реч:

„Громови и муње избичеваше земљу и воду, па се повукоше.“

3. Заокружи слово испред пренесеног значења које има подвучени део реченице:

„То је зато, што у животу и нема простора да се оде далеко; рашириш руке и ето једне шаке на сунцу, а друге у магли...“ .

а) Особа је безбрижна.

б) Особа се налази у затвореном простору и гледа кроз прозор.

в) Особа у животу пролази и кроз добро и кроз зло.

г) Особа је дошла до краја свог путовања.

4. Наведи наслове два житија и имена њихових аутора:

Наслов житија	Име аутора

5. На основу глагола препознај песму:

Ако су јунака НАПАЛИ пси,
ако је најпре САСТАВИО три прста,
ако се САГНУО ДА ДОХВАТИ камен,
ако је ОТПАСАО мач уста,

наслов песме је _____.
Ко је ову песму написао? _____.

6. Подвучени делови реченице представљају пример употребе одређене стилске фигуре. На линији поред примера наведи о којој је стилској фигури реч:

а) „да би се и неосетљиви камен ражалио.“ _____

б) „Та граница је, чули су, вечита, као што је со неуништива.“ _____

в) „Његова жена имала је руке нарасле као кисело тесто...“ _____

7. Житије је:

а) аутобиографија

б) биографија

в) мемоарска проза

Заокружи слово испред тачног одговора.

8. Заокружи значење које има подвучени део стиха „Када је Свети отпасао мач уста...“:

а) изговорио оштре и снажне речи

б) прегризао нешто зубима

в) престао да говори

9. Заокружи слово испред значења подвученог дела у реченици: „Имајући са собом пук људи у крајевима туђим, високо мудрујеш.“

а) много се правиш паметан

б) много си забринут

в) веома си опрезан

г) јако си срећан

10. Међу наведеним одредницама подвуци три које се односе на *Житије светог Саве*:

Доментијан лик Стефана Немање Растково бекство на Свету гору повеља постриг

11. Пажљиво прочитај одломак и одговори на захтеве испод њега:

„Јер, мудрост не користи човеку много; мудри људи не оду даље од глупих за онолико колико су паметнији, него много, много мање.“

Из ког дела је наведени одломак? _____.

Ко је написао то дело? _____.

Како се зове главни јунак тог дела? _____.

12. Заокружи слово испред значења речи САМОДРЖАЦ:

- а) газда б) власник в) владар г) свештеник

13. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Растко Немањић је смислио и побожно и преварно дело како би преварио потеру.	Т	Н
б) Вођа потере је био срећан што није успео да врати Растка Немањића кући.	Т	Н
в) Када су видели да Растка нема међу њима, чланови потере су се јако наљутили на монахе.	Т	Н
г) Растко Немањић је својим родитељима послао своју одећу, прамен косе и писмо у којем им је објаснио да је постао монах.	Т	Н

14. Заокружи слово испред три одреднице које се односе на житије:

а) средњовековна књижевност	б) драмски текст
в) мемоари	г) владари и светитељи
д) мотиви из Библије	ђ) модерна књижевност

15. У подвученом делу реченице „Видећи да се Свилар устеже због чудног мириса пића, додала је као да га чешља очима“ јављају се две стилске фигуре:

- а) ономатопеја и стални епитет
б) поређење и персонификација
в) поређење и ономатопеја

Заокружи слово испред тачног одговора.

Земља тврда, а небо високо

1. Пажљиво прочитај следећи одломак и одговори на захтеве испод њега:

„Фочићу, Фочићу, не молим те за живот, него те само молим, немој ме бешчесном смрћу морити, но сабљом којом се јунаци губе; а знај, Фочићу, да ће моја крв и пред Богом и пред људима теби досадити!“

Који јунак ово говори? _____.

Ко је аутор дела из којег је наведени одломак? _____.

Наведи жанр којем то дело припада: _____.

2. На који став из писма Селим-везира се односе речи владике Данила: „Тврд је орах воћка чудновата, / Не сломи га, ал’ зубе поломи!“?

а) „Лажу људи што за лафа кажу
да се миша и најмање боји.“

б) „Тешко земљи куда прође војска!“

в) „Јаки зуби и тврд орах сломе.“

Заокружи слово испред тачног одговора.

3. Подвуци песму која не припада наведеном низу. На линијама испод низа наведи по чему се остале три песме разликују од ње:

„Почетак буне против дахија“ „Три сужња“ „Бановић Страхинја“ „Бој на Мишару“

4. На коју народну лирску песму мисли Његош када у *Писмима из Италије* каже:

„У нас Срба има једна песма која каже: да се море претвори у мастило а небо у лист књиге беле, не би се могли наши јади исписати.“

а) „Кујунџија и хитропреља“

б) „Највећа је жалост за братом“

в) „Љубавни растанак“

Заокружи слово испред тачног одговора.

5. У поље поред имена и презимена аутора упиши број под којим се налази назив за жанр којем припадају њихова главна дела. Два назива за жанр су вишак.

1.	аутобиографија		
2.	житије	Љубомир Ненадовић	
3.	дневник	Ана Франк	
4.	путопис	Прота Матеја Ненадовић	
5.	биографија	Доситеј Обрадовић	
6.	мемоари		

6. Пажљиво прочитај одломак и одговори на захтеве поред њега:

„Са мојих прозора види се цео залив морски са својим зеленим обалама, види се огњени Везув, чији се врх непрестано пуши: дим од њега подиже се у висину као какав облак. По врховима брешчића виде се баште са својим летњим палатама, виде се високе палме и погдеоји кипарис.“

Шта је писац описао у овом одломку?

Како се зове ова врста описа?

7. У наведеним стиховима подвуци све сталне епитете:

„Полећела два врана гаврана,
Са Мишара поља широкога
А од Шапца града бијелога...“

8. Заокружи стих који није из песме

„Бој на Мишару“:

а) „Је ли Ћорђа цару оправдио?“

б) „Не будали, Бирчанин Илија“

в) „У Ћорђија петн'ест хиљад' Срба,“

9. На коју Доситејеву басну мисли владика Данило када каже: „Трагови су многи до пећине“:

а) „Лав и лисица“

б) „Лав и миш“

в) „Дете и змија“

Заокружи слово испред тачног одговора.

10. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) У <i>Писмима из Италије</i> Љ. Ненадовић је највише писао о Његошу.	Т	Н
б) У овом делу писац је многе догађаје представио хумористички.	Т	Н
в) Док је боравио у Напуљу, највише је читао Бајронова и Дантеова дела.	Т	Н

11. Заокружи значење које имају следећи стихови из *Горској вијенца*:

„Коме закон лежи у топузу,
трагови му смрде нечовјеством.“

- a) Онај који влада силом и страхом, понаша се као нечовек.
- б) Онај који носи топуз, веома воли људе.
- в) Онај који носи топуз, хоће око свега да се договори.

12. На линији поред стихова напиши наслов народне епске песме којој припадају:

a) „Не може се царство задобити,
На душеку све дуван пушећи;“ _____

б) „Гром удари на светог Саву
Усред зиме кад му време није...“ _____

в) „Рани сина, пак шаљи на војску:
Србија се умирит' не може.“ _____

13. Пажљиво прочитај следеће стихове и одговори на захтев поред њих:

„да уредбу видим како стоји;
да се вуци не преједу меса,
да овчица која не занесе
своје руно у грм покрај пута...“

Овакав тип говора назива се:

- a) говор у алузијама
- б) говор у епитетима
- в) говор у ономатопејама

Заокружи слово испред тачног одговора.

14. Повежи назив стилске фигуре са примером који је илуструје. Један назив стилске фигуре је вишак.

Језик ти је бржи од памети.
Срце му је тврдо као камен.
Море је заспало на сунцу.

персонификација
поређење
алегорија
метонимија

15. Заокружи слово испред оног што се односи на биографију:

- a) исповедни тон
- б) историјске чињенице
- в) пише се као дневник
- г) јасан стил
- д) приповедање у 1. лицу

Говорити о љубави, то је већ помало волети

1. Прочитај строфу из Петраркиног сонета и одговори на захтеве поред ње:

Нека је блажен дан, месец и доба,
Година, час и тренут, оно време
И лепи онај крај и место где ме
Згодише ока два, спуташе оба.

Врста строфе је _____.

Речи које се римују су _____.

Врста риме је _____.

2. Подвуци два мотива која се односе на дело *Ромео и Јулија*:

забрањена љубав замена младожења превара родољубље тврдичлук

3. Допуни табелу:

Стих	Назив дела	Аутор дела
„И блажене све хартије где пишем,“	<i>Канцонијер</i>	
„Назови ме драгим и бићу поново крштен;“		
„Песмо моја, закити се цветом,“		Јован Јовановић Змај

4. Колико сонета има у сонетном венцу? _____.

5. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) У ауторским љубавним песмама лирски субјекат своја осећања може изражавати и монологом и дијалогом.	Т	Н
б) Јован Јовановић Змај је аутор бројних народних љубавних лирских песама.	Т	Н
в) Народне љубавне лирске песме певане су приликом прослављања пролећних светковина и култа плодности.	Т	Н
г) Ауторска љубавна песма је најчешће испевана у првом лицу јединине.	Т	Н

6. Наведи две драмске врсте:

_____ ; _____.

7. Поред обележја које се односи на приповедање у првом лицу упиши 1, а поред обележја које се односи на приповедање у трећем лицу упиши 2:

а)	свезнајући приповедач	г)	приповедач је сведок или учесник догађаја о којем приповеда
б)	субјективно приповедање	д)	не знамо ко је приповедач
в)	знамо доста података о приповедачу	ђ)	објективно приповедање

8. Подвучени делови реченице представљају пример употребе одређене стилске фигуре. На линији поред примера наведи о којој је стилској фигури реч:

а) „Лице тамно, бледо, суво и, поцрнело од летњег сунца, не издаваше баш никакав осећај.“

б) „Дарежљивост ми бескрајна к’о море.“

в) „Чизме носим, а бос одим.“

г) „/.../ опет тај поток, тополе и врбе ме среташе.“

9. Пажљиво прочитај следеће стихове и одговори на захтеве поред њих:

„Ој девојко, питома ружице!
Кад си расла, на што си гледала?
Ил’ си расла на бор гледајући,
Ил’ на јелу танку поноситу,
Ил’ на мога брата најмлађега? –
Ој јуначе, моје јарко сунце!
Нит’ сам расла на бор гледајући,
Ни на јелу танку поноситу,
Нит’ на твога брата најмлађега;
Већ сам млада према теби расла.“

а) Којој врсти песама припада ова песма?

б) Ова песма је испевана у облику једне стилске фигуре. Како се зове та фигура?

в) Подвуци четири стална епитета у овој песми.

г) Наслов ове песме је

10. Сваки сонет мора да има:

а) десет стихова

б) двадесет четири стиха

в) четрнаест стихова

Заокружи слово испред тачног одговора.

11. Заокружи праву дефиницију појма фабула:

- a) Фабула настаје повезивањем делова неке приче, песме или драме.
- б) Фабула представља скуп догађаја који су се одиграли у неком временском оквиру.
- в) Фабула представља начин на који су догађаји приказани у причи.

12. Наведи два мотива типична за народне љубавне лирске песме:

_____ ; _____.

13. Подвуци три одреднице које се односе на дело „Увела ружа“:

Јован Јовановић Змај Стана приповедање у 1. лицу забрањена љубав сан

14. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

- a) Змајеви *Ћулићи* су песме радости, а *Ћулићи увеоци* су песме туге. Т Н
- б) Реч „Ћулић“ је деминутив речи „Ћул“ и значи „ружица“. Т Н
- в) Свака песма у Змајевој збирци *Ћулићи* има свој наслов. Т Н
- г) У многим песмама ове збирке Змај је опевао своју идеалну драгу. Т Н

15. У поље поред имена и презимена аутора упиши број под којим се налази наслов његовог дела. Два наслова су вишак.

1.	„Очију твојих да није“		
2.	„Ромео и Јулија“	Рајнер Марија Рилке	
3.	„Љубавна песма“	Иво Андрић	
4.	„Увела ружа“	Васко Попа	
5.	„Зимско јутро“	Ђура Јакшић	
6.	„Вече“	Борисав Станковић	
7.	„Деца“		

Усправна земља

1. Пажљиво прочитај наведени одломак и одговори на захтеве испод њега:

- Јесте ли видели онога с ногом?
- Кога с ногом?
- Та онога без ноге?
- Кога без ноге?
- Та онога са штаком?
- Кога са штаком?

Из ког дела је овај одломак? _____.

Ко је аутор тог дела? _____.

Како се зове овај облик приповедања? _____.

2. У поље поред значења упиши број одговарајућег израза.

Два значења су вишак.

1.	огледало душе		
2.	јабука раздора	оно што се не сме дирати ни по коју цену	
3.	забрањено воће	време младости	
4.	кисело грожђе	разлог за свађу	
5.	цвет живота	оно што је најдрагоценије	
6.	златна јабука		

3. Подвуци два мотива која се односе на песму „Отаџбина“:

камен идеална драга пирамида небо орао

4. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Динамички мотив покреће радњу у некој причи.	Т	Н
б) Мотив сломљене столице у приповеци „Све ће то народ позлатити“ описни је мотив.	Т	Н
в) Статички мотив зауставља развијање неке приче.	Т	Н
г) У приповеци „Све ће то народ позлатити“ нема статичких мотива.	Т	Н

5. Наведи два примера за антитезу:

6. У следећем тексту подвуци реченицу која се не односи на приповетку „Пилипенда“:

Приповетку „Пилипенда“ написао је Симо Матавуљ. Она говори о тешком животу сељака Пилипенде и његове жене Јеле. Писац представља тренутак када главни јунак носи кокошку Пиргу да је прода. Враћа им се син из рата. Описују се тешка времена за Србе који су живели у Далмацији средином 19. века. Упркос свим притисцима и могућности да живе боље, неки нису желели да напусте своју православну веру и пређу у католичку.

7. Име Пилипенда је:

- а) деминутив
- б) аугментатив
- в) хипокористик

8. Опис ентеријера је:

- а) опис унутрашњег простора
- б) опис спољашњег простора
- в) опис пејзажа

Заокружи слово испред тачног одговора.

Заокружи слово испред тачног одговора.

9. Наведене појмове допиши тако да добијеш тачно поређење. Три појма су вишак.

пуж, хлеб, вук, пас, лисица, зец, паприка, маче, дрен, пчела, мајмун

добар као _____;	вредан као _____;
веран као _____;	брз као _____;
лукав као _____;	умиљат као _____;
спор као _____;	здрав као _____;

10. Пажљиво прочитај следећу строфу и подвуци стих који јој не припада.

„И овај камен земље Србије,
Што претећ' сунцу дере кроз облак,
О вековечности прича далекој,
Кад се умље у прошлост удуби,
Показујући неом мимиком
Образа свога бразде дубоке.“

Из које песме су наведени стихови?

Ко је аутор песме из које су наведени стихови?

Из које песме је подвучени стих?

Наведи аутора те песме:

11. Антитеза је стилска фигура којом се:

- а) појмови пореде по сличности
- б) појмови уопште не пореде
- в) појмови пореде по супротности

Заокружи слово испред тачног одговора.

12. У подвученом делу реченице „Насред среде стајаше једна дрвена столица, са сламњим седиштем и сломљеном и тако живописно испруженом ногом као да хоће да се фотографише.“ јављају се две стилске фигуре:

- а) антитеза и епитет
- б) персонификација и поређење
- в) персонификација и антитеза

Заокружи слово испред тачног одговора.

13. Поред наведеног придева напиши придев који му је супротан по значењу:

марљив – _____;
мудар – _____;
осећајан – _____;
леп – _____;

брз – _____;
добар – _____;
пажљив – _____;
причљив – _____;

14. Пронађи глаголе који недостају у датој строфи из песме „Светли гробови“ и упиши их на одговарајућа места:

„Где ја _____ – ти ћеш поћи!“
„Што не _____ – ти ћеш моћи!“
„Куд ја нисам – ти ћеш доћи!“
„Што ја почех – ти _____!“
„Још смо дужни – ти _____!“

стадох врати
продужи могох одужи
 застадох
урадих настави

15. Подвуци три особине које се односе на психолошки портрет Пилипенде:

лакомислен одан превртљив родољубив скроман безбрижан

Цео свет је позорница

1. Подвуци три особине главног јунака Молијерове комедије *Грађанин ђлемеић*:

упоран мудар учен покондирен дружељубив искрен лаковеран

2. У поље поред елемента драмске композиције упиши број под којим се налази његово објашњење.

1.	Скретање радње у одређеном правцу или преокрет.	експозиција	
2.	Средишњи део драме, односно врхунац драмског заплета.	заплет	
3.	Разрешење свих сукоба и крај драмске радње.	кулминација	
4.	Уводни део у коме се упознајемо са ликовима драме.	перипетија	
5.	Основни део драмске радње у коме долази до сукоба два става.	расплет	

3. Наведи две комедије карактера и њихове ауторе:

Наслов комедије карактера	Аутор

4. Дидаскалије су објашњења која у драми даје:

- а) лик
- б) писац
- в) глумац

Заокружи слово испред тачног одговора.

5. Повежи врсту сценске уметности са одговарајућим занимањем. Два занимања су вишак.

израда костима
сценска игра
сценска шминка
изглед сцене

сценариста
шминкер
костимограф
кореограф
композитор
сценограф

6. У приказу Кишовог дела *Ноћ и мајла* пронађи реченицу која не одговара садржају драме:

Дело *Ноћ и мајла* говори о посети једног младића жени која је током рата била његова учитељица. Док се присећају прошлих времена, испоставља се да им се сећања потпуно разликују. Једино чега се сећају на исти начин јесте то како је изгледала младићева прва љубав, која се звала Јулија Сабо. Разговор открива управо оно што учитељица и њен муж желе да забораве.

7. Текст филмске приче са дијалозима и поделом на сцене зове се:

- а) синопсис
- б) књига снимања
- в) сценарио за филм

8. Драма *Ноћ и мајла* припада драмској врсти која се зове:

- а) радио-драма
- б) теледрама
- в) позоришна драма

Заокружи слово испред тачног одговора.

Заокружи слово испред тачног одговора.

9. Повежи израз са његовим пренесеним значењем. Једно пренесено значење је вишак.

уписати нешто златним словима
слагати се до у длаку
нагазити неког на жуљ

поклапати се у потпуности
открити нечију слабост
избегавати да се каже истина
запамтити изузетно значајан догађај

10. Наведи пример за језичку (вербалну) комику из Нушићеве комедије *Сумњиво лице*.

11. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

- а) Протагонист и антагонист имају исте особине и исту улогу у драмској радњи.
- б) Радња у драми се развија кроз сукоб протагонисте и антагонисте.
- в) Протагониста је, у ствари, главни лик у драми.
- г) Пријатељ протагонисте се назива повереником.

Т	Н
Т	Н
Т	Н
Т	Н

12. На линији поред реченице о догађајима из *Сумњивој лица* упиши бројеве од 1 до 6 тако да добијеш редослед догађаја у комедији. Ми смо започели, а ти настави.

- а) Капетан Јеротије Пантић прихвата Ђоку за зета, док писар Вића прети да ће се жалити министру. _____
- б) Капетан и његови сарадници хватају апотекарског помоћника Ђоку мислећи да је он „сумњиво лице“. _____
- в) У мали провинцијски град стиже телеграм о могућности да се у њему крије сумњиво лице. _____
- г) Алекса Жунић, срески шпијун, доноси вест да је у хотелу „Европа“ одсео непознати младић. _____
- д) Током саслушавања утврђује се да ухваћени младић није никакво „сумњиво лице“, већ момак капетанове кћери Марице. _____
- ђ) Јеротије Пантић је срески капетан који жели да своју кћер уда против њене воље за писара Вићу. _____ 1

13. Подвучени делови реченице представљају пример употребе одређене стилске фигуре. На линији поред примера наведи о којој је стилској фигури реч:

- а) „Шта је наша кућа дочекала!“ _____
- б) „Па кад је тако, онда бар нека пукне брука.“ _____
- в) „...док сте се вас двојица рвали у белој, крвавој пени.“ _____
- г) „Не гледајте ме тако као да сте ви криви преда мном.“ _____

14. Допуни табелу:

Име драмског лика	Наслов драмског дела	Аутор драмског дела
Николија	„Грађанин племић“	
Жена		Борислав Михајловић Михиз
Марија Риго	„Ноћ и магла“	
Алекса	„Ко то тамо пева“	

15. Заокружи изреку која има слично значење као пословица „Три пута мери, једном сеци“:

- а) „Не баца се бисер пред свиње.“ _____
- б) „Што је брзо, то је кусо.“ _____
- в) „Боље врабац у руци него голуб на грани.“ _____
- г) „Колико људи, толико ћуди.“ _____

Мрвица детињства...

1. У следећим реченицама подвуци примере за персонификацију:

„Сува зима стегла. Одасвуд бије, пржи и као уједа, гризе оштра и немила студен. Руштри се окорјели снијег и, жалобитно цвилећи, угиба се под ногама.“

2. У поље поред наслова дела упиши број под којим се налази име његовог јунака. Два имена су вишак.

1.	Палика		
2.	Пилип	„Кроз мећаву“	
3.	Вујо	„Пилипенда“	
4.	Благоје	„Деца“	
5.	Коста	„Тесла, портрет међу маскама“	
6.	Винко	„Увела ружа“	
7.	Јеротије		

3. У наведеном низу подвуци четири појма која се односе на Јесењиново „Писмо мајци“:

катрен исповест пејзаж хумор сонет завичај љубавна песма

4. На линији поред примера наведи о којој је стилској фигури реч:

а) „Грудва је жустро појурила низ падину,
купећи путем снег.“

б) „Тад се показало да је један Николин рођак
уплашен, а други одушевљен животом“.

в) „Трећи дечак је почео да хвата пахуље у уста,
као млади пас“.

5. Понављање истог вокала унутар
једног стиха зове се:

- а) алитерација
- б) асонанца
- в) апострофа

Заокружи слово испред тачног
одговора.

6. Рефрен је понављање стиха:

- а) само у песми која је подељена на строфе
- б) само у песми која није подељена на строфе
- в) у свакој песми без обзира на то да ли је она подељена на строфе или не

Заокружи слово испред тачног одговора.

7. Повежи линијама дело са врстом којој припада. Две одреднице за врсту су вишак.

„Сумњиво лице“

„Тесла, портрет међу маскама“

„Кроз међаву“

аутобиографија

роман

путопис

приповетка

комедија

8. Пажљиво прочитај следећу строфу и подвуци стих који јој не припада:

„Осећам да досад све је било шала
да ме прође јад, црн, неизбежан,
да још ником нисам своју љубав дала
колико бих могла и колику хтела;“

Из које песме је подвучени стих?

Наведи аутора те песме:

9. У наведеном низу заокружи три приповетке које је написао Иво Андрић:

„Књига“ „Кроз међаву“ „Деца“ „Аска и вук“ „Пилипенда“

10. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) У приповеткама Петра Кочића важну улогу играју описи природе.	Т	Н
б) На крају приповетке „Кроз међаву“ оба јунака преживе непогоду.	Т	Н
в) Кочић је описао судбину сељака у причи „Пилипенда“.	Т	Н
г) Ликове приповетке „Кроз међаву“, снежна олуја ухвати на повратку кући уочи верског празника Задужница.	Т	Н

11. Заокружи тврдњу која се односи на особине хронолошког приповедања:

- а) Овај начин приповедања није карактеристичан за житија.
- б) Писац ниже догађаје према редоследу њиховог одигравања.
- в) Писац прекидања низање догађаје према редоследу њиховог одигравања да би описао догађаје који су се одиграли у прошлости.

12. Повежи назив стилске фигуре са примером који је илуструје. Један назив стилске фигуре је вишак.

а) „Његов изнемогли глас дочекаше и зграбише вихори...“	епитет
б) „разливане као вода“	поређење
в) „О, ви црни врани и орлови...“	персонификација
	алитерација

13. Из следећег описа издвој аудитивне, визуелне и тактилне елементе:

„Поврх њихових глава шуштао је и меко лепршао снијег који је пискаво шкрипао под ногама, а око њих је као болно чамила језиво бијела зимска ноћ, без гласа и даха.“

Аудитивни елементи	
Визуелни елементи	
Тактилни елементи	

14. Наведи две врсте описа (дескрипције):

_____ ; _____.

15. Заокружи слово испред реченице која се односи на психолошку карактеризацију лика:

- а) Представљајући јунакова размишљања, бојазни и сумње, писац открива његову природу.
- б) Писац користи начин на који јунак говори не би ли осликао какав је.
- в) Особине књижевног јунака често су објашњене средином у којој живи или његовим пореклом.

Кућа на сред пута

1. Унутрашњи монолог се може јавити:

- а) само у драмским текстовима
- б) и у песми и у драми и у роману
- в) само у приповеткама и романима

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Подвуци три одреднице које се односе на стваралаштво Милоша Црњанског:

аутобиографија Вук Исакович *Деобе* Реља Кнежевић ламент Сеобе

3. Пажљиво прочитај следећи одломак и одговори на захтеве испод њега:

„Негде мора бити лакшег живота, ведрине догађаја, што се сливају као чисти и хладни, пријатни, пенушави слапови. Одселити се треба зато, отићи некуда, смирити се негде, на нечем чистом, бистром, глатком као што је површина дубоких, горских језера.“

- а) Ко је аутор дела из којег је наведени одломак? _____.
- б) Наведи наслов дела: _____.
- в) У наведеном тексту подвуци два поређења.

4. Повежи дело са историјским догађајем о којем говори. Два догађаја су вишак.

„Сеобе“
„Мост на Жепи“
„Деобе“

Други светски рат
Први светски рат
владавина дахија
Велика сеоба
владавина великог везира Јусуфа

5. Песме „Ламент над Београдом“ М. Црњанског и „Србија“ О. Давича испеване су у:

- а) форми директног обраћања
- б) форми дијалога
- в) форми приповедања

Заокружи слово испред тачног одговора.

6. Заокружи слово испред значења које се односи на реченицу: „И човек и магаре су мудрији него човек сам.“:

- a) Увек треба сам решавати све тешкоће.
- б) Лакше ћемо решити проблем уколико питамо неког за савет.
- в) Најважније је да се претварамо да проблеми не постоје.

7. На линији поред наслова песме упиши књижевну врсту којој припада (љубавна песма, родољубива песма, мисаона песма, социјална песма):

„Ратар“ _____
„Светли гробови“ _____
„Србија“ _____
„Очију твојих да није“ _____

8. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

a) У Сеобама писац прати судбину славонско-подунавског пука.	Т	Н
б) Приликом писања романа Сеобе писац се служио мемоарима Симеона Пишчевића.	Т	Н
в) Главни јунак романа Сеобе јесте градитељ мостова.	Т	Н
г) Радња романа Сеобе одиграва се у XVIII веку.	Т	Н

9. Пажљиво прочитај следеће стихове и одговори на захтеве испод њих:

„то лице што није лице, ти дани што нису дани,
ти дани рањених лица, та лица као табани;
трње им не може ништа и ништа – удари...
А свако од туге за дан
као век читав остари“

Из наведених стихова препиши један пример за асонанцу: _____.

Из наведених стихова препиши један пример за алитерацију: _____.

Препиши речи које се римују: _____.

10. Допуни табелу:

Наслов дела	Аутор дела	Жанр којем дело припада
Деобе		
Ми и сѣварносѣ		
Балада о Сѣојковићима		

11. Пажљиво прочитај следећу строфу и подвуци стих који јој не припада:

Ти, међутим, растеш, уз зорњачу јасну,
Ја знам сва твоја лица, свако шта хоће, шта носи,
Ти трепериш, и кад овде звезде гасну,
И топиш, ко Сунце, и лед суза, и лањски снег.

Из које песме је наведена строфа? _____.

Наведи аутора те песме: _____.

А из које је песме подвучени стих? _____.

12. Заокружи слово испред значења речи ДАЖД:

а) снег

б) киша

в) ветар

г) врућина

13. Заокружи поруку Андрићеве приповетке „Мост на Жепи“:

а) Моћ, слава и богатство пролазе, остају само племенита и велика дела.

б) Ништа не траје вечно, па чак ни племенита и велика дела.

в) Материјална богатства су непролазна.

14. Повежи писца са ликом из његовог дела. Два лика су вишак.

Вук Ст. Караџић
Милош Црњански
Иво Андрић
Бранислав Нушић
Петар II Петровић Његош

Благоје казанџија
писар Вића
Хајдук Вељко
Селим-везир
везир Јусуф
Мане кујунџија
Вук Исакович

15. Допуни стихове одломка „Ламента над Београдом“ речима које недостају:

У Теби све васкрсне, и _____, па се врти,

И понавља, као дан и детињи _____.

А кад ми се глас, и очи, и _____, упокоје.

Ти ћеш ме _____, узети на крило _____.

Обнављање градива из књижевности за пети разред

1. Допуни следећу реченицу:

Основни књижевни родови су:

_____, _____ и _____.

2. Пажљиво прочитај следећи одломак и одговори на захтеве испод њега.

„Хвала богу, дечица су Мионина здрава и весела, разборита и вредна. Одевена су као из најбоље газдинске куће. Миони је пуно срце било када их погледа.“

Из ког дела је наведени одломак? _____

Ко је аутор тог дела? _____

Наведи два лика из тог дела: _____

Којој књижевној врсти припада то дело? _____

3. Роман Бранислава Нушића *Хајдуци* састоји се од више тематских целина. У поље испред назива сваке тематске целине упиши бројеве од 1 до 8 тако да добијеш редослед догађаја у овом роману.

	одметање
	седам дечака иду у хајдуке
	заклетва на гробу Максе Жабе
	храстово стабло
	приче
	потера
	прва борба и магарчева исповест
	тамница

4. У наведеном низу подвуци два израза у којима се јављају стални епитети:

тупа сабља златна јабука гласно говорити вита јела стари отац скупљени сватови

5. Пажљиво прочитај уводну строфу песме „Зимско јутро“ Војислава Илића и одговори на следећи захтев:

Јутро је. Оштар мраз спалио зелено лисје,
А танак и бео снег покрио поља и равни,
И сниски, тршчани кров. У даљи губе се брези
И круже видокруг тавни.

Сликовитости ове песме доприносе епитети.
Пронађи примере за ову стилску фигуру и подвуци их.

6. У поље поред наслова дела упиши број под којим се налази име и презиме његовог аутора. Два наслова су вишак.

		„Шешир професора Косте Вујића“	
1.	Петар Кочић	„Доживљаји Тома Сојера“	
2.	Вељко Петровић	„Капетан Џон Пиплфокс“	
3.	Иво Андрић	„Јаблан“	
4.	Душко Радовић	„Ратар“	
5.	Марк Твен	„Десетица“	
6.	Милован Витезовић	„Зимско јутро“	
		„Деца“	

7. Подвучени стихови представљају пример употребе одређене стилске фигуре. На линији поред примера наведи о којој је стилској фигури реч.

- а) „Муња грома надиграла,“ _____
 б) „ја сам Марка врло миловао,
 у свилена њедра увијао,
 кано красну од злата јабуку;“ _____
 в) „Зрикавци тужно зричу.“ _____

8. Шта је пејзаж?

- а) опис јунака б) сукоб међу јунацима в) опис природе г) опис намештаја

Заокружи слово испред тачног одговора.

9. Следећи стих усправним цртама подели на слоге и одговори на захтеве испод њега:

Ј е в р о с и м а , м о ј а м и л а м а ј к о

Овакав стих се назива _____. Пауза (цезура) налази се иза _____ слога. У којој врсти народних песама се овај стих најчешће појављује? _____

10. Допуни следеће реченице:

- а) Сваки драмски текст подељен је на _____.
 б) Дело Бранислава Нушића *Кирџа* припада врсти која се зове _____ зато што се састоји само од _____ чина.
 в) Добриша и Свадиша су ликови из дела _____.
 г) Ако је драмски текст писан искључиво за слушање, онда је у питању врста драме која се зове _____.

Обнављање градива из књижевности за шести разред

1. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Хронолошко приповедање је када писац ниже догађаје један за другим, али не оним редом којим су се догодили.	Т	Н
б) Историјски роман је епска књижевна врста већег обима у којој писац говори о ликовима и догађајима из историје.	Т	Н
в) Приповедач може приповедати у 1. и у 3. лицу.	Т	Н
г) У неком роману се може јавити унутрашњи дијалог између ликова.	Т	Н

2. На линији поред стихова напиши наслов народне епске песме којој они припадају:

- а) „Кад то зачу слуга Голубане,
Проли сузе низ бијело лице,“ _____
- б) „Да се, јадна, за зелен бор ватим,
И он би се зелен осушио!“ _____
- в) „Драга сестро, Косовко девојко!
Лепа ти си, секо, млађа била!“ _____
- г) „Бог јој дао очи соколове
И бијела крила лабудова.“ _____

3. Подвуци стилске фигуре које запажаш у наведеним стиховима. Упиши њихове називе на линијама за одговор.

„У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен јагодице,
Јагодице и бијело лице.“

- а) _____
- б) _____

4. Строфа од четири стиха зове се:

- а) октава б) катрен в) дистих

Заокружи слово испред тачног одговора.

5. Укрштена рима је када се римују:

- а) први и четврти, други и трећи стих б) два узастопна стиха
в) први и трећи, други и четврти стих

Заокружи слово испред тачног одговора.

6. Допуни реченицу:

Ако **сунце пада доле**, а **токе** су **златне** и **попрскане крвљу**, ако је **све немо и ништа се не миче**, а на крају се **погинули витез посвети**, онда је реч о песми под насловом _____ коју је написао _____.

7. У наведеном низу одредница подвуци три које се односе на лирску поезију:

музикалност објективност дидаскалије осећајност сажетост приповедање

8. Заокружи значење израза „сваки избирач нађе отирач“:

- a) Свако тражи најбољи могући отирач за своје ципеле.
- b) Свако жели да отирач пред његовим вратима буде најлепши.
- v) Свако ко много бира, на крају добије оно што му најмање одговара.
- г) Свако тражи некога кога ће да изгрди.

9. Међу наведеним одредницама подвуци три које се односе на дело *Јазавац ђред судом*:

Мирослав Антић сатира стих Еро Давид Штрбац Лујо кукуруз

10. Повежи пример са одговарајућом стилском фигуром. Две стилске фигуре су вишак.

„Косу реже, коса опет расте“

„Чело јој је висока планина“

„Београде, мој бели лабуде“

„Неретва која цвили и урла
без престанка.“

хипербола

поређење

апострофа

контраст

градација

персонификација

Обнављање градива из књижевности за седми разред

1. „Вила гњиздо тица ластавица,
вила га је за девет година,
а јутрос га поче да развија;
Долети јој сив-зелен соколе
од столице цара честитог,
па јој не да гњиздо да развија.“

Наведени стихови представљају једну стилску фигуру. Напиши назив те фигуре:

2. Допуни наслове дела која си читао у 7. разреду користећи неки од понуђених придева. Затим напиши име и презиме аутора који је дело написао.

велика плава крвава мали мртво покондирена миран зелена бисерне

Наслов дела	Име и презиме аутора дела
„_____ гробница“	_____
„_____ бајка“	_____
„_____ тиква“	_____
„_____ море“	_____
„_____ очи“	_____
„_____ принц“	_____

3. Пажљиво прочитај следећу строфу из песме Владислава Петковића Диса „Међу својима“ и одговори на захтеве испод ње:

„Скупила си сузе у косе детиње.
Све вас гледам сада крај гозбе сироте.
Лице ти се ведри: то душа светиње
Љуби твоје чело, мој сјајни животе.“

- a) Напиши коју врсту стиха овде препознајеш: _____
- b) Која је ово врста строфе? _____
- b) Препиши речи које се римују: _____, _____,
_____, _____.
- г) Која је ово врста риме? _____

4. Пажљиво прочитај опис једне стилске фигуре и одговори на дато питање:

Јавља се најчешће у народној књижевности. Састоји се од три дела: у првом се постављају питања, у другом даје негација одговора, а у трећем одговор.

Како се зове ова стилска фигура? _____.

5. Повежи назив стилске фигуре са примером који је илуструје. Један назив стилске фигуре је вишак.

„Јер проћи ће многа столећа, кô пена
Што пролази морем и умре без знака“

синестезија

„Кичица твоја не дрхти
Боје твоје не плаше се“

поређење

„Плави зумбул и зелена када“

хипербола

„Слан и модар мирис пролетњег мора.“

стални епитети

персонификација

6. У следећем низу подвуци две врсте које припадају књижевнонаучној литератури:

еп биографија социјална песма балада дневник роман радио драма

7. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Екстеријер представља опис унутрашњости неког простора.	Т	Н
б) Дијалог је једно од главних обележја драмског текста.	Т	Н
в) Портретом називамо опис физичког изгледа неког лика у делу.	Т	Н
г) Хумор се не може јавити ни у једној другој књижевној врсти осим комедије.	Т	Н

8. Пажљиво прочитај следећи одломак
и напиши у ком је лицу исприповедан:

„И гледам у морско дно посуто смарагдом.
Две беле једрилице. Два плава облака на
белом небу. Седим на најчистијој стени
коју сам икад видео. И сликам овај акварел
четкицама које умачем у читаво море.“

9. У следећем низу подвуци наслов песме коју је написао Јован Дучић:

„Песник и Месец“ „Подне“ „Ветар“ „Небо“ „Стрепња“ „Манасија“

10. На линији поред наслова дела упиши књижевну врсту којој припада (новела, драма, бајка, приповетка):

Бој на Косову

Наш Божић

Злајна јабука и девеџи ђауница

Чиновникова смрт

Обнављање градива из књижевности за осми разред

1. Допуни реченицу:

Ако је главни лик бајке **чобанин**, ако је **спасао змију из ватре**, ако је за то дело добио **необичну награду од змијског цара** која се састоји у томе да може да разуме тајни језик биља и животиња, онда је у питању бајка _____.

2. Међу наведеним особинама заокружи три које се односе на народну баладу:

а) врста епске песме	б) основни мотив је забрањена љубав
в) испевана је у 1. лицу	г) пример може бити песма <i>Диоба Јакшића</i>
д) основни мотив је бој или мегдан	ђ) испевана је у 3. лицу
е) врста епско-лирске песме	ж) Вук их је називао „женским песмама“

3. Допуни табелу:

	Драмска врста	Назив дела	Име и презиме аутора
а)		„Ромео и Јулија“	
б)	комедија		
в)		„Ноћ и магла“	Данило Киш

4. Повежи писца са ликом из његовог дела. Два лика су вишак.

Лаза Лазаревић
Теодосије
Петар II Петровић Његош
Иво Андрић
Бранислав Нушић

Растко Немањић
капетан Јеротије
Вук Исакович
везир Јусуф
казанџија Благоје
Атанасије Свилар
игуман Стефан

5. Подвуци дело које не припада датом низу. На линијама испод низа наведи по чему се оно разликује од осталих дела.

Живот и прикљученија Сеобе Писма из Италије Дневник Ане Франк
Житије Ајдук Вељка Пејровића Ми и стварност Мемоари

6. Пажљиво прочитај следеће реченице. Поред тачних заокружи Т, а поред нетачних Н:

а) Приповетка <i>Увела ружа</i> исприповедана је у 3. лицу једнине.	Т	Н
б) Описни мотив често обавља улогу статичког мотива у тексту.	Т	Н
в) Ликови у причи <i>Деца</i> представљени су психолошком карактеризацијом.	Т	Н
г) Фабула представља начин на који су догађаји приказани у причи.	Т	Н

7. Допуни следеће реченице.

- а) Његошев *Горски вијенац* припада врсти која се зове _____.
- б) Његош је лик у једном путопису под насловом _____.
- в) Овај путопис написао је _____.

8. Пред тобом је нетачан редослед елемената драмске радње. Напиши како тачно треба да гласи.

Нетачно		Тачно	
1.	кулминација	1.	
2.	перипетија	2.	
3.	заплет	3.	
4.	расплет	4.	
5.	експозиција	5.	

9. Пажљиво прочитај стихове из песме „Прича о светом Сави“ Матије Бећковића и заокружи слово испред облика који они представљају:

„Нека је проклета земља у којој су пашчад пуштена, а камење свезано.“

- а) пословица б) загонетка в) клетва

10. Заокружи слова испред два израза који представљају антитезу:

- а) „Ко високо лети, ниско пада.“ б) „да кукају како кукавице“
- в) „ти сјајиш као ископан стари мач“ г) „светли гробови“

This image shows a full page of blank white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings present.

Blank lined paper for writing.

